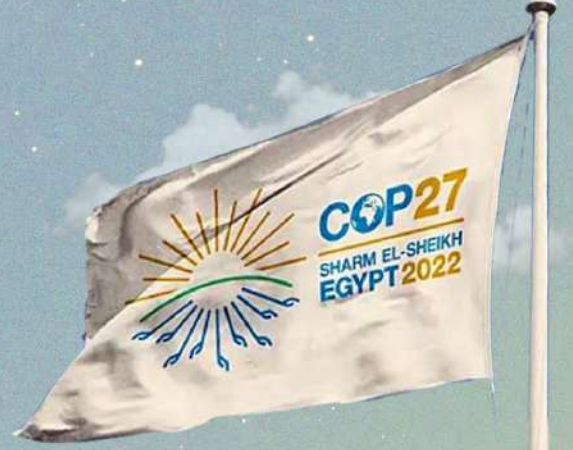

#ekoia
yeşil iş yeşil yaşam

Kaç Adım İleri
Kaç Adım Geri

COP27

SAYI: 103

FELİS'TEN, AKÇANSA'NIN ATIK YÖNETİMİ PROJESİ "ARTIK DEĞİLSİN" E BAŞARI ÖDÜLÜ!

Akçansa'nın atıkları konuştuğu **#artıkdeğilsin** projesi, **MediaCat Felis Ödülleri'nin** "Sürdürülebilirlik: Geri Dönüşüm ve İleri Dönüşüm" kategorisinde **Başarı Ödülü** almaya hak kazandı.

Barış DOĞRU
baris@ekoIQ.com

Yıllar Bize Bir Şey Getirir mi?

Yıllar içinde birçok şey değişir, değişiyor. Ama bu elbette, dünyanın güneşin etrafında bir tur atmasını anlatan “yıl” gibi bir zaman diliminin kendi isteği ya da bilinciyle olmuyor. Biz insanlar olarak kendi yarattığımız “mana”lara inanır; sonra da ondan bir şey beklemeye başlarız. İnsanlığın gezegendeki macerasının büyük bölümü bu oyunun etrafında dönmektedir. Elbette “bir yılın” kendi iradesinin, arzularının ve bilincinin olmadığını insanların büyük bir çoğunluğu gayet iyi bilir ama bu anlam yükleme oyunundan da geri durmaz.

Geçen sene her yıl ve daha önceki 4.5 milyar yıl olduğu gibi, dünya güneşin etrafında bir daha attı. Bu arada insan nüfusu Kasım ayı itibarıyla 8 milyara ulaştı. Bu 8 milyar insanın ne kadarı huzur ve refah içinde, onu tam olarak bilmiyoruz ama önemli bir kısmının hâlâ temel hak ve olanaklardan yeterince yararlanmadığını söylemek gayet kolay.

Geçtiğimiz yıl bir de yeni bir savaşla karşı karşıya kaldı dünya. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonucu, onbinlerce insan hayatını kaybetti. ABD'li sivil toplum kuruluşu Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), savaşın başlangıcından, 10 Ağustos'a kadarki ölü sayısının 13 binden fazla olduğunu söylüyor. Ancak uzmanlar, kayıtlara geçen toplam ölü sayısının büyük ihtimalle bundan çok daha fazla olduğu görüşünde. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNCHR) göre işgalin başından 17 Ağustos'a kadar 6,4 milyon kişi Ukrayna'dan Avrupa'ya kaçtı. Savaşın Ukrayna altyapısına verdiği zarar, Ağustos ayı itibarıyla 104 milyar dolar olarak hesaplanıyor. İşgal nedeniyle enerji fiyatları da küresel ölçekte büyük bir artış gösterdi. Avrupa'nın ve dünyanın birçok

kesiminin tahıl ihtiyacını karşılayan Ukrayna'nın büyük oranda sekteye uğrayan tarımsal üretimi, tüm dünyada gıda fiyatlarını yükseltti. Bu birçok coğrafya için bu, açlık ve kıtlık anlamına geliyor...

Dünya güneş etrafındaki turunu devam ettirir ve insanlık kendi önüne inanılmaz çukur ve engeller kazamaya devam ederken, uygarlık bir yandan da iklim krizinin getirdiği felaket ve krizlerle boğuşuyordu. Pakistan'ı seller altında bırakan iklim felaketi; Afrika Boynuzu'ndaki ülkeleri kıtlığa sürükleyen kuraklık, küçük ada devletlerinin topraklarını suya gömmeye devam eden deniz seviyelerinin yükselişi ve sıradan hale gelen sıcak hava dalgaları ve fırtınalar...

Devam etmek istemiyorum...

2023 bize, bu sorunların hiçbiri için çözümler getirmeyecek. Dünya güneş etrafındaki yolculuğuna, milyarlarca yıl olduğu gibi devam ediyor ama bu insanlığın aptallığına daha önceki yıllarda da olduğu gibi deva olmuyor. Dünyanın bu anlamda bizden haberi yok. 2023'ün iyi bir şeyler getirmesi, kozmik olaylarda değil, mikro olaylarda yatıyor. Siz bir şey yapıyor musunuz? Siz çevrenizin daha iyi olması için uğraşılıyor musunuz? Siz hükümetinizin bu çözülebilir sorunlara çözüm getirmesi için baskı yapıyor musunuz? Yoksa yeni bir marka arabanın, daha fazla şık giysinin bütün bu sorunları size unutturacağını ve mutlu kılacağını mı düşünüyorsunuz? Dünya dönüyor, dönsün... Siz biz ne yapıyoruz, 2023'te başka neler yapabileceğiz, biz ona bakalım... Yine de herkese iyi yıllar dilemekte sakınca yok elbette. Fala inanma, falsız da kalma...

08 COP15'ten Biyoçeşitlilik Kaybına Karşı Tarihi Anlaşma

Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 15. Taraflar Toplantısı (COP15), 2030 yılına kadar doğanın kritik eşikten dönmesini ve 1,5 derece hedefinin hayatta kalmasını sağlayacak kararları içeren bir anlaşmayla son buldu. Anlaşmaya göre, 2030 yılına kadar karaların ve denizlerin %30'u korunma altına alınacak ve yine aynı tarihe kadar bu çalışmalar için her yıl 30 milyar dolar finansman sağlanacak.

12 Temiz Su ve Sanitasyon Amacına Karşı "İklim Değişikliği"

Herkesin güvenli su, sanitasyon ve hijyene erişimi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) hedefleri arasında yer alıyor. SKA 3 - Sağlık ve Kaliteli Yaşam ve SKA 6 - Temiz Su ve Sanitasyon'a ulaşılması hayati önemini korurken başta iklim değişikliği olmak üzere Covid-19 pandemisi gibi engeller bir insan hakkı olan suya erişimi güçleştiriyor.

16 Moda Markaları İçin Daha Sürdürülebilir Olmanın 3 Yolu

Moda endüstrisi, üretimde su gibi kıt kaynakların yüksek oranda kullanılması nedeniyle çevreye olan etkileri hakkında çok fazla sorgulandı. Şimdi de moda şirketleri üzerinde Tier 1-4 raporlama düzeyi, Scope 3 veya Cradle-to-Gate olarak adlandırılan, genişletilmiş tedarik zincirine dair şeffaflığın sağlanmasına dair baskı giderek artıyor. Infor Türkiye Kanal Yöneticisi Yasmine Giden yazdı...

18 "Sürdürülebilirliği Hep Beraber İnşa Edeceğiz"

2022 yılı, sürdürülebilirlik ve iklim krizi konusunda önemli gelişmelere sahne oldu. Bu gelişmelerin hiç kuşkusuz şirketlerin üzerinde de önemli etkileri var. COP27 ve diğer gelişmelerle birlikte Borusan Holding'in bu yılki çalışmalarını, Borusan Holding İnsan, İletişim ve Sürdürülebilirlik Grup Başkanı Nursel Ölmez Ateş ile konuştuk.

32 "Ankara Gecikiyor, Yerelden Ulusala Bir An Önce Ayağa Kalkmalıyız"

Avrupa Birliği'nin "Türkiye'de Sivil Toplumun Geliştirilmesi Hibe Programı" kapsamında desteklenen ve "Temiz Enerji Vakfı'nın (TEMEV) yürütücülüğünde ve Küresel Denge Derneği (KDD) ortaklığında gerçekleştirilen "Yerelden Ulusala İklim Ağı" projesinin önemli çıktılarını, Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu ile konuştuk.

46 DOSYA / COP27: Mükemmeliyetten Uzak Anlaşma

Mısır'ın Şarm El-Sheyh kentinde 6 Kasım'da başlayan ve 19 Kasım'da sona eren İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 27. Taraflar Konferansı'nda (COP27) ileriye dönük önemli gelişmeler yaşansa da, birçok gerekli adım da atılmadı. Yine de iki haftanın sonunda ortaya çıkan sonuç bildirgesi, iklim krizindeki büyük adaletsizlikleri tanıyan bir dönüm noktası olarak takdir edildi. ekolQ zirvede alınan kararları, yayımlanan raporları ve duyuruları sizin için derledi. Dosya kapsamında Prof. Dr. Semra Cerit Mazlum, SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi Direktörü Alkım Bağ Güllü, Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Murat Türkeş ve Avukat-insan hakları savunucusu Özlem Altıparmak'ın görüşlerini de bulabilirsiniz.

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar Özyürek elif@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar
S. Sena Akkoç, Nilüze Birce Bayraktar

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714 Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

HER SAYIDA

04 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: AB'nin resmi verilerle hazırladığı orman yangını raporuna göre 2021'de Avrupa'da en çok yanan alan Türkiye'de; 2020'de hava kirliliği 4,7 milyon kişinin ölümüne yol açtı; Global Witness'in raporuna göre son 10 yılda 1733 çevre aktivisti cinayete kurban gitti...

14 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: "Döngüsel Ekonomi Sayesinde Biyoçeşitliliği Nasıl Koruruz?"

24 Organik Beslenmeye Doğru Yenilenen Konsepti ile Nazik Bakım; 2021'de 193 Milyon İnsan Gıda Güvensizliğiyle Karşı Karşıya Kaldı; COP27'nin Karar Metninde Gıda İlk Kez İnsan Hakkı Olarak Kabul Edildi; Tarım Artık İklim Eyleminin Bir Parçası

28 Marjinal Sosyal Aynur Kolbay Hülya: Yoksullaşmaya Karşı Dayanışma Kültürü Oluşturma

42 Küre Arif Ergin: COP26,5

45 İyi Bak Zeynep Özler: Ezber Bozan Yazarlarla Sürdürülebilirliğe Bakış

80 Son Buzul Erimeden Prof. Dr. Levent Kurnaz: Bardağın Dolu Tarafı

87 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: COP 27, Şehirler ve SURGe

90 Sürdürülebilir Tüketim Doç. Dr. Ahu Ergen: Hem Açlık Hem Gıda İsrafı Artıyor

92 KAGİDER'DEN Emine Erdem: İklim Değişikliğine Karşı Bütün Taraflar Elini Taşın Altına Koymalı!

95 Veri-Analiz Elif Gökçe Şahin: Şehirler: Hem En Çok Etkileyen Hem En Çok Etkilenen; İklim Değişikliği ile Mücadelede Ülkeler Arası İşbirliği Gerekli; Net Sıfıra Doğru Kömür Tüketimi; Güneş Enerjisine Cinsiyet Perspektifi

98 Global Compact Türkiye: Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dördüncü: SKA'ların Gizli Anahtarı: İnsan Hakları

102 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: "Mıs" Gibi Yaparak Sonuçlanan COP27

110 Kitap İstanbul Su Kültürü; Kafesler Başalsın-Hayvan Haklarıyla Yüzleşmek; Yeniden Doğuş: Gezegeni Yıkmadan Dünyayı Beslemek (Regenesis: Feeding the World Without Devouring the Planet)

76 "İBSG, Artık Türkiye Sosyal Girişimcilik Ekosisteminin Taşıyıcı Güçlerinden Biri"

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nın etki alanının her geçen yıl katlanarak büyüdüğünü belirten Kale Grubu Kurumsal İletişim Bölüm Başkanı Rana Birden, "Program kapsamında yarattığımız toplam ekonomik değer 24,5 milyon TL'ye ulaştığını hesaplıyoruz. 2017'den bu yana önemli bir yol kat eden Program, finalistleri ve kazananları ile yüzlerce kişilik bir topluluğa dönüştü" diyor.

84 Sağlık Sektörü İklim Klinikleri Açabilir mi?

Dünya iklim değişikliğinin hızını ve bu hıza nasıl yetişeceğini tartışırken Kanada'da bir doktor, Dr. Kyle Merritt, hasta formunda teşhis kısmına "iklim değişikliği" yazdı ve yeni bir akımın yolunu açtı. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. Öğretim Üyesi, Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. E. Didem Evcı Kiraz, sağlık ve iklim değişikliğinin güncel tartışmalarını aktarıyor.

104 2023 Bütçesinin "iklimi"

Kamu parasının hangi alanlarda harcanacağını gösteren Bütçe Kanunu'nda iklim değişikliğiyle mücadele de yerini aldı. 2023 Yılı Bütçe Kanunu'nda iklim değişikliğinin izlerini sürdürüğümüzde gerekçesinden gelirlere, ödeneklerden ekli cetvellere iklimle karşılaşmak mümkün. TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yasama Uzmanı Habib Kocaman ekolQ için yazdı...

gözü- müzden kaçma- yanlar

AB'nin resmi verilerle hazırladığı orman yangını raporuna göre 2021'de Avrupa'da en çok yanan alan Türkiye'de; 2020'de hava kirliliği 4,7 milyon kişinin ölümüne yol açtı; Global Witness'ın raporuna göre son 10 yılda 1.733 çevre aktivisti cinayete kurban gitti...

 Gözde İVGİN

Ekim ayında Türkiye'de en yüksek sıcaklık 41,2 derece ile Antalya'da, en düşük sıcaklık ise eksi 8,8 derece ile Erzurum'da görüldü. İki şehir arasındaki sıcaklık farkı 50 derece olarak ölçüldü. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün sıcaklık raporuna göre, Türkiye'de **son 52 yılın en sıcak 12. Ekim ayı** yaşandı.

İklim odaklı reklam ağı Purpose Disruptors tarafından hazırlanan rapora göre, **reklam kaynaklı seragazi emisyonları** 2019- 2022 arasında %11 oranında artış gösterdi. Reklam kaynaklı emisyonlar, reklamların yarattığı satışlardaki artıştan kaynaklanan seragazi emisyonlarındaki artış olarak tanımlanıyor.

Son 20 yılda **aşırı sıcak hava** dalgası yüzünden ölenlerin sayısı %68 arttı. Tıp dergisi The Lancet'te yayımlanan araştırmaya göre, dünyanın fosil yakıtlara bağımlılığı devam ederse bulaşıcı hastalıklar ve sıcak havaya bağlı ölümler artacak.

2020'de **hava kirliliği** 4,7 milyon kişinin ölümüne yol açtı. Bu ölümlerin %35'i doğrudan fosil yakıtlardan kaynaklandı.

Didim Belediyesi, Türkiye'de bir ilki gerçekleştirerek hayvansal gıda üretiminden kaynaklı emisyonlarını azaltmak için mücadele eden **Bitki Bazlı Anlaşma'yı** kabul etti.

Nijerya'da **aşırı yağışlar** son beş ayda 600 kişinin hayatını kaybetmesine yol açtı. 1,3 milyon kişi yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kaldı, 200 binden fazla ev yok oldu.

Fenrir adlı Savannah cinsi kedi, 47,83 santimetrelik boyuyla **yaşayan en uzun boylu evcil kedi** unvanını alarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi.

Cumhurbaşkanlığı kararıyla, 14 ilde mülkiyeti Maliye Hazinesi'ne kayıtlı 99 taşınmaz özelleştirme kapsamına alındı. Sekiz ilde yer alan 11 bölgedeki doğal sit alanları, **kesin korunacak hassas alan** ilan edildi. Dört ilde bazı taşınmazların acele kamulaştırılması kararı alınırken Sinop Durağan'daki bazı alanların orman sınırları dışına çıkartılması kararlaştırıldı.

Kuş gribi nedeniyle, son bir yıl içinde 37 Avrupa ülkesinde 47,7 milyon kuş itlaf edildi. Sayının çok daha yüksek olabileceği tahmin ediliyor. Uzmanlar geçen yıllarda yaz aylarında neredeyse yok olan kuş gribinin bu yıl tüm mevsimler boyunca sürdüğünü söylüyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı ile Avrupa Birliği (AB) işbirliğinde, Türkiye'de nesli tükenmekte olan Harran kertenkelesi, **Çokgözlü Hatay mavisini (kelebek)**, Bozkır kartalı, Karakulak (kedigil) ve Hasbenli sıgırkuyruğu bitkisi koruma altına alındı.

Tarım ve Orman Bakanlığı, **hayvan barınağı** kurmaları için yerel yönetimlere ormanlık alanlardan yer verileceğini açıkladı. İstanbul'da başlatılacak pilot uygulamada, 39 ilçe belediyesine 30'ar dekarlık alan tahsis edilecek.

Dünyada ilk kez Türkiye'de, Muğla ile Antalya sınırlarında görülen çamur salyangozu türüne, matematiğin öncülerinden Thales'in adı verildi.

Havzalarda yürütülen **izleme çalışmalarında** canlı gruplarına ait 5 bin 299 tür bulundu. Bu türlerin 604'ü Türkiye'de ilk kez görüldü.

İzmir Büyükşehir Belediyesi **Türkiye'nin ilk sürdürülebilirlik merkezini** kurmak için çalışmalara başladı. Merkez ve çevresi için ulusal mimari proje yarışmasına çıkılıyor. Bayraklı Turan Mahallesi'nde yer alacak merkez, iklim krizine karşı 2030'da sıfır karbon hedefinde önemli rol oynayacak.

BirdLife International tarafından dört yılda bir yayımlanan "**Dünya Kuşlarının Durumu**" raporunda dünyadaki kuş türlerinin %49'unun sayısının azaldığı açıklandı. Raporda ayrıca her sekiz kuş türünden birinin neslinin tükenmeyle karşı karşıya olduğu belirtildi.

Türkiye Tabiatını Koruma Derneği bilim danışmanı Erol Kesici, **Salda Gölü** kıyılarında bulunan beyaz kumullardaki kararmaların arttığını ve gölde salyaşmaların meydana geldiğini belirtti. Kesici; göle kesinlikle girilmemesi, alglerin uzaklaştırılması ve bölgede yapılaşmaya izin verilmemesi çağrısında da bulundu.

AB'nin resmi verilerle hazırladığı orman yangını raporuna göre, 2021'de **Avrupa'da en** çok yanan alan **Türkiye'de**. Raporda; Türkiye'de 2011-2020 arasındaki 10 yılın ortalaması alındığında yılda 9 bin

hektar ormanın yandığı, 2021'de ise bu miktarın 139 bin hektara yükseldiği görülüyor.

İsviçre'de kış ve yaz aylarının az yağışla ve sıcak hava dalgalarının etkisiyle geçmesi nedeniyle ülkedeki **buzulların %6'sının eridiği** bildirildi. Almanya'da Baviera Bilimler Akademisi, ülkede sadece dört buzul kaldığını duyurdu. Alpler'deki Güney Schneeferner'ın buzul statüsünden çıkarıldığı bildirildi.

Global Witness'ın raporuna göre, son 10 yılda **1.733 çevre aktivisti cinayete kurban gitti**. Bu, her iki günde bir aktivistin öldürüldüğü anlamına geliyor.

Nature Climate Change dergisinde yayımlanan araştırmaya göre, **kentlerdeki ağaçların %65'i iklim krizi nedeniyle risk altında**. Bu oran 2050'de yüzde 76'ya yükselebilir.

Munzur Vadisi Milli Parkı'nın sınırları içerisinde yapılması planlanan beş baraj ve altı HES projesi iptal edildi.

Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Cumhuriyeti'nde bulunan Hazar Denizi kıyısında 2.500 civarında ölü fok bulunduğu bildirildi. Hazar Denizi'nde bulunan tek memeli olan **Hazar foku**, 2008'den bu yana Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) kırmızı listesinde nesli tükenmekte olan olarak sınıflandırılmış durumda.

Kaynak: DHA, Kapsül, BBC, Aposto, İSO, İzmir Belediyesi, The Guardian, Hürriyet, Bianet, BBC Türkçe, ANKA, Indy Türk, BBC News, Yeşil Gazete, DW, Milliyet.

#Yeni Nesil Enerji

Borusan EnBW Enerji olarak tesislerimizin üretimiyle bugünün ve yarının dünyasını sürdürülebilir kılmak için doğal ve sosyal çevreye uyumlu, temiz enerji üretiyoruz.

COP 15'ten Biyoçeşitlilik Kaybına Karşı Tarihi Anlaşma

Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 15. Taraflar Toplantısı (COP15), 2030 yılına kadar doğanın kritik eşikten dönmesini ve 1,5 derece hedefinin hayatta kalmasını sağlayacak kararları içeren bir anlaşmayla son buldu. Anlaşmaya göre, 2030 yılına kadar karaların ve denizlerin %30'u korunma altına alınacak ve yine aynı tarihe kadar bu çalışmalar için her yıl 30 milyar dolar finansman sağlanacak.

Kanada'nın Montreal kentinde 7-19 Aralık tarihlerinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 15. Taraflar Toplantısı'nda (COP15), biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak ve tersine çevirmek için tarihi bir anlaşmaya imza atıldı. Anlaşma, 2030 yılına kadar doğanın kritik eşikten dönmesini ve 1,5 derece hedefinin hayatta kalmasını sağlayacak bir rota çiziyor. Anlaşmaya göre, 2030 yılına kadar karaların ve denizlerin %30'u korunma altına alınacak ve yine aynı tarihe kadar bu çalışmalar için her yıl 30 milyar dolar finansman sağlanacak.

ABD VE VATIKAN BİYOÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ'Nİ ONAYLAMADI

Biyοçeşitlilik Sözleşmesi'ni (CBD) onaylamayan ABD ve Vatikan hariç yaklaşık 200 ülke, dünyanın ekosistemlerinin yok edilmesini durdurmak için 10 yılda bir yapılan anlaşmayı imzaladı. COP15 anlaşmasını gerçekleştirmek için milyarlarca dolar gerekirken biyoçeşitlilik için gereken fon bunun çok küçük bir parçası olmasına karşın zirvenin sonlarına doğru gündeme gelen koruma fonu

büyük tartışmalar yarattı. COP15 başkanlığını elinde tutan Çin'in Ekoloji ve Çevre Bakanı Huang Runqiu, Pazartesi günü Demokratik Kongo Cumhuriyeti delegasyonundan gelen itirazları dikkate almadı ve birkaç dakika içinde anlaşmanın onaylandığını açıkladı.

"HEPİMİZ İÇİN SAĞLIKLI BİR GEZEĞEN"

Bu durum kimi Afrikalı delegelerin tepkisini çekse de dünyanın yağmur ormanları açısından en zengin üç ülkesi; Brezilya, Endonezya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin yaptığı yarım saatlik bir toplantının ardından Demokratik Kongo Cumhuriyeti itirazını, finansman ve kaynak konusunda "çekincelere" indirdi. Bir müzakereci Endonezya'nın desteğini alan Brezilya'nın "çözümüne aracılık edilmesine yardımcı olduğunu" belirtti. Bakan Huang, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin biyoçeşitlilik yönetimindeki önemini vurgulamasının ardından teşekkürlerini sundu. Kraliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB) Kıdemli Uluslararası Politika Danışmanı Georgina Chandler, "Dünya Kupası'nın aksine, COP15'in tek bir kazananı yok. Montreal'de varılan anlaşma sayesinde hem insanlar hem de doğa daha iyi durumda olacak. Artık her şey bittiğine göre hükümetlerin, şirketlerin ve toplumların bu taahhütlerin hayata geçirilmesine nasıl yardımcı olacaklarını bulmaları gerekiyor. Nihai hedefe ulaşmanın tek yolu budur: Hepimiz için sağlıklı bir gezegen" dedi.

ANLAŞMADA ÖN PLANA ÇIKAN KONULAR

İklim/Gıda/Ekonomik Güvenlik: Doğa kaybı iklim sorununun üçte birini oluşturmakla birlikte doğa çözümünün üçte birine de katkıda bulunabilir. Doğayı korumak ve restore etmek için harekete geç-

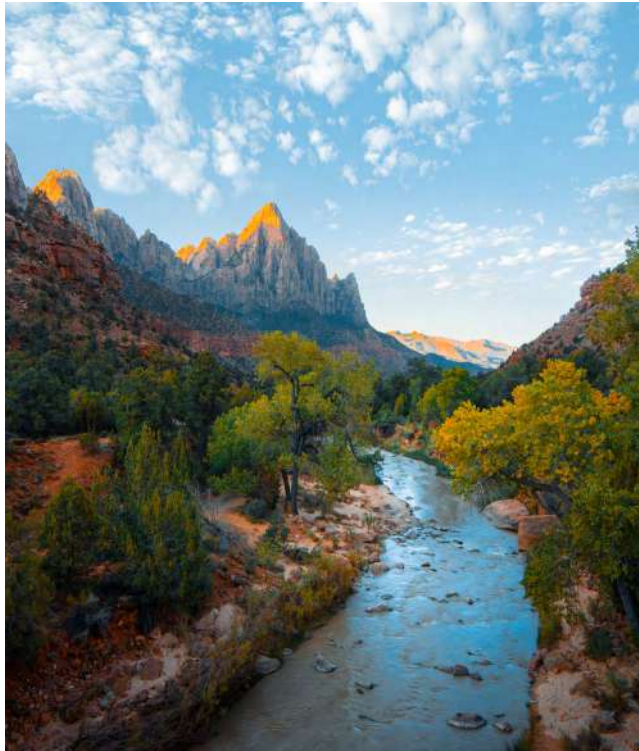
meden Paris Anlaşması'na ulaşamayız. Bu anlaşma iklim, ekonomi ve gıda güvenliğimiz için hayati önem taşıyor. Dijital Dizi Bilgisi (DSI), yeni ilaçlar, aşular ve gıda ürünleri üretmek için sıklıkla kullanılan, doğadan aldığımız sayısallaştırılmış genetik bilgiyi ifade ediyor. Bu biyoçeşitliliğin dijital formları; yağmur ormanlarından, mercan resiflerinden ve diğer zengin ekosistemlerden geliyor ancak bunların menşe ülkelerine kadar izini sürmek zor ve gelişmekte olan ülkeler kaynaklarının kullanımı için maddi gelir bekliyor. COP15'te Afrika devletleri için büyük bir kazanım olan anlaşmanın yapılması ile önümüzdeki yıllarda DSI'a bir finansman mekanizması oluşturulması kararlaştırıldı.

Doğa Pozitif ve Net Sıfır Ekonomiler: COP15, doğanın düşüşünü nasıl durduracağımız ve tersine çevireceğimiz konusunda net bir hedef, finansman ve yol haritasına işaret ediyor. Net sıfır ve doğa pozitif ekonomilere ulaşma arzusu artık uluslararası hukukta kabul gördü; eylemsizlik için hiçbir mazeret yok. Bunun sonucunda hükümetlerin planlama ve yasama yapması bekleniyor.

Fletcher Hukuk ve Diploması Okulu Dekanı, Dünya Bankası eski Başkan Yardımcısı ve İklim Değişikliği

Özel Elçisi Rachel Kyte, "Ekonomimiz doğanın içinde işlemek zorunda. Doğa, toplumların bilançosunda yer alan bir kalem değil. Uluslararası finans kuruluşları onlarca yıldır doğal sermayeyi ve doğanın kalkınma üzerindeki kısıtlamalarını analiz ediyor. Uluslararası finans kuruluşlarının artık biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim, kirlilik ve atık krizleriyle mücadelenin temel bir bileşeni olarak refah ve zenginliği yönetme şeklimizin dönüşümüne öncülük etmesi gerekiyor" dedi.

"Doğayı korumak ve restore etmek için harekete geçmeden Paris Anlaşması'na ulaşamayız. Bu anlaşma iklim, ekonomi ve gıda güvenliğimiz için hayati önem taşıyor"

“Gelecek 10 yılın biyoçeşitlilik anlaşmasında yerli halklardan 18 kez bahsediliyor. Çeşitli bilimsel araştırmalar, yerli halkların insan nüfusunun %5’ini oluşturmasına karşılık dünyanın biyoçeşitliliğinin %80’ini koruduklarını gösteriyor”

Hükümetler ve Şirketler Hesap Verebilir Olmalı

Doğa için yeni küresel anlaşma, büyük ölçüde göz ardı edilen önceki Aichi hedeflerinden tamamen farklı. COP15, güçlü hükümet planlarını ve iş dünyasının hesap verebilirliğini merkeze koyuyor; ekonomilerin her sektörü için içinde ve hiç kimse muaf değil. Vahşi yaşamın yok olmasına ve küresel ısınmanın artmasına neden olan sübvansiyonlara her yıl yaklaşık 1,8 trilyon dolar harcıyor. Son 10 yılda büyük bir başarısızlık olan çevreye zararlı sübvansiyonlar hakkında da önemli gelişmeler yaşandı. Nihai metinde dil yumuşatılmış olsa da anlaşmanın 15. hedefi, hükümetlerin ve çok uluslu şirketlerin “biyoçeşitlilik üzerindeki risklerini, bağımlılıklarını ve etkilerini” açığa çıkarmalarının sağlanmasını gerektiriyor. Uygulandığı takdirde iş dünyasında büyük bir değişimin başlangıcı olabilir. BM’ye göre küresel GSYİH’nın yaklaşık yarısı doğal dünyanın sağlıklı işleyişine bağlı ve biyoçeşitlilik kaybı hızla kurumsal risklerin gündemini oluşturmaya başladı. Kauçuktan hurma yağına kadar birçok ülke sürdürülebilir kaynak kullanımı için kurallar geliştiriyor.

Finansman Kararı Yine Tartışmalı: Geçtiğimiz ay Mısır’da düzenlenen COP27’deki gibi bu zirvede de finansman en fazla tartışma yaratan konu oldu. Dünyanın en büyük üç yağmur ormanına ev sahipliği yapan Brezilya, Endonezya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti dahil olmak üzere Güney ülkeleri, hü-

kümetlerin COP15’te yeni bir biyoçeşitlilik fonu oluşturmasını istedi. Nihai anlaşmada, BM’nin mevcut biyoçeşitlilik fonu olan GEF içerisinde yeni bir fon oluşturulmasına ve ayrı bir fon için gelecekte görüşülmesine karar verildi. Gelişmiş ülkelere yılda 30 milyar dolar tutarında uluslararası kamu finansmanı, geliştirmekte olan ülkelere destekleyecek ve doğayı koruyup restore etmek için harekete geçilmesini sağlayacak.

Schroders Sürdürülebilir Yatırım Küresel Başkanı Andy Howard, “CBD COP15’in sonuçlarını finansal düzenleyicilerin oturup dinlemesini sağlamalı. Doğa riski, yatırım riski ve getirileri için ayrılmaz bir faktör ve finansal akışları doğaya olumlu hedefler doğrultusunda hizalamak için açık bir fırsat var. Yapılacak daha çok iş var, ancak doğa için COP15 küresel anlaşması finans camiasının görmezden gelemeyeceği bir sinyal” dedi.

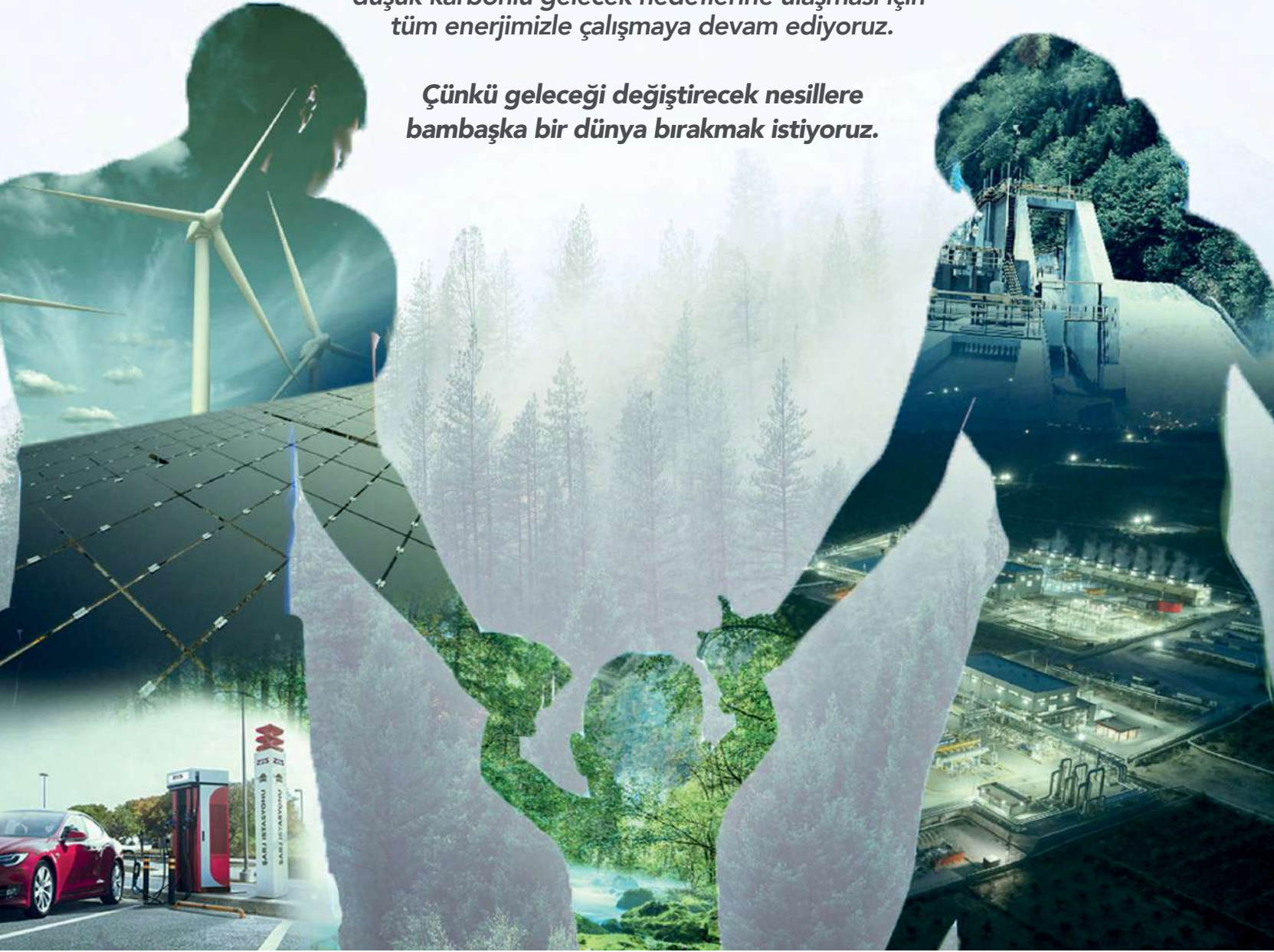
Koruma ve Yerli Hakları: Gelecek 10 yılın biyoçeşitlilik anlaşmasında yerli halklardan 18 kez bahsediliyor. Çeşitli bilimsel araştırmalar, yerli halkların insan nüfusunun %5’ini oluşturmasına karşılık gezegenin biyoçeşitliliğinin %80’ini koruduklarını gösteriyor ancak yerli halklar çoğu zaman çeşitli insan hakları ihlallerine, şiddete ve toprak gasplarına maruz kalıyor. Bununla birlikte anlaşmadaki ifade çok net: “Biyoçeşitlilik konusunda gerçek bir adım atacaksak yerli hakların önderliğindeki koruma modelleri önümüzdeki 10 yıl içerisinde norm haline gelmeli!” #

GELECEK NESİLLER İÇİN GELECEĞİN ENERJİSİ

Geleceğin yenilenebilir enerji şirketi olmak
gelecek nesilleri düşünerek hareket etmek demektir.

Biz bu amaçla tüm faaliyetlerimizde önceliği çevre ve toplumu gözetmeye veriyoruz. Zorlu Enerji Sürdürülebilirlik Stratejimiz doğrultusunda daha yaşanabilir bir dünya için tüm enerjimizle çalışıyor, **Birleşmiş Milletler Sürdürülebilirlik Kalkınma Amaçları**'na hizmet etmeye ve Paris Anlaşması kapsamında ülkemizin düşük karbonlu gelecek hedeflerine ulaşması için tüm enerjimizle çalışmaya devam ediyoruz.

Çünkü geleceği değiştirecek nesillere
bambaşka bir dünya bırakmak istiyoruz.

Temiz Su ve Sanitasyon Amacına Karşı “İklim Değişikliği”

Herkesin güvenli su, sanitasyon ve hijyene erişimi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) hedefleri arasında yer alıyor. **SKA 3 - Sağlık ve Kaliteli Yaşam** ve **SKA 6 - Temiz Su ve Sanitasyon**'a ulaşılması hayati önemini korurken başta iklim değişikliği olmak üzere Covid-19 pandemisi gibi engeller bir insan hakkı olan suya erişimi güçleştiriyor. “Su ve Sağlık Protokolü”, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomi Komisyonu (UNECE) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa ortaklığıyla şekillendi. Protokol; SKA'ya ulaşılması yolunda uygulanan politikaların birbiriyle entegrasyonuna yönelik bütünsel bir WASH (Water, Sanitation, Hygiene/Su, Sanitasyon, Hijyen) yaklaşımının önemine dikkat çekiyor.

WASH'IN KAPSAMI

Sanitasyonun, insan refahı ve sağlığının en temel belirleyicileri arasında yer aldığını vurgulayan DSÖ'ye göre bulaşıcı hastalıkları engellemek, zihinsel sağlığın ve insan onurunun korunması gibi birçok sosyal ve psikolojik fayda, güvenli sanitasyonla yakından [ilişkili](#).

WASH'ın kapsamı;

- Su israfının en aza indirilmesi,
- Etkili atık su arıtma yöntemlerinin kullanımı,
- Su kaynaklarının kirlilikten korunması gibi konuları içine alıyor.

SU VE SAĞLIK PROTOKOLÜ

TARAFLAR TOPLANTISI

Su ve Sağlık Protokolü Taraflar Toplantısı (MOP6), 16-18 Kasım 2022 tarihleri arasında, Cenevre'de

düzenlendi. Toplantıya 47'den fazla ülkeyi temsil eden 300'e yakın delege katıldı. Pan-Avrupa bölgesinde, Covid-19 ve iklim değişikliği bağlamında WASH konularının ele alındığı toplantıda; kaydedilen ilerlemeler, hedeflerin önündeki engeller ve öncelikli bölgeler için oluşturulacak gündem değerlendirildi. Toplantının sonucunda şu başlıklar öne çıktı:

- Herkesin güvenli içme suyu ve sanitasyon hizmetlerine erişim

haklarının korunması,

- İklim değişikliğine karşı dirençli toplulukların oluşturulması,
- Gelecekteki salgınlara karşı insan sağlığının, çevrenin ve su kaynaklarının korunmasının gerekliliği.

Pandemi-WASH ilişkisinin ele alındığı oturumlarda el hijyenine geniş yer ayrıldı. Covid-19 salgınıyla birlikte el hijyeninin önemine vurgu yapılan toplantıda, aşıların geliştirilmesinden önce hijyenin halk sağlığı açısından en önemli tedbirlerden biri olduğuna dikkat çekildi. Etkili el hijyeninin ise ancak yeterli su, sanitasyon ve hijyen hizmetlerinin mevcudiyetiyle mümkün olabildiği herkesçe biliniyor.

BİR EYLEM ÇAĞRISI OLARAK

“DÜNYA TUVALET GÜNÜ”

Bir eylem çağrısı olan Dünya Tuvalet Günü (WTD/World Toilet Day), Birleşmiş Milletler tarafından her yıl 19 Kasım'da düzenleniyor. Tuvalet erişimi olmayan insanlarla ilgili küresel ölçekte bir farkındalık yaratmayı amaçlayan hareket, Birleşmiş Milletler Su Komitesi tarafından or-

ganize ediliyor. Her yıl farklı temalar üzerinden seçilen sloganlar hareketin temelini oluşturuyor ve gezegenimiz için önem taşıyan bir soruna acilen çözüm bulmayı hedefliyor. MOP6'de Dünya Tuvalet Günü de gündeme alındı ve sanitasyon krizinin yeraltı sularına etkileri konuşuldu. Güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyonun yeraltı sularının kirlenmesinin önüne geçebileceğinin altı çizildi.

MOP6'in gerçekleştirildiği hafta, DSÖ Avrupa ve UNECE, WASH alanındaki ilerlemenin, hedeflerin önündeki engellerin ve Pan-Avrupa bölgesindeki eylem önceliklerinin yer aldığı "[Herkes için Güvenli Sanitasyon](#)" raporunu yayımladı.

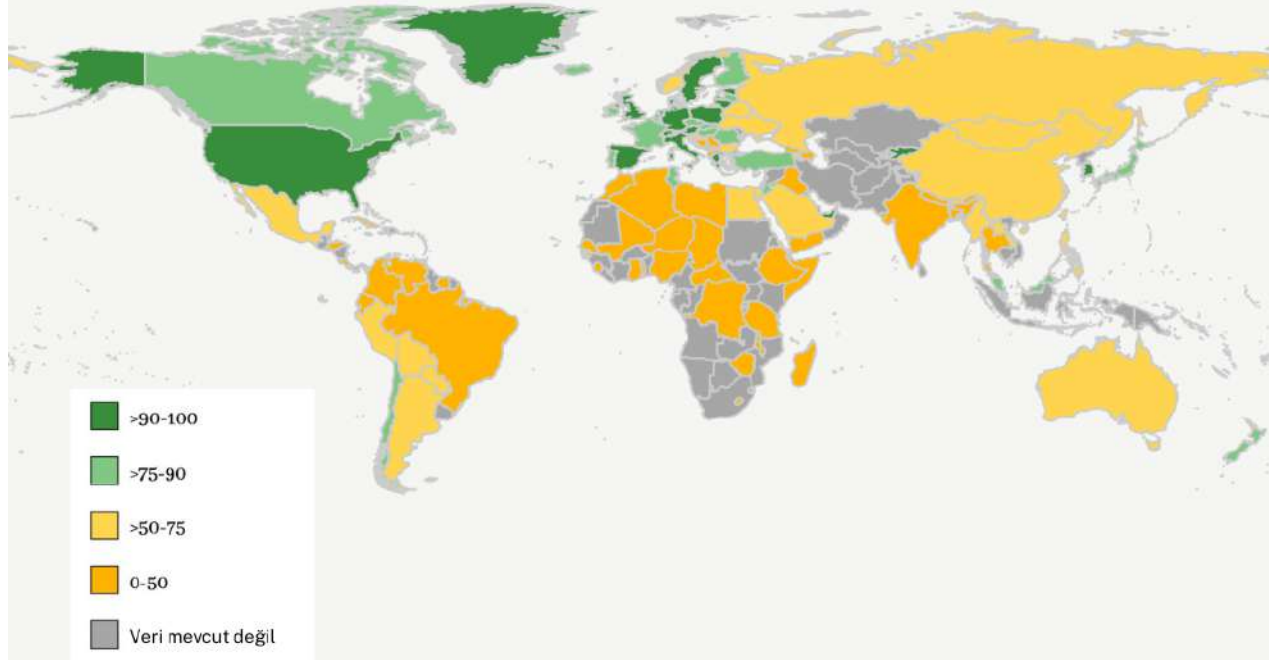
"PAN-AVRUPA BÖLGESİNDE 29 MİLYON İNSAN, TUALET ALTYAPISINA SAHİP DEĞİL"

Hedefler doğrultusunda ortaya konan tüm

değerli gelişmelere karşın dünyamız SKA-3 ve SKA-6'ya ulaşmaktan oldukça uzak. DSÖ Avrupa Bölge Direktörü Dr. Hans Henri P. Kluge, "Pan-Avrupa bölgesinde 271 milyonun üzerinde insanın, çevreyi korumakla birlikte güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyon hizmetlerine erişimi yok. Ve 29 milyon insan, tuvalete gitmek için gerekli altyapıya dahi sahip değil!" sözleriyle mevcut politikaların yetersizliğine dikkat çekti.

Su, sanitasyon ve hijyen hedeflerine erişimin önündeki en büyük engellerden biri ise iklim değişikliği. UNECE Genel Sekreteri Olga Algayerova, "Güvenli su ve sanitasyonun varlığı insan onuru, cinsiyet ve kapsayıcı bir kalkınmanın önkoşullarını oluşturuyor. Ancak iklim değişikliği, herkesin su ve sanitasyona erişimi için büyük bir engel olarak karşımızda duruyor" dedi.

SKA 6.2.1a'nın Küresel Durumu: Güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyon servislerine erişimi olan nüfusun oranı

Kaynak: WHO, UNICEF

UN-Water <https://www.sdg6data.org> 29 Kasım 2022

Gülin YÜCEL, Brika Sürdürülebilirlik
gulin@brikasurdurulebilirlik.com

Döngüsel Ekonomi Sayesinde Biyoçeşitliliği Nasıl Koruruz?

Dünya tarihi boyunca görülmemiş bir hızla biyoçeşitliliğin yani canlı türlerinin kayboluşuna şahit oluyoruz. 1970'ten 2022'ye kadar bilinen türlerin [%69'unu](#) kaybetmiş bulunuyoruz. Türler yok olursa ne olur, tam manası ile bilmiyoruz çünkü ekosistem bütünlüğü açısından hangi türlerin ne gibi kritik işlevleri olduğunu tahmin etmek karmaşık bir konu. Kesin olarak bildiğimiz ise ekosistemleri zayıflamış bölgelerin verimliliklerini kaybettikleri; su kaynaklarının ve karbon yakalama fonksiyonlarının azaldığı; dayanıklılıklarının azalması ile yangın, sel ve olağanüstü hava olaylarına daha açık hale geldikleri.

Yazının yazıldığı günlerde Kanada'nın Montreal kentinde 190 ülkenin müzakerecileri COP15 diye anılan Birleşmiş Milletler Biyoçeşitlilik Zirvesi'nde bir araya gelmiş durumdadır. Zirveden en büyük beklenti, 2030'a kadar doğayı korumak ve kayıpların geri kazanılmasına yönelik kesin hedeflerin belirlenmesi; %30 kara ve deniz alanının korunmaya alınması ve 100 milyar dolarlık bir fon yaratılması.

"Biyoçeşitlilik neden hızla azalıyor?" dediğimizde öne çıkan sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

BESLENME BİÇİMLERİMİZ

8 milyar insan olarak çevre üzerinde bir ayakizi yaratıyoruz. Nasıl beslendiğimiz ise biyoçeşitlilik açısından bir tehdit. [Dünyada senede yaklaşık 340 milyon ton et, 800 milyon ton süt tüketiliyor](#). Nüfusun artışı ve beslenme alışkanlıklarının değişmesi ile son 50 senede et tüketimi üç katına çıkmış durumda. Her ne kadar gelişmiş toplumlarda vejetaryen ol-

mak veya eti azaltmak gibi çabalar olsa da (Örneğin [İngilizlerin üçte biri geçtiğimiz 10 sene içinde bunu yaptığını söylemiş](#)) toplamda sadece nüfusun [%22'si vejetaryen](#). Bu tüketimi desteklemek için kara ve deniz alanlarında değişiklikler yapmaya, gıda üretimi ve hayvancılık için doğanın dengesini bozacak genişlemeler yaratmaya devam ediliyor.

[Nature bilimsel dergisine göre](#), karaların yaklaşık %75'i, okyanusların ise %66'sı ağırlıklı gıda üretimi için değiştirilmiş durumda. Tarım ve insan yerleşimi için yapılan arazi değişimleri, orman veya diğer biyoçeşitliliğin evi olan alanların bozulmasına sebep oluyor. Ötesinde tarım arazileri üzerinde verimliliği artırma odaklı ilaçlama, aşırı gübreleme; buna bağlı toprak kalitesinin ve su kaynaklarının bozulması yine canlı türleri için önemli tehdit. Aşırı balıkçılık, deniz ve su sistemlerinin kirlenmesi su canlıları nüfusunun azalmasındaki diğer temel sebepler... Öyle ki Antarktika'daki deniz canlılarının sistemlerinde bile plastik kirliliğinin izleri var. İnsan ayakzini genişleten tüm yapıları çevre (yerleşim alanları, yollar, barajlar, üretim tesisleri vs.) ekolojik sistemin bütünlüğünü ve çeşitliliğini tehdit ediyor.

AŞIRI MALZEME KULLANIMI

Emisyonların yarısı ve biyoçeşitlilik kaybının %90'ı kaynak (maden) çıkarma ve işlenmesi ile ilgili. Yani kullandığımız (ve sonra çöpe attığımız) kaynaklar biyoçeşitliliğin yok olmasına sebep oluyor. İyi yönetilemeyen madencilik, özellikle gelişmekte olan ülkelerde çevreye toksin ve hatta radyoaktif mad-

deler salan atık barajları, çevrenin bozulması ve biyoçeşitlilik için önemli risk oluşturmuyor. 2020 senesinde [Responsible Mining Foundation](#) / Sorumlu Madencilik Vakfı tarafından yapılan araştırma maden şirketlerinin atık barajlarının dokümantasyonu ve güvenliği konusunda ilerleme kaydedilmediğini söylüyor. Ötesinde madenlere olan talebin önümüzdeki dönemde azalması beklenmiyor. Örneğin Avrupa Birliği'nin 2030'da şu an kullandığı lityumun 18 kat fazlasını, kobaltın ise beş kat fazlasını kullanacağı öngörülüyor. Küresel ticaret zincirinin maliyetleri arasında maalesef dışsallıklar yani doğaya ve doğanın tüm canlılar için yaşamı düzenlemesini sağlayan ekosistem hizmetlerine verilen zarar yok. Rekabetin fiyat üzerinden yapıldığı bu ticaret sisteminde zararı yine ekosistemler ödüyor. Sonuç olarak önümüzdeki 10 yıllarda biyoçeşitliliğin rekor hızla kaybolmaya devam edileceği ve 1 milyon canlı türünün risk altında olduğu tahmin ediliyor.

DÖNGÜSEL EKONOMİ NASIL BİR ÇÖZÜM SUNUYOR?

Eylül 2021'de Ellen MacArthur Vakfı tarafından yayımlanan "The Nature Imperative: How the circular economy can tackle biodiversity loss" raporu biyoçeşitlilik kaybının yönünü değiştirmeyi ve doğa-pozitif bir geleceğe yönelik eforları şu başlık altında topluyor:

- Biyoçeşitliliğe risk oluşturan tüm atık ve kirlilik ortadan kaldırılmalıdır.
 - Biyoçeşitliliğe alan açmak için ürün ve malzemeler, atığa dönüşmeden, dögüsel olarak, tekrar ve tekrar kullanılmadık.
 - Doğanın kendini yerine koyma becerisine destek olacak yeni alanlar kurgulanmalıdır.
- Dögüsel ekonomi, temelde atığın or-

Fotoğraf: Unsplash - Alexandr Podvalny

tadan kaldırıldığı ve kaynakların tekrar tekrar kullanıldığı bir sistem tasarımıdır. Her bir aşamasında malzemenin değeri olduğunu savunur. Yeniden kullanım, geridönüşüm, kompost gibi yöntemlerle canlı nüfusu için tehdit oluşturan atığın ve kirliliğin önüne geçer. Atığın oluşmadığı durumda doğadan tekrar tekrar yeni malzemelerin çıkarılması ihtiyacı ortadan kalkar. Bu da canlıların devamlılığı için gerekli ekosistemlerin korunmasına, bozulanların ise toparlanmasına olanak tanır. Aynı zamanda dögüsel ekonomi, yeni teknoloji ve yöntemlere rehber olur. Ekonomik aktivite doğa ile uyumlu çalışacak şekilde yeniden organize olur; örneğin rejeneratif tarım, zirai ormancılık, zirai ekoloji, kontrollü otlama yöntemleri, karbon yakalama gibi yeni ekonomik fırsat alanları doğar. Özetle dögüsel ekonomi kaynakları atığı ortadan kaldırarak, kaynakların verimli kullanılmasını sağlar. Bu sayede çevreye negatif etkisi olan ekonomik aktivite yerine pozitif dönüştürücü etkisi olan yeni ekonomik sistem tasarımlarına yol açar. #

"8 milyar insan olarak çevre üzerinde bir ayakizi yaratıyoruz. Nasıl beslendiğimiz ise biyoçeşitlilik açısından bir tehdit. Dünyada senede yaklaşık 340 milyon ton et, 800 milyon ton süt tüketiliyor"

Yasemin Giden, Infor Türkiye Kanal Yöneticisi

Moda Markaları için Daha Sürdürülebilir Olmanın 3 Yolu

Moda endüstrisi, üretimde su gibi kıt kaynakların yüksek oranda kullanılması nedeniyle çevreye olan etkileri hakkında çok fazla sorgulandı. Şimdi de moda şirketleri üzerinde Tier 1-4 raporlama düzeyi, Scope 3 veya Cradle-to-Gate olarak adlandırılan, genişletilmiş tedarik zincirine dair şeffaflığın sağlanmasına dair baskı giderek artıyor.

Birçok şirket faaliyetlerinde sürdürülebilir ve etik olduğunu iddia ediyor ama bunu nasıl kanıtlayabilirler? Yeni düzenlemeler yürürlüğe girdikçe ve tüketiciler markanın çevreye olan etkileri konusunda daha kapsamlı beklentiler ortaya koydukça, moda markaları bu kavramlara uyumlu olduklarını iddia etmekten daha fazlasını yapmak zorunda.

Modanın çevre üzerindeki etkisi ve artan dış baskılar göz önüne alındığında, perakendeciler ve üreticiler sürdürülebilir geleceği bugünden desteklemek için etkili ve doğrulanabilir yollar geliştirmeli.

Moda markalarının daha sürdürülebilir olmaları için yapacakları oldukça fazla. İşte size üç temel yol...

1) SÜRDÜRÜLEBİLİR VE MEVZUATLARA UYUMLU ÜRÜNLER TASARLAMAK

Gerçek anlamda sürdürülebilirlik, herhangi bir tasarıma başlamadan önce kaynaklara erişimle başlar ve tüm aşamalar boyunca devam eder. Moda koleksiyonlarının süreçlerinin, malzemelerinin ve üretim tekniklerinin kendilerine özgü çevresel etkileri vardır. Bu nedenle söz konusu etkilerin verilerine erişim için, baştan sona inovasyona dayalı bir düşünce anlayışı benimsenmelidir.

Modern ürün yaşam döngüsü yönetimi (PLM) araç-

ları, moda markalarının iplik ve elyaf seviyesine kadar inebilen malzeme ayrıntılarını üretim yeri, tedarikçi, uyumluluk ve test standartlarına dair bilgiler eşliğinde yönetmelerine yardımcı olabilir. Güçlü bir PLM, şirketlerin yalnızca Tier 1 aşamasındaki ana tedarikçisini değil, katmanlı tedarik zincirini yönetmek için iş ortaklarıyla gerçek zamanlı olarak etkileşim kurmasına da yardımcı olabilir. Daha akıllı kaynak planlaması ve tasarımlar eşliğinde ürünler daha uzun süre dayanabilir ve nesiller boyu kullanılabilme potansiyeline kavuşabilir.

2) TASARIMDA DEMONTAJI DA GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURARAK ÜRÜNÜN KULLANIM ÖMRÜNÜ UZATMAK

Ne yazık ki birçok ürün yaşam döngüsünün sonunda çöpe gidiyor. Bazen bir yırtık veya leke nedeniyle giysi vaktinden önce atılabiliyor. Bu nedenle moda markaları yaşam döngüsünü uzatmanın yollarını düşünmeli ve onarım, kiralama, yeniden satış ve geri dönüşüm hizmetleri gibi mevcut ürünlere yönelik hizmetler sunmalıdır. Yeniden satış platformlarıyla sağlanacak entegrasyon, elde kalan ürünleri boş gitmekten kurtarıp satılmalarına yardımcı olabilir.

Dünyanın en büyük geri dönüştürülmüş plastik iplik ve elyaf üreticisi [GAMA Recycle Sürdürülebilir Teknolojiler](#), geri dönüştürülmüş ürünlere yeniden hayat veriyor. Ham malzemeleri dönüştürülmüş iplik ve pamukla değiştirerek çevre kirliliğini azaltıyor. GAMA günde 100 tona kadar geri dönüştürülmüş polyester elyaf üretiyor ve bu konuda tedarik zincirinde uçtan uca işbirliğini desteklemek için kullandı-

ği modern ERP yazılımına güveniyor.

Modern, bulut tabanlı kurumsal uygulama platformu, döngüsel ekonomiyi desteklemek adına birbirinden farklı iş modellerinin yönetilmesine yardımcı olabilir ve moda şirketlerine marka deneyimini teşvik eden pek çok seçenek sunabilir.

Markalar da tasarımlarında kaliteli kumaşlar ve sürdürülebilir ambalajlar kullanarak sürdürülebilirliklerini artırabilirler. Bu tüketiciye yansıyan fiyatların yükselmesi sonucunu doğurabilir. Ancak maliyeti ürünlere katma değer olarak aktarmak, ürünlerin ömrünü uzatmak ve sürdürülebilirliği desteklemek uzun vadede müşteriler için daha faydalı olabilir. Yakın zaman önce [McKinsey'in gerçekleştirdiği ankete](#) katılanların %60'ı ürünleri çevre dostu ambalajlarda satın alarak yeniden kullanma veya geri dönüştürme niyetinde olduklarını söylüyor. Tüketicilerin %67'si, sürdürülebilir malzemelerin kullanımını önemli bir satın alma faktörü olarak görüyor ve %63'ü markanın sürdürülebilirliğe dair tanıtımlarını aynı şekilde değerlendiriyor. Bu, moda markalarının müşterilerini memnun etmek için pamuktan tüketiciye uzanan

değer zinciri boyunca daha sürdürülebilir olmanın yollarını bulmasını ve sonuçları verilerle kanıtlanmasını gerektiriyor.

3) SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE DAİR VERİLERİ BİRLEŞTİRMEK VE YAYINLAMAK

Çevreye daha az etkisi olan ürün ve süreçleri ortaya koymanın yanı sıra, moda markalarının paydaşlara, tüketicilere ve denetleyici makamlara sürdürülebilirlik programları hakkında görünürlük ve şeffaflık sunması gerekiyor. Bunun yolu su kullanımı, karbon ayakizi, enerji kullanımı ve ürün bileşimi gibi sürdürülebilirlikle ilgili verilerin toplanıp yönetilmesinden, ardından bir iş zekası platformuyla değerlendirilmesinden geçiyor.

Moda markaları, bu bilgileri paylaşmak amacıyla dijital ürün pasaportlarını kullanarak verileri depolayabilir. Tüketiciler bir giysinin üzerindeki etiketi veya QR kodunu tarayarak ürünün nasıl üretildiğine, bileşimine, kullanım ömrü sonunda hangi seçeneklerle değerlendirebileceğine ve nakliye/karbon ayakizi gibi sürdürülebilirliğe dair bilgilere erişebilir.

Bir markanın Tier 1-4 arasındaki çevresel etkisini ölçme süreci karmaşık ve zaman alıcıdır. Üstelik bu alanda genellikle doldurulması gereken veri boşlukları yer alır. Bu konuda uzmanlardan destek alabilirsiniz. Çevresel etkiyi ölçen özel çözümlerle işbirliği yapmak, markaların ürünleri için gerçek anlamda şeffaflık sunmalarına, tüketici ve kamu gereksinimlerini karşılamalarını sağlamalarına yardımcı olabilir. Gerçek sürdürülebilirlik, daha dayanıklı ve geridönüşüm değerine sahip ürünler tasarlanmasının yanı sıra en başından itibaren üretim tedarik zincirinin tüm seviyeleri için veri toplanmasını ve görünürlüğü gerektirir. Tüketiciler her geçen gün daha fazla çevreye duyarlı hale geliyor. Bu nedenle moda markalarının sürdürülebilir uygulamaları benimsemesi gerekiyor. Geleneksel iş modellerinden döngüsel moda geçiş operasyonel dönüşüm gerektirse de, bu yaklaşım ekonomik ve çevresel büyümeye dair yeni yollar açma potansiyeline sahip.

Bu yolculuğu başlatmak için markaların sürdürülebilirlik adımlarını bugünden atması gerekiyor. #

“Sürdürülebilirliği Hep Beraber İnşa Edeceğiz”

2022 yılı, sürdürülebilirlik ve iklim krizi konusunda önemli gelişmelere sahne oldu. Bu gelişmelerin hiç kuşkusuz şirketlerin üzerinde de önemli etkileri var. COP27 ve diğer gelişmelerle birlikte Borusan Holding’in bu yılki çalışmalarını, Borusan Holding İnsan, İletişim ve Sürdürülebilirlik Grup Başkanı Nursel Ölmez Ateş ile konuştuk.

 Barış DOĞRU

Sürdürülebilirlik ve iklim krizi konusundaki çalışmaların hem dünyada hem de Türkiye’de belirli bir hız kazandığını söyleyebiliriz. Geçtiğimiz Kasım ayında Mısır’ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenen COP27 İklim Zirvesi, önemli tartışmalara sahne oldu. COP27’nin çıktıları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dünyada çok önemli gelişmeler yaşıyor. Bunları takip etmeden hareket etmek imkansız. Sizin de belirttiğiniz gibi, Kasım ayında düzenlenen COP27 İklim Zirvesi, sürdürülebilirlik ve iklim krizi konusundaki en belirleyici buluşma noktalarından biriydi. Yakından takip etmeye çalıştığımız COP27 büyük oranda, iklim kırılganlığı yüksek ve yoksul ülkelerin iklim krizi nedeniyle yaşadıkları kayıp ve zararların nasıl giderilebileceği üzerine yoğunlaştı. İklim krizi dünyanın birçok bölümünü şu anda fiilen etkiliyor. Dolayısıyla bu kayıp ve zararların giderilmesi gerçekten önemli. Küresel bir dünyada yaşıyoruz. Dünyanın bir yanındaki sorunlar ve felaketler tüm dünyayı etkiliyor. Rusya-Ukrayna krizi bunun önemli bir göstergesi değil mi? Ya da Pakistan’daki iklim krizi kaynaklı sel felaketi? Tabii konunun bir kısmı vicdana dayanıyor. Böyle trajedileri nasıl görmezden gelebiliriz? Ancak diğer yandan bu bölgesel sıkıntılar gıda ve enerji fiyatlarındaki büyük artışla birlikte doğrudan mali olarak da etkiliyor bizi. Sonuç olarak COP27’de kayıp ve zararlar konusunun resmi gündeme alınması ve sonuç olarak da bu konuda özel bir fon kurulması herkes için sevindirici bir gelişme.

Ancak COP27’nin gündeminin büyük oranda bu konuya odaklanması, iklim krizine neden olan emisyonlar konusunun biraz daha geride kalmasına neden oldu gibi. Ama biz iklim krizine neden olan seragazi emisyonlarını hızlı bir biçimde azaltıp, bu yüzyılın ortasında net-sıfır emisyon dengesine ulaşmazsak, bu iklim felaketleri artmaya devam edecek. Sonuç olarak iklim kriziyle mücadele emisyon

azaltımı, uyum ve artık kayıp ve zararların giderilmesi başlıklarıyla bir bütün olarak ele alınmalı diye düşünüyorum. Yoksa kayıp ve zararları ya da iklim değişikliğine uyum konusunu çözmemiz mümkün değil. Bundan sonraki zirvelerin bu üç temel alanı eşzamanlı ve eşgüdümlü ele almasının çok daha doğru ve etkili sonuçlar yaratacağına inanıyorum.

Borusan Grubu olarak çok farklı sektörlerde faaliyet gösteriyorsunuz. Bu yeni gelişmeler grubunuzun çalışmalarına nasıl yansıyor?

Elbette dünyada ve Türkiye’de olan biten gelişmeler, doğrudan çalışmalarımızı etkiliyor. Bu kapsamda sürdürülebilirliği iş süreçlerimize entegre ederek sağladığımız faydayı hem büyümeye hem de sistematik hale getirmeye çalışıyoruz. Grup şirketlerimiz güçlü oldukları alanlarda kendilerine hedefler belirliyor. Bu hedeflere ulaşmak kolay değil, bunun için büyük emek sarf ediyoruz. Bu kapsamda çevre, Ar-Ge, inovasyon ve dijitalleşme yatırımlarımızla dünyaya ve geleceğe faydalı faaliyetlerimizi önceliklendir-

“COP27’nin gündeminin büyük oranda kayıp ve zararlara odaklanması, iklim krizine neden olan emisyonlar konusunun biraz daha geride kalmasına neden oldu gibi. Ama iklim krizine neden olan seragazi emisyonlarını hızlı bir biçimde azaltmazsak, iklim felaketleri artmaya devam edecek. Sonuç olarak iklim kriziyle mücadele, emisyon azaltımı, uyum ve kayıp ve zararların giderilmesi başlıklarıyla bir bütün olarak ele alınmalı diye düşünüyorum”

mek ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlu işlerle sürdürülebilir değer yaratma anlayışımıza katkı sağlamak temel amacımız. Bildiğiniz gibi, Borusan olarak 2030 yılında karbon nötr olma hedefimiz var. Bu hiç de kolay olmayan hedefimize ulaşmak için çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Bunlardan biri de Borçelik ve Borusan Mannesmann ile Borusan EnBW Enerji’yi bir araya getireceğimiz ve rüzgâr enerjisinden elektrik santrali üreteceğimiz yeni bir proje. Borçelik 50 MW, Borusan Mannesman da 30 MW kurulum kapasitesine sahip bir türbin kuracak. Bu çalışmaların üstlenicisi Borusan EnBW Enerji. Oradan elde edilen elektriği üretim tesislerimizde kullanacağız. Bu iki projeye çok hızlı bir şekilde başladık.

Yine Borusan Grubu olarak sürdürülebilirlik konusundaki en önemli başlıklarımızdan biri döngüsel ekonomi. Bu konuda da önemli ilerlemeler kaydediyoruz. Örneğin 2021 yılında 1 ton atığı bertarafı gönderdiysek bunun 16 katını geri dönüştürmeyi başardık. Tabii burada önemli olan atıklarımızın yüzde yüzünü dönüştürebilmek.

Bunun için de çok sayıda projeyi eşzamanlı yürütüyoruz ama en yeni ve etkilisi **Sürdürülebilir Satın Alma Politikası**. Sürdürülebilirliği tüm iş süreçlerimize, iş yapış şekillerimize entegre ettiğimizden bahsetmiştim. Sürdürülebilir Satın Alma Politikası da bunun güzel bir örneği. Beraber iş yaptığımız,

dokunduğumuz her paydaşımızdan, iş ortağımızdan da aynı farkındalığı bekliyoruz. Sürdürülebilir Satın Alma belgesi, Borusan'ın sahip olduğu sürdürülebilirlik anlayışının Borusan bünyesinde benimsenmesi, iş ortaklarına aktarılması ve satın alma portföyünde bulunan tüm tedarikçilerinin Borusan'ın çevresel, sosyal ve yönetimsel (ÇSY) beklentileri ve sürdürülebilirlik yaklaşımı ile uyumlu çalışması için hazırlandı. Bu model ile toplum ve dünya üzerinde olumlu etkimizi artırmayı, diğer yandan da sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığı büyütmeyi amaçlıyoruz.

Borusan Grubu olarak 2022 yılında sürdürülebilirlik kapsamında hangi çalışmalarınız öne çıktı diyebilirsiniz?

Sürdürülebilirlik odak noktalarımız olan İklim, İnsan ve İnovasyon başlıklarında 2022 yılında da Holding ve Grup şirketlerimiz olarak çalışmalarımızı sürdürdük. Bu sene raporlama konusunda bir ileri adım attık ve 2021 Borusan Holding Entegre Faaliyet Raporu'nu hazırladık. Bu raporla holdingler nezdinde Türkiye'de bir ilke imza atmış olduk.

İklim başlığımız altında Okyanus Gönüllü Borusanlılar ile kıyı ve dip temizliği gerçekleştirirken Yuvam Dünya Derneği işbirliği ile orman farkındalığı ve temizliği hareketi başlattık. Yine Yuvam Dünya Derne-

ği ile **İklim Şampiyonları projesini** hayata geçirdik. Projede lise çağındaki öğrenciler için Yuvam Dünya Derneği tarafından iklim krizi konusunda farklı disiplinlerin dahil edildiği atölye çalışmaları düzenlendi. **İnsan** odağında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda 10 yıldır çalışmalar yürüten bir kurum olarak Borusan EnBW Enerji ile yenilenebilir enerji sektöründe kadın istihdamının artırılmasını amaçlayan **Kız Öğrencilerin Enerjisi Yeşil Yakanın Yeni Gücü** projesini devreye aldık. Borusan Araç İhale şirketimiz ile **"Kadın Ekspertiz Yetiştirme Programı"** kapsamında ikinci el otomotiv sektöründe kadına dair önyargıların önüne geçmeyi ve bu alanda istihdam

"Çok sayıda projeyi eşzamanlı yürütüyoruz ama en yeni ve etkilisi Sürdürülebilir Satın Alma Politikası. Sürdürülebilir Satın Alma belgesi, Borusan'ın sahip olduğu sürdürülebilirlik anlayışının kurum bünyesinde benimsenmesi, iş ortaklarına aktarılması ve satın alma portföyümüzde bulunan tüm tedarikçilerimizin çevresel, sosyal ve yönetimsel (ÇSY) beklentilerimiz ve sürdürülebilirlik yaklaşımımızla uyumlu çalışması için hazırlandı"

“Borusan olarak sürdürülebilirlik hem kısa hem orta hem de uzun vade planlarımızın merkezinde yer alıyor. Tüm kararlarımızı, atacağımız adımları ve yeni projelerimizi sürdürülebilirlik odağında tasarlarken geleceğe ilham verme ve yaşanabilir bir dünya inşa etme hedefimizi koruyoruz.”

yaratmayı amaçladık. Sürdürülebilirlik çalışmalarımızın insan odağına hizmet eden Yeni Düzen Çalışma modelimiz ile pozisyon gerekliliğine göre Ofis, Hibrit ve Uzaktan olmak üzere farklı modeller ile çalışırken yine 2022 yılında başladığımız **Borusan X Kurum Kültürü Projesi** ile Borusan'ın 200 yıllık bir şirket olma yolunda, hangi kültür öğelerini koruması, hangi yeni yetkinlikleri kazanması ve geliştirmesi gerektiğine yönelik çok kapsamlı bir çalışma yürütüyoruz. Bu sene ayrıca topluma fayda sağlama stratejimiz kapsamında **Borusan Sürdürülebilir Fayda** Programı'nı hayata geçiriyoruz. Sosyal etki ve sürdürülebilirlik öncelikleriyle paralel, toplumsal meselelerde hedef grupları etkileme ve harekete geçirme potansiyeli yüksek projeleri desteklediğimiz programda 4 proje seçildi. Impact Hub İstanbul işbirliği ile gerçekleştirdiğimiz programa 121 başvuru yapılırken bu başvuruların 55'i iklim, 41'i eşitsizlik, 25'i de iklim ve eşitsizlik temalarını birlikte içeriyordu. Programa yapılan başvurular uygulanabilirlik, yaratıcılık, etki alanı ve değişim potansiyeli, somut çıktı sunma potansiyeli ve sürdürülebilirlik kriterlerine göre değerlendirilirken seçilen projeler ve konuları ise şöyle: Ayşe Damla İşeri Sunman'ın Dem Derneği ile hayata geçirdiği **Sağır ve İşitme Engelli Kadın Hakları Eğitim Platformu**, Türkiye'de sağır ve işitme engelli kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği temelli hakları ile ilgili farkındalığının artmasını amaçlıyor.

Burçe Tutku Tuncalı ve Nebiye Arı'nın hayata geçirdiği **Komedyen Kadınlar Dayanışma Ağı ve Komedi Kulübü İnisyatifi** ise, Türkiye'deki komedyen kadınlara işlerini sürdürebilmeleri için daha fazla sahne imkanı yaratmayı, yeni komedyen adayları için atölyeler düzenlemeyi ve sektör içinde eşitliği gözetilen dayanışma ağı oluşturmayı hedefliyor. Nesra Gürbüz ve Gülşah Özdemir Koryürek, **“Zaman Yolcusu Kreta”** isimli projeleri ile çocuk hakları odağında iklim krizinin etkilerini çocuklara anlatmak için kısa film, videolu kitap serisi ve hikayeleştirme yolu ile farkındalık yaratmayı amaçlıyorlar. Prof. Dr. Mustafa Sarı liderliğinde hazırlanan **Pinaların Çığılığı** adlı proje ise Marmara Denizi'ndeki müsilajın ve iklim değişikliği sebebiyle yaşanan ekosistem tahribatının etkilediği pinaların popülasyonunu, bilimsel verilerle ve restorasyon stratejileriyle korumayı amaçlıyor. Marmara Denizi'nde koruma altında olan pinalar deniz ekosistemi için son derece önemli çünkü her biri saatte 6 litre suyu temizliyor. Seçilen 4 proje sahibi, Ocak ile Mayıs ayları arasında projelerini uygulama fırsatı bulurken bu süreçte kapasite geliştirme ve hibe desteğinin yanı sıra ihtiyaçları doğrultusunda uzmanlardan mentorluk desteği alacak. Projeler Haziran ayında gerçekleşecek kapanış etkinliği ile tamamlanacak ve katılımcılar, proje çıktılarını anlatacakları sunumlar yapacak. Bizi çok heyecanlandıran ve sürdürülebilirlik adına bize

umut veren bu projelerle birlikte yol almaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Önümüzdeki dönem için kısa, orta ve uzun vadeli planlarınızdan da biraz bahseder misiniz? Grup olarak hangi alanlara ve faaliyetlere odaklanmayı düşünüyorsunuz?

Sürdürülebilirlik hem kısa hem orta hem de uzun vadeli planlarımızın merkezinde yer alıyor. Tüm kararlarımızı, atacağımız adımları ve yeni projelerimizi sürdürülebilirlik odağında tasarlar-ken geleceğe ilham verme ve yaşanabilir bir dünya inşa etme hedefimizi koruyoruz. İklim odağımızda 2030 yılında karbon nötr olmayı, su ve plastik tüketimini azaltmayı ve yenilenebilir enerji portföyü oluştururken karasal yaşamı desteklemeyi amaçlıyoruz. Bununla birlikte sürdürülebilir satın alma politikasını devreye alarak bertarafa giden atık oranını yüzde 50'ye düşürmeyi amaçlıyoruz. İnsan başlığında yeteneği elde tutmak ve geliştirmek, istenmeyen kayıpların önüne geçmek, en çok tercih edilen işveren olmak, kadın lider ve çalışan oranını artırmak öne çıkan konu başlıklarından. Ayrıca toplumsal gelişim adına çalışanlarımız için mutlu, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamayı önceliklendirip, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı artırıyoruz. İnovasyon başlığında ise inovatif, sürdürülebilir iş modelleri yaratmayı hedeflerken start-up'lara yatırım yapmayı planlıyoruz. Elektrikli araçlardan yapay zeka uygulamalarına, makine öğrenmesinden ileri veri analizine kadar her alanda küresel inovas-

200 yıllık kurum olma hedefimize yürürken gelecekte de mutlu çalışanlara ve verimli iş süreçlerine sahip olmanın yolunun kültürden geçtiğini iyi biliyoruz. Temellerini Kurucumuz ve Onursal Başkanımız merhum Asım Kocabıyık'ın attığı kültürümüzü inşa etmeye devam ederken günümüz gerekliliklerini ve geleceğin ihtiyaçlarını gözetmeye devam ediyoruz

yon trendlerini yakından takip ederek Grup şirketlerimiz bünyesinde yeni projeleri hayata geçiriyoruz.

Ayrıca insan odağımız altında toplumsal cinsiyet eşitliği alanında pek çok çalışmamız bulunuyor. 10 yıldır toplumsal cinsiyet eşitliği başlığında birçok projeye imza atarken bu çalışmalarımızı Borusan Eşittir Platformu altında sürdürüyoruz. Yakın gelecekte bu alanda yeni çalışmalar planlarken eşitlik yolculuğumuzu kalıcı bir hale getirmek adına bir kitap çalışması yapıyoruz. Borusan'ın toplumsal faydayı gözetten stratejisi kapsamında kültür sanata her daim destekte bulunuyor, sanatı kitlelere yayma vizyonu ile hareket ediyoruz. Bu kapsamda sanatın ve

sanatçının yanında olmaya devam ederken desteğimizi de sürdüreceğiz.

200 yıllık kurum olma hedefimize yürürken gelecekte de mutlu çalışanlara ve verimli iş süreçlerine sahip olmanın yolunun kültürden geçtiğini iyi biliyoruz. Temellerini Kurucumuz ve Onursal Başkanımız merhum Asım Kocabıyık'ın attığı kültürümüzü inşa etmeye devam ederken günümüz gerekliliklerini ve geleceğin ihtiyaçlarını gözetmeye devam ediyoruz. Bu doğrultuda kültürümüzü dönüştürüyor, bunu da tüm Borusanlıların desteği ile yapıyoruz. İnsanı merkezine alan bir kurum olarak her birim ve kademeden Borusanlının görüşü önemli. Bizi geliştirecek, geleceğe taşıyacak, mutlu ve verimli bir çalışma ortamı sağlayacak bir kültür inşa etme gayreti içindeyiz. Ve bunu hep beraber yapacağız... #

—“Açık Radyo.” 95.0

Çizim:
Ohannes Şaşkal

CANLILAR ÂLEMİNİ TEHDİT EDEN DEV KRİZLER
ACİLİYET VE ADİLİYET
ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMALI.

ACİLEN DEVASA BİR
SOSYAL HAREKET
YARATIP ADİL SOSYAL NORMLAR OLUŞTURMALIYIZ.

BUNLAR İÇİNSE
FARKINDALIK
YARATMAK ZORUNDAYIZ.

2021'de 193 Milyon İnsan Gıda Güvensizliğiyle Karşı Karşıya Kaldı

[2022 Küresel Gıda Krizleri](#) Raporu'na göre 2021 yılında 193 milyon insan gıda güvensizliğiyle karşı karşıya kaldı. Bu çerçevede COP27, Gıda ve Tarım Pavilyonu ile tarım sektöründe iklim krizine yönelik çözümleri müzakerelerinin gündemine aldı. Çiftçiler ve gençlerin yanı sıra yerel, ulusal ve küresel aktörlerin katıldıkları pavilyonda; gıda sistemlerini daha verimli, dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir hale getirmek için çözümler konuşuldu. Buluşmaların sonucunda, ülkelerin tarımsal gıda sistemlerini korumak ve yetersiz beslenmeyi ortadan kaldırmak için iklim eyleminin aciliyeti konusunda fikir birliğine varıldı.

COP27'nin Karar Metninde Gıda İlk Kez İnsan Hakkı Olarak Kabul Edildi

Brezilya, Endonezya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin kurdukları ve "[Yağmur Ormanları için Opec](#)" adını verdikleri ittifak, Yağmur Ormanları'nın korunmasına yönelik adımlar atıyor. Kolombiya ve Venezuela, yağmur ormanlarını korumak için Brezilya, Bolivya, Guyana, Peru, Surinam ve Venezuela arasında imzalanan 1978 Amazon İşbirliği Anlaşması Örgütü'nü yeniden kurmayı önerse de, "büyük tarım" lobicilerinin yoğun baskısı ormanların restorasyonu için yeterli finansmanın toplanmasını engelledi. Öte yandan COP27'de bir ilk gerçekleşti ve gıda, nehirler, doğa temelli çözümler ve [sağlıklı çevre](#) hakkı [BM Genel Kurulu](#) ile [BM İnsan Hakları Konseyi](#) tarafından insan hakkı olarak kabul edildi. [Nihai karar metninde](#) "gıda güvenliğini korumanın ve açlığı sona erdirmenin önceliği" ve "gıda üretiminin iklim değişikliğine karşı savunmasız durumda olduğu" kabul edildi. Aynı zamanda metin, "iklim değişikliğinin küresel gıda krizlerini, gıda krizinin de iklim değişikliğini şiddetlendirdiğini" kabul etti.

Yenilenen Konsepti ile Nazik Bakım

Geliştirilmiş sürdürülebilirlik ilkelerine dayanarak yenilenmiş konsepti ile “HiPP Babysanft Bakım Ürünleri” hem doğaya karşı daha hassas hem de nazik bakımı ile bebeğinizin cildine daha uyumlu.

İklim pozitif bir marka olma yolunda ilerleyen HiPP ailesi, iklim korumasına aktif olarak katkıda bulunarak her bir kutuda karbon ayakizini iyileştiriyor. Formülleri, %100'e kadar biyolojik olarak parçalanabilir ve ambalajları yüksek oranda (Ø > %96) geri dönüştürülebilir. Kaliteyi daha da iyileştirmek adına bebekleriniz için güvenli ve özel olan hammaddeleri kullanıyor. Ürünlerinin içerisindeki, İtalya ve İspanya'dan gelen olgun ve tatlı bademler özenle seçiliyor. Bebeğinizin hassas cildinin sevmediği hiçbir kötü içeriğe yer verilmiyor. İçerisinde mineral yağ veya uçucu yağlar bulunmuyor. HiPP, “Yaşamdaki en değerli varlığımız için” yaşanabilir bir dünya bırakmak için çalışıyor.

HiPP ürünleri hakkında konuşan HiPP Türkiye Pazarlama Müdürü Emine Arslan, “HiPP Babysanft ürünlerimiz yaşamdaki en değerli varlıklarımıza yaşanabilir bir dünya bırakmak için artık iklim pozitif olarak üretiliyor. 2024 yılında dünyanın ilk iklim pozitif bebek maması markası olan HiPP, yıllardır iklim nötr olarak ürettiği tüm ürün gamını iklim pozitifine dönüştürüyor” dedi.

Emine Arslan şunları söyledi: “İklim pozitif, her bir üründe karbon ayakizimizi iyileştirerek iklim korumasına katkıda bulunmak demektir. Her bir üründe de bunu simgeleyen logolar bulunuyor. Tüm reçeteler çevreye zarar vermemek adına %100 biyoçözünür olarak üretiliyor. Geliştirilmiş sürdürülebilirlik ilkelerine göre üretildiği için paraben, mikroplastik ve mineral yağ içermiyor. Doğaya karşı sorumluluğunun dışında, doğumdan sonra bebeğinizin güvenle kullanabileceği nazik ve hassas içeriğe sahip.”

Fotoğraf: Tim Mossholder - Unsplash

Tarım Artık İklim Eyleminin Bir Parçası

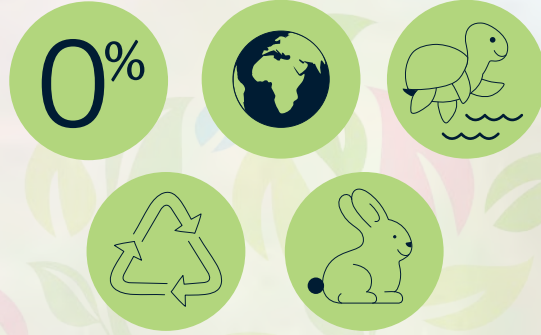
Şarm El-Şeyh'te gerçekleşen COP27'de sürdürülebilir gıda sistemlerine yönelik umudu güçlendiren [Koronivia Tarım Ortak Çalışması](#) (KJWA) paketi kapsamında, tarım konusunun ilk kez Birleşmiş Milletler'in iklim eylemi organına (UNFCCC) entegre edilmesine yönelik bir anlaşmaya varıldı.

Müzakerelerin merkezinde Kayıp ve Hasar Fonu olmakla birlikte hararetli tartışmaların ardından Koronivia paketi ile "tarım ve gıda güvenliğine ilişkin iklim eyleminin uygulanmasına yönelik çalışmalar" UNFCCC'nin gündemine alındı. Böylelikle Koronivia, uzun zamandır ihmal edilen gıda ve çiftçiler konusunu Birleşmiş Milletler iklim anlaşmalarına dahil etti. Gıda üretimi, seragazi emisyonlarının üçte birinin fazlasından sorumlu olmasına karşın ilk kez tarım ve adaptasyon konuları iklim müzakerelerinin gündeminde yer buldu.

Kalkınma Alternatifleri Araştırma ve Teşvik Enstitüsü (IRPAD) İcra Direktörü Mamadou Goita, "BM iklim anlaşmasının endüstriyel tarımdan kaynaklanan emisyonlarla mücadele için harekete geçeceğini ve tarımın iklim değişikliğine karşı dirençli hale gelmesi için finansman sağlayacağını görmek önemli bir adım" dedi.

Dünya Hayvanları Koruma (World Animal Protection) Dış İlişkiler Müdürü Kelly Dent, "Tarım ve gıda sistemleri gelecek tartışmalara dahil edilse de bu konuların gündemin üst sıralarına taşınması için daha fazla şey yapılması gerekiyor" şeklinde konuştu. Dent, birçok ülkenin Glasgow'daki COP26'dan bu yana yeni metan gazı taahhütlerinde bulunduğunu ancak bu taahhütlerin metan gazının en büyük kaynağı olan hayvancılık sektörünü kapsamadığını belirtti. Düşünce kuruluşu Chatham House'dan Tim Benton ise şunları söyledi: "COP27 politik olarak daha tartışmalı olan herkes için besleyici ve sürdürülebilir bir diyet konusunu konuşmaktan kaçınarak gıda güvensizliğini çözmek için arz yönlü bir yaklaşım sürdürmeye odaklandı." Gıda Egemenliği İttifakı koordinatörü ve IPES-Gıda uzmanı Million Belay, "Küçük ölçekli çiftçiler iklim değişikliğinden ilk olarak ve en ağır şekilde etkilenecek grup. Bu çiftçiler büyük tarım şirketlerinin lobicilik faaliyetleri karşısında COP27'de seslerini duyurabilmek için mücadele verdiler. Karşı karşıya oldukları sellere ve kuraklıklara dayanıklı agroekolojik gıda sistemleri için destek ve iklim finansmanı istediler. Ancak müzakerelerden elleri boş dönüyorlar" dedi.

Yenilenen konsepti ile nazik bakım

YENİ

All unsere Sorgfalt
Stefan Hipp
für sensible Haut

Aynur KOLBAY HÜLYA, MarjinalSosyal STK İletişim Sorumlusu ve Strateji Dep. Koordinatörü

Yoksullaşmaya Karşı Dayanışma Kültürü Oluşturma

“Yoksulluk” kavramı, her zaman gündemdeki yerini koruyan bir konu olmakla birlikte son birkaç yıllık süreçte yalnızca Türkiye için değil, dünya genelinde de en çok mücadele edilen konuların başında gelmeye başladı. Gıda, sağlık, eğitim, barınma olanakları, elektrik, içme suyu gibi olanaklara erişimde yaşanan sıkıntılar, pek çok insanın küresel ölçüde bir yoksulluk içinde olduğunu gözler önüne seriyor.

ÇARPICI GERÇEKLER CAN YAKIYOR

Covid-19 salgınıyla birlikte daha çok ivme kazanan ekonomik krizin de etkisiyle hızla yayılan yoksulluğun doğurduğu direkt ya da dolaylı etkilere ve gelir eşitsizliği ile adaletsiz dağılıma dair yapılan araştırmalar da bu konuda oldukça çarpıcı sonuçlar ortaya koyuyor.

17 Ekim 2022 tarihinde yayımlanan “2022 Çok Boyutlu Yoksulluk Raporu” verilerine göre;

- Gelişmekte olan 111 ülkede 1,2 milyar insan akut çok boyutlu yoksulluk içinde yaşıyor.
- Yoksul insanların %50’sinden fazlası (593 milyon), hem elektrik hem de temiz pişirme yakıtından yoksun.
- Yoksul insanların %30’undan fazlası (374 milyon) eşzamanlı olarak beslenme, pişirme yakıtı, sanitasyon ve konuttan yoksun.
- Yoksul insanların yaklaşık %40’ının (437 milyon) ne içme suyuna ne de sanitasyona erişimi var.

Türkiye odaklı bakacak olursak, Şubat 2022’de DİSK tarafından yayımlanan “4. Gelir Eşitsizliği ve Yoksul-

luk Raporu” verilerine göre;

- Kişi başına düşen milli gelir Cumhuriyet tarihinde ilk kez üst üste yedi yıl azaldı.
- Türkiye, gelir eşitsizliğinde Avrupa’da ilk sırada yer alıyor.
- Halkın %58’i borçlu hale geldi.
- 7,4 milyona yakın çocuk yoksulluk içinde yaşıyor.
- TÜİK tarafından 2021 yılına ilişkin hazırlanan “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” sonuçlarına göre ise Türkiye’de en yüksek gelire sahip %20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay %46,7 iken; en düşük gelire sahip %20’lik grubun aldığı pay ise yalnızca %6,1.

TÜKETİM VE İSRAF ÇILGINLIĞININ ETKİLERİ

Toplumun büyük bir kesiminde yoksulluğun günden güne hissedilir olmasının yanı sıra diğer kesimde ise tüketim ve israf çılgınlığıyla baş gösteren bir bilinçsizlik de hakim, diyebiliriz. “2021 BM Gıda İsrafı Endeksi Raporu”na göre, dünya genelinde her yıl toplam 931 milyon ton gıda israf ediliyor. Türkiye’de ise bu rakam 7,7 milyonu geçiyor. Her yıl kişi başına 93 kilogram yiyeceğin çöpe atıldığı Türkiye, dünya genelinde en fazla gıdanın israf edildiği ülkeler arasında yer alıyor.

YAPILACAK ÇOK ŞEY VAR!

Tüm bu sonuçlar, gerek dengesiz gelir ve imkan dağılımı gerekse israf oranlarının korkutucu boyutuyla mücadele edebilmek için bütüncül bir çözüm yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini gösteriyor. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın ilki olan “Yok-

sulluğa Son” amacına yönelik atılacak her adım, aslında kalkınma amaçlarının hepsine de hizmet edecek çözümler getirilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda, en büyük görevler devletlere düşüyor tabii ki. Tüm insanlar için beslenme, barınma, sağlık, iş gibi imkanların sağlanması için ciddi politikaların uygulanması gerekiyor. Ancak bunlar dışında atılacak ufak ve orta çaplı adımlar da fayda yaratılmasında çok büyük yere sahip olabilir.

BİRKAÇ İYİ ÖRNEK MORALLERİ YERİNE GETİRMEYE YETEBİLİR

Bu kadar olumsuz sonuçlara karşın son zamanlarda Türkiye’de ortaya çıkan girişimlerin, bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının yarattığı etkiyi görmek insanın içinde umut ışığı yakmaya yeterli olabiliyor. Markaların bu kurumlarla işbirliği içinde geliştirdikleri sosyal sorumluluk projeleri; ekonomik kriz, savaşlar, doğal afetler gibi olaylarla daha da perçinlenen dengesizliğe bir nebze de olsa çare olmaya yetebiliyor.

Sosyal fayda platformu olarak faaliyet gösteren MarjinalSosyal adına bizler de, markalarla bu kurumları mümkün olduğunca bir araya getirerek onlara sosyal yatırımlarını doğru yönetebilme ve bu amaç doğrultusunda doğru stratejiler geliştirme konularında destek olmaya ve etkinin büyümesine katkıda bulunmaya çalışıyoruz.

İşte bir nevi Robin Hood olmaya soyunmuş, kendi dayanışma ekosistemini kurmuş ya da israfı önleyerek ihtiyaç sahiplerine ulaşmayı hedeflemiş harika birkaç oluşum:

Ahbab Derneği - İhtiyaç sahibi kişilere aynı ve nakdi olmak üzere her türlü

yardımda bulunmak, toplumda yardımlaşma bilincinin güçlenmesini sağlamak, iyi insan ve toplum inşasına hizmet etmek, yeni işbirliği modelleri ve projelerle çağdaş ve sürdürülebilir yardımlaşma ve dayanışma ağları oluşturmak, yerel kültürün korunarak günümüz teknolojik olanaklarıyla gelişmesine ve geleceğe taşınmasına katkı sağlamak amacıyla çalışan bir dernek.

Askıda Ne Var? - 2012 yılında kurulan Askıda Ne Var, üniversite öğrencilerine yemek, kıyafet, tiyatro bileti, konser bileti, kitap, yurt dışı staj gibi ürün ve hizmetlerin ücretsiz sunulmasını sağlayan bir sosyal girişim. Gönüllü kişiler, üniversite öğrencileri için askıya yemek bırakabilirken markalar ise kendi ürün veya hizmetlerini askıya bırakarak öğrencilere destek sağlıyor.

“Covid-19 salgınıyla birlikte daha çok ivme kazanan ekonomik krizin de etkisiyle hızla yayılan yoksulluğun doğurduğu direkt ya da dolaylı etkilere ve gelir eşitsizliği ile adaletsiz dağılıma dair yapılan araştırmalar da bu konuda oldukça çarpıcı sonuçlar ortaya koyuyor”

“Toplumun büyük bir kesiminde yoksulluğun günden güne hissedilir olmasının yanı sıra diğer kesimde ise tüketim ve israf çılgınlığıyla baş gösteren bir bilinçsizlik de hakim diyebiliriz”

Çorbada Tuzun Olsun Derneği - Evsizlik sorunu ve bu sorunun sebeplerine karşı köklü çözümler üretebilmek amacıyla kurulan dernek, Ocak 2017'den itibaren temel insani yardım faaliyetlerini aralıksız her akşam Beyoğlu Bölgesi'nde gıda dağıtım faaliyetleriyle sürdürüyor. Zaman zaman da Beşiktaş Bölgesi'nde evsiz bireyleri keşif faaliyetleriyle bulup yardımları ulaştırıyor. Ayın belirli günlerinde Kadıköy, Fatih, Şişli ve Üsküdar gibi İstanbul'un ilçelerinde temel insani yardımlarda bulunarak evsizlere ulaşıyorlar.

Derin Yoksulluk Ağı - Derin yoksulluğun sürdürülemez koşullarını görünür kılmak ve yoksulluğu bir insan hakları ihlali olarak tartışmak için çalışmalar yürütürken acil durum müdahalesi olarak #EvdenDeğiştir modeliyle yoksulluk yaşayan kişilere temel ihtiyaç desteği sağlıyor. DYA bu sistemle

18 Mart 2020'den itibaren İstanbul'un 32 ilçesinde 160'ın üzerinde mahallede yaşayan 3 binin üzerinde haneye destek sağladı ve sağlamaya devam ediyor.

İhtiyaç Haritası - İhtiyaç sahiplerini onlara destek olmak isteyen birey, kurum ve kuruluşlarla buluşturan sosyal bir kooperatif olan İhtiyaç Haritası; bireylerden, eğitim kurumlarından ve sivil toplum kuruluşlarından ihtiyaçları topluyor, doğruluyor ve harita tabanlı teknolojisiyle desteklerle buluşmalarını kolaylaştırıyor.

TİDER (Temel İhtiyaç Derneği) - Bir taraftan israfı önleyerek gezegenin önemli sorunlarından birine çözüm olmaya çalışırken diğer taraftan insanların temel ihtiyaçlarına adil ve eşit şekilde ulaşabilmesi için çalışmalar yürüten bir sivil toplum kuruluşu olan TİDER; oluşturduğu yenilikçi ve sürdürülebilir destek sistemini yaygınlaştırarak yoksulluk sınırı altında yaşayan insanların öncelikle temel ihtiyaçlara ulaşabilmelerini, ardından iş edinip kendi ayakları üzerinde durabilmelerini sağlayarak Türkiye'de yoksulluğu azaltmayı amaçlıyor. #

SMA Önlenebilir Bir Hastalıktır

Siz de düzenli bağışçımız olarak daha fazla SMA hastasının hayata etkin katılımı için yürüttüğümüz çalışmalara destek olabilirsiniz.

Toplumda SMA farkındalığını artırmak, hasta ve hasta ailelerinin tedavi, eğitim ve sosyal haklara erişimini sağlamak üzere çıktığımız yolda, destekçilerimiz ve bağışçılarımızdan aldığımız güçle geleceğe umutla bakıyoruz.

TÜRKİYE SMA VAKFI

www.sma.org.tr

Bağış sayfası için
QR'i okutunuz.

“Ankara Gecikiyor, Yerelden Ulusala Bir An Önce Ayağa Kalkmalıyız”

Avrupa Birliği'nin “Türkiye’de Sivil Toplumun Geliştirilmesi Hibe Programı” kapsamında desteklenen ve “Temiz Enerji Vakfı'nın (TEMEV) yürütücülüğünde ve Küresel Denge Derneği (KDD) ortaklığında gerçekleştirilen “Yerelden Ulusala İklim Ağı” projesinin önemli çıktılarını, Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu ile konuştuk.

 Barış DOĞRU

“Yerelden Ulusala İklim Ağı” projeniz ve sonuçları hakkında bize biraz bilgi verir misiniz? Proje kapsamında hazırladığınız “Büyükşehir Belediyeleri İklim Envanteri” gerçekten etkileyici bir çalışma. Çok iyi bir kaynak oluşturacak bundan sonraki çalışmalar için. Biraz bu çalışmadan da bahsedebilir misiniz?

İklim değişikliğinin küresel bir sorun olması yol gösterici çalışmaların uzun süre uluslararası kapsamda ve ulusal/merkezi düzeylerde ele alınmasını gerekli kıldı, ancak geldiğimiz noktada hepimiz bu alanda yerel otoritelerin ve özellikle belediyelerin sorumluluğunun giderek ağırlaştığını görüyoruz. Onlar uygulamanın içinde olduklarından özellikle ön safhada mücadele etmek durumundalar.

Bu çalışma ile 30 büyükşehirin iklim değişikliği ile mücadelede bir çerçeve çizip, mevcut hizmetlerinin ve gelecek planlamalarının tabir yerindeyse röntgenini çektik. Bilgileri toplama yöntemi olarak büyükşehir belediyeleri için farklı sektörel ve tematik alanları içeren ayrıntılı anket soru setleri hazırladık. CBS tabanlı çevrimiçi bir bilgi toplama sistemi kurduk. Belediyelerin iklim değişikliği ile mücadele konularındaki bilgilerini interaktif olarak konum bazlı elde ettik ve toplanan bilgilerin tüm paydaşların erişimi için [iklim envanteri](#) başlıklı bir web sitesinde paylaştık.

Envanter çalışmasıyla temelde, büyükşehir belediyelerinin mevcut çalışmalarını kapsamında hangi sektörlerdeki politikalarının ve uygulamalarının iklim değişikliği ile mücadeleye hizmet ettiği, kesiştiği ve ve/veya bütünleştiğini tespit etmeyi amaçladık. Envanter, yerel paydaşların yaşadıkları kentin ana

yönetim organı olan büyükşehir belediyelerinin iklim değişikliği ile ilgili hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve büyükşehir ile ortak çalışma alanlarına işaret etmek açısından da önemli olabilir. Böylece yerelde çok paydaşlı bir çalışma dinamiğine de destek olacaktır diye düşünüyorum.

30 büyükşehir belediyesinin henüz iklim değişikliği ile mücadelede karşı bir iklim eylem planı yok ancak hepsi belediyelerin bütçelerinin temelini oluşturan Stratejik Plan ve yıllık Performans Programlarında ayrıntılı olarak yer vermiş durumdadır. Bu planlarda bir dizi hedef kentlerinde/illerinde çeşitli sektörlerin faaliyetlerinden kaynaklanan seragazi emisyonlarının azaltılmasına ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak amacıyla bu şehirlerin iklime dayanıklılığının artırılmasına cevap veriyor aslında. Meselelerin stratejik ve bütüncül yaklaşımla çözülmesine tohum atılmış anlaşılır.

Büyükşehir İklim Envanteri bir yandan da belediyelerin iklim değişikliği ile mücadele alanındaki kısıtlarını da ortaya çıkardı. Bu kısıtlardan biri genelde belediyelerin iklim değişikliği ile ilgili birimleri (İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Daire Başkanlıkları, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlıkları, İklim Değişik-

liği Şube Müdürlükleri) ile diğer iç birimler (Ulaşım, İmar, Tarım, Kırsal Hizmetler Daire Başkanlıkları, Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlükleri gibi) arasında sürekliliği olan bir işbirliği ve koordinasyon ortamının varlığından söz etmek için henüz erken olduğudur.

Yine iklim değişikliği birimlerinde sınırlı sayıda, mesleki çeşitliliği az ve teknik yetkinliği görece zayıf uzman personel olduğunu gözlemledik. Bu nedenle, büyükşehir belediyeleri iklim projelerini daha çok danışmanlık hizmeti olarak yürütüyorlar. Belediyelerin hizmetlerine bakıldığında iklim değişikliği ile mücadelede daha çok seragazi emisyonu azaltım politikalarına cevap veren faaliyetlerinin önde olduğunu, iklim değişikliğinin etkilerine uyum hizmetlerinin yeterli sayıda olmadığını ve azaltım uygulamalarıyla eş değerlendirmeler yapılarak ele alınmadığını görüyoruz. Belediyelerin uygulamada uyum-azaltım sinerji-

“Büyükşehir Belediyeleri İklim Envanteri ile 30 büyükşehirin iklim değişikliği ile mücadelede bir çerçeve çizip, mevcut hizmetlerinin ve gelecek planlamalarının tabiri yerindeyse röntgenini çektik”

“Envanterde özellikle su ve kanalizasyon idarelerinin, belediyelerin iklim mücadelesinde hem seragazi emisyonlarının azaltımı hem de afet risk yönetimi açısından vazgeçilmez kurumlar olduğu ortaya çıktı”

sini de dikkate almaları için kapasitelerinin artması da gerekiyor aynı zamanda.

Envanterde özellikle su ve kanalizasyon idarelerinin, belediyelerin iklim mücadelesinde hem seragazi emisyonlarının azaltımı hem de afet risk yönetimi açısından vazgeçilmez kurumlar olduğu ortaya çıktı. Katı atık ve atıksu yönetiminde bir yandan fosil yakıt odaklı olmayan iklime dayanıklı geridönüşüm uygulamaları, diğer yandan iklime dayanıksız kritik alanlarda su, kanalizasyon ve yağmur suyu altyapısının güçlendirilmesi hizmetlerini öne çıkarmaya özen gösterdik. Büyükşehirler iklim değişikliğinin etkileri nedeniyle kentlerde afet boyutuna gelen sellere, taşkınlara karşı yaşanan sorunlara yerinde ve öncelikle müdahale etme kabiliyetine sahipler, bu durum onları doğrudan sorumlu yapıyor ve tüm planlama süreçlerinde bu alanda halka verdikleri hizmetleri gözden geçirmeleri gerektiğini gösteriyor. Yasa da bunu söylüyor zaten. Ancak bunun için yönetsel kapasite, insan ve finansman kaynağı ihtiyacı büyük.

Bir başka sıkıntı, mevcut büyükşehirler iklim eylem planlarında sosyal kalkınma stratejilerinin ve eylemlerinin yer almaması. İllerde yaşayan çeşitli toplum kesimlerinin; yoksullar, engelliler, dış mekânda çalışan işçiler, mevsimlik tarım işçileri vb. iklim tehlikelerine karşı dayanıklılıklarının ve uyum ihtiyaçlarının dikkate alınmadığını görüyoruz. Yerel iklim eylem planları ekonomik sektörler ve doğa korumaya

odaklanmış durumda. Bu planlarda sosyal kalkınma boyutu tamamen eksik diyebiliriz. Sosyal politikaları ve beraberinde gelen sorunları iklim mücadelesinde ele almazsak en çok etkilenecek ve dezavantajlı kesimlerin sesini kim duyuracak, belediyeler bu insanlara bu alanda nasıl hizmet edecek?

Bunun için başta savunmasız kesimler olmak üzere, toplumun çeşitli gruplarının (kadınlar, gençler, çocuklar, yaşlılar, etnik kökenliler, göçmenler vb.) iklim mücadelesi çalışmalarında temsil edilmelerine ve sorunlarını/çözümlerini onların dile getirmelerine zemin oluşturmamız. Belki o zaman afetler vuku bulmadan risk yönetimine odaklı uygulamalarla tehlikelere karşı bilimsel ve yönetsel olarak gardımızı daha hızlı alabiliriz. Bu temel soruna hem envanter hem de rehber çalışmasında dikkat çektik. Tabii bazı istisnalar var, örneğin İstanbul İklim Eylem Planı'nda bu beklentilerimizin yer aldığını görüyoruz.

Buradan bakıldığında, bazı büyükşehirlerin iklim değişikliği alanında diğerlerine göre daha fazla yol katetmiş olmaları fırsata dönüştürülebilir. Bu şehirlerin diğerlerine öncülük etmeleri ve diğerleriyle işbirliği zeminleri oluşturmaları mücadelenin hızını artırır. Nitekim bazıları şimdiden tarım sektörü gibi dertli sektörlerin iklime dayanıklılığı için kırsal hizmetlerin ifasında ortak hareket etmeye başladılar, tarım ve gıda sektöründe değer zinciri oluşturuyorlar illeri için.

Bu durumun yaygınlaşarak devam etmesi yerel stratejilerin kapsayıcılığı ve uygulamaların hızı açısından çok önemli. Zaten bu çalışmanın amaçlarından biri de buydu. 30 büyükşehir belediyesinin iklim değişikliği ile mücadele alanında, çeşitli sektörel alanlarda yürüttükleri hizmetlerden karşılıklı haberdar olmalarını sağlamak, dolayısıyla kazanılan deneyimlerin, benzer ya da ortak sorun alanlarının çözümüne yürümek için aralarında uzmanlık ve bilgi paylaşımına elverecek tipolojik bir çerçeve çizmek lazımdı.

Önemli bir gelişme olarak büyükşehir belediyelerinin iklim değişikliği ile mücadelede çeşitli sektörel alanlarda (ulaşım, tarım, sulama vb.) e-belediye uygulamaları, dijitalleşme ve yazılım projeleri kapsamında yenilikçi hizmetleri giderek artırdıklarına şahit olduk, envanterde bu uygulamalara geniş yer verdik.

Hepsinde enerji dönüşümüne odaklı anlamlı ilerlemeler var, yenilenebilir enerji hizmet alanlarında ve yatırımlarında hangi alanlarda (insan, finansman kaynağı, mevzuat engelleri, veri kısıtları vb.) kısıtlarının resmi çıktı ortaya. İştirakleri, enerji üreten şirketleri varsa yenilenebilir enerji uygulamaları daha çok yayılıyor, aksi halde mevzuat gereği kendi hizmet alanlarında yenilenebilir enerjiyi üretebiliyorlar.

Aslında envanter, büyükşehir belediyelerinin, ülkenin enerji dönüşümünde tetikleyici bir role sahip olduklarını iyice açığa çıkardı. 30'u da yetki alanlarında iş binaları, katı atık ve atıksu tesisleri, sosyal tesisleri, sokak aydınlatmaları, okullar, has-

“Belediye başkanlarının iklim eylem planlamalarını oy aldıkları insanların yaşam ortamlarında ortaya çıkacak riskleri bilerek, verilerle hesaplayarak yapması lazım. Hem kentsel hem kırsal alanlara ilçelerde ve mahallelerde ‘iklim risklerinin mekânsallaştırılması’ gerekiyor”

taneler, stadyumlar, otobüs duraklarına kadar pek çok yerde küçük/orta ölçeklerde de olsa yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişe hazırız diyorlar ve merkezi otoriteye de bu kaynakları birlikte üretmeye hazırız mesajı veriyorlar. Böylece belediyelerin kendi politikalarını oluşturacakları yenilikçi politikalar ve örnek uygulamalarla ulusal politikaların da güçlenmesine destek olacaklarını da görüyoruz.

Karbon kredileriyle gelir sağlayan büyükşehir belediyelerinin sayılarının çoğalmasından bakıldığında, belediyelerin mevcut/planlanan karbon azaltım faaliyetlerini fiyatlandırmak, gelir sağlamak, kredilendirmek ve ilgili sertifikasyon süreçlerine dahil olmakla ilgili kapasitelerinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğunu ayrıca tespit ettik.

Büyükşehir belediyelerinin iklim eylem planlaması süreçlerinde bir başka temel sorun veri çıkması. Hem seragazi emisyon azaltımı hem de etkilere uyum çalışmalarında özellikle geleceğe dair somut hedefleri belirlemek açısından zor bir durum. Çünkü iklim değişikliği etkilenebilirlik ve risk analizleri güncel, istatistikî ve güvenilir verilere ihtiyaç duyuyor, aksi halde iklim eylem planları jenerik ve tavsiye nitelikli tedbirler demeti olarak kalıyor. Bu durum hemen her sektörde uzun süre bilimsel ve akademik araştırmalara ve güvenilir veri bankalarına, portallara -mevcutları değerlendirerek tabii- ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

Büyükşehir belediyeleri il düzeyinde iklim değişikliğinin etkilerinin ve gelecek için zamansal değişimlerin

neden olduğu/olacağı iklim tehlikelerini (aşırı hava olayları, kuraklık, seller, hortumlar, deniz kabarmaları vd.) iklim modelleri ile uzun vadeli olarak tahmin etmeleri lazım, veri olmadan olmaz.

Belediye başkanlarının iklim eylem planlamalarını oy aldıkları insanların yaşam ortamlarında ortaya çıkacak riskleri bilerek, verilerle hesaplayarak yapması lazım. Hem kentsel hem kırsal alanlarda ilçelerde ve mahallelerde **'iklim risklerinin mekânsallaştırılması'** gerekiyor.

Bu durumda büyükşehirlerin iklim eylem planlaması süreçlerinde ilçe belediyelerinin ihtiyaçlarının ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum ve dayanıklılık politikalarının birlikte oluşturulması, dolayısıyla ilçeler düzeyinde planlanan ve uygulanan hizmetlerin büyükşehirin çalışmalarıyla bütünleştirilmesi lazım.

Yine "İklim Değişikliğini Yerelleştirmek / Paydaşlar için Bir Çerçeve" çalışması da gerçekten etkileyici. Sizinle bir araya geldiğimizde çok sık konuştuğumuz ve sizin her zaman altını çizdiğiniz, iklim krizini yerel bir sorun ve mücadele alanı haline getirebilmek için çok önemli kaynaklar bunlar. Bu konuda genel düşüncelerinizi aktarmanızı istesem...

Yerel iklim eylemi yerel iklim eylem planlarından ibaret değil. Bunlar sadece yol gösterici planlama araç-

ları, üstelik hazırlanmalarından ve uygulamalarından sadece belediyelerin sorumlu oldukları zannediliyor. Mevcut durumda, yerel düzeyde iklim eylem planlaması süreçlerine dair ülkemizde hazırlanan rehberler genelde belediyelere yol gösteriyor, dolayısıyla diğer yerel paydaşların beklentilerini karşılamıyor.

Biz **"İklim Değişikliğini Yerelleştirmek/Paydaşlar için Bir Çerçeve"** dokümanını bu boşluğu kapatmak için hazırladık. Çalışmada yer alan bilgiler ışığında tüm yerel paydaşların yaşadıkları kentlerde iklim değişikliği ile mücadele alanında çalışma konularının belirginleşeceğini, iklim risklerini yönetme kapasitelerinin güçleneceğini, politikardan beklentilerinin su yüzüne çıkacağını ve böylece uygulanabilir planlama kararları için yerel yöneticilere destek olacağını bekliyoruz.

Çalışmamızı, yerel paydaşların farklı kesimleri temsil ettiği öngörüsü ile geniş bir yelpazeyi dikkate alarak, yerel iklim eyleminde ortak anlayış, bilinç ve bilgi düzeyine hitap edebilecek bir çerçeveye oturttuk. Dolayısıyla yerel paydaşların hangi temel konularda birbirleriyle iletişim ihtiyacı duyduklarına ya da duymaları gerektiğine işaret ettik. Örneğin belediyeler ve sivil toplum oluşumlarının işbirliği gibi.

İletişim paydaş konsültasyonu için önkoşul. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı için 2020'de hazırladığımız ["İklim Değişikliği Ulusal İletişim Strate-](#)

"Yerel iklim eylemi yerel iklim eylem planlarından ibaret değil. Bunlar sadece yol gösterici planlama araçları; üstelik hazırlanmalarından ve uygulamalarından sadece belediyelerin sorumlu oldukları zannediliyor. Dolayısıyla diğer yerel paydaşların beklentilerini karşılamıyor. 'İklim Değişikliğini Yerelleştirmek/Paydaşlar için Bir Çerçeve' dokümanını bu boşluğu kapatmak için hazırladık"

[jisi ve Eylem Planı](#)”ndaki senin ifaden bu. İklim değişikliğinin kısa, orta ve uzun vadeye yayılan ve çeşitli durumlar ve toplumsal kesimler (yaş ve cinsiyete özel hedef gruplar, kadınlar çocuklar ve gençler ebeveynler, çiftçiler KOBİ’ler, hassas gruplar ve diğer) üzerindeki farklı etkilerini, bu alandaki bilgileri, tartışılan konuları ve uygulamaları aynı anda birçok disiplini bir araya getirerek konuşmanın zorluğuna ve yaratacağı sorunlara değinerek bu alandaki iletişim faaliyetlerine planlı bir stratejiyle yaklaşılması ihtiyacını önemle vurgulamıştın o dönem.

Aklın yolu bir. Biz de bu çalışmada iklim değişikliği ile mücadelenin yerelleştirilmesinde paydaşların motivasyonunun güçlendirilmesi, katılımcı, kapsayıcı ve saydam bakış açılarıyla oluşturulacak konsültasyon ve işbirliği zeminlerinin önemini vurguladık. İklim adaletini, eşitliği, hakkaniyeti ve adil dönüşümü anlatan yol gösterici bilgileri titizlikle derledik, yorumlarımızı kattık. İklim krizinin çözümünde vizyonumuzu güçlendiren anahtar alanlar bunlar.

Çok kademeli yönetim anlayışını yerelde -ulusal düzeyde de tabii- iklim değişikliği ile mücadele eylemine içselleştirmemiz gerekiyor. Bu çalışmada temel vurgu bu. Çerçeve’yi her bireyin/paydaşın bu

“Toplumu demografik, sosyoekonomik gelişmişlik durumlarına göre ve en çok da refah adaleti ölçülerine göre farklı farklı ele almazsak, gözlemlersek, hepsine aynı çözümleri sunarsak sınıfta kalırız”

gün ve gelecekte iklim değişikliği ile mücadelede sadece il ve ilçe düzeyi değil, mahalleler buluşsun diye çizdik. Çoklu paydaş vurgusu ve dürtüsünün önemini vurguladık burada. Bu zeminlerde sürekliliği ve işlevselliği olan etkileşimi nasıl tesis edeceğiz? Özellikle bu soruyu sorgulayarak hazırladık

bu dokümanı.

Projenin temelde bir sivil toplum destek projesi olması doğal olarak önce mevcut gönüllü oluşumların yereldeki sorumluluklarına ağırlık vermemizi gerektirdi. Örneğin kent konseylerine gözümüzü dikmemiz de ondan. Belediyelerin kentin tüm paydaşlarıyla buluşma aracı bu konseyler. Kent konseylerinin kadın, çocuk ve gençlik meclislerinin daha aktif hale gelmelerini, iklim değişikliği konularında halkın bilincini, bilgisini artırmaya öncülük etmelerini ve kentlerde örnek projelere imza atmalarını istiyoruz.

Toplumun farklı kesimlerini (gençler, kadınlar, engelliler, yoksullar, işsizler, sendikalar, vb.) temsil eden paydaşların karar verici aktörlerden olarak iklim değişikliği mücadele politikalarının üretimine ve eylemlerine dahil edilmesi ihtiyacının iyi anlaşılması lazım. “Toplum” söylemiyle vatandaşları tek bir grup olarak kabul etmek, her kesimin sorunlarını ve ihtiyaçlarını

ortaklaştırıp, tek bir kefe-
de çözmeye çalışmak son
derece yanlış. Çünkü iklim
krizinin orantısız etkileri
var. Toplum demografik,
sosyoekonomik gelişmişlik
durumlarına göre ve en
çok da refah adaleti ölçüle-
rine göre farklı farklı ele al-
mazsak, gözlemlemezsek,
hepsine aynı çözümleri
sunarsak sınıfta kalırız. Ve
o zaman aşağıdakilerle yu-
karıdakiler arasındaki mar-
kas daha da açılır ve sürer
gider bu iklim siyasetinde.
Yeni katılımcı yapılanmalar

kurmadan önce mevcutlarda zihniyet dönüşümü
için çaba sarfetmeliyiz. Aksi halde ağlar, platformlar,
komisyonlar, kurullar vb. enflasyonu olacak, üstelik
iklim mücadelesi ile ilgili bir fikri olan bilgi sahibi ol-
madan işlere soyunacak. Bu tehlikeli bir durum, yeni
birçok projede de işaretleri var bu sıkıntının.

Birbirimize esaslı sorular sormalı ve cevaplarını sağ-
lıklı vermeliyiz ki, bu **meşakkatli** yolda aydınlanarak
yürüyebilelim.

Sivil toplum oluşumlarının iklim çalışmalarında hiz-
met alanı nedir? Biz STK'lar özellikle yerelde, kırsal-
da, kentte mevcut iklim politikalarında ve uygula-
malarında topyekün bir duruş sergileyebilir miyiz?
Ülkemizin içinde bulunduğu bu **konjonktürde kısa
vadede** hangi paydaşlarla yerelde daha yakın işbir-
liği kurmalıyız ki hızlı çözümler elde edebilelim; sa-
dece birbirimizle, belediyelerle, akademi camiasıyla,
sermaye sahiplerinin oluşturdukları çatı oluşumlarla
ya da hepsiyle mi bir arada? Üst otorite tarafından
sürekli vurgulanan sıfır atık ile iklim değişikliği arasın-
daki dar, uzak ve hatta yanıltıcı bağa ve bu zihniyetin
yerelde kurumsallaşmalarına karşı hiç mi itirazımız
yok? Görmüyor muyuz, mesele çöp meselesini çok-
tan aştı, bugün artık kalkınma paradigmasındaki
ve adalet ve eşitlik anlayışımızdaki çarpıklıklar konu-
şuluyor. Böyle tepeden inme arzularla iklim eylem

*"Projemizin anafikri aslında, 'Ankara
Gecikiyor, Yerelden Ulusala Bir An Önce
Ayağa Kalkmalıyız'. Umuyorum ki, bu ve
benzeri emeklerle merkezi otorite samimiyeti
sorgulanacak jenerik vaatlerden bir an önce
uzaklaşır ve yerelin sesine kulak verir"*

planlarımıza bütüncül
bakış kazandıramayız di-
yemiyor muyuz? Üstelik
adil dönüşüm tam da si-
vil toplum kuruluşlarının
hareket alanı değil mi?
Sevindirici olan ülke-
mizin birçok yöresinde
iklim değişikliğinden ve
tehlikelerinden haber-
dar olan kesimler gide-
rek çoğalıyor, taksi şofö-
rü, tarladaki çiftçi, pazar
çantasını dolduramayan
kadın... Ancak bununla
beraber donanımlı sivil
örgütlenmelerle ters gi-

den politikalara ve uygulamalara karşı hesap sorma
gücümüzü vakit kaybetmeden artırmalıyız, aksi hal-
de sadece farkındalığımız artar ama kent sellerinde
boğulmaya, kuraklıktan kavrulmaya devam ederiz
diye düşünüyorum ben.

Özetle, 2,5 yılı aşkın bir sürede birçok çevrimiçi ve
yüz-yüze toplantılar ve eğitimlerle, masabaşı çalış-
malarımızla yerel paydaşlar arasında çeşitli sektörel
ve tematik alanlar için oluşturulacak diyalog ve da-
yanışma ortamlarının yerel iklim eylemi süreçlerin-
deki görev payını enine boyuna değerlendirdik. Bu
mücadelede gönüllü işbirliği ağları oluşturmanın iş-
levselliğine özel dikkat çektik.

Proje sürecinde başta sivil toplum oluşumları olmak
üzere çeşitli fırsatlarla iletişim kurduğumuz diğer ye-
rel paydaşları dijital bir çatı altında buluşturan [Yerel
İklim Ağı Platformunu](#) oluşturduk, güncel durumda
Platforma 50'ye yakın üye bulunuyor.

**Geçtiğimiz ay Mısır'da İklim Değişikliği 27. Taraf-
lar Konferansı (COP27) gerçekleştirildi. Yerelde
iklim eylemi ya da iklim eyleminin yerelleştiril-
mesi bağlamında, COP27'de yeni bir adım ya da
ilerleme gördünüz mü? Genel olarak müzakere-
leri nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Yıllardır COP'larda çalışmış biri olarak gözlemlediğim

ve alışlagelmiş olan, gelişmiş ülkelerin iklim krizinde sorumluluk almaktan kaçınmaları, bunu hepimiz biliyoruz. Dün, bugün ve yarın da bu böyle gidecek, düzenin değişmesi için masaya konan yeşil yemeklerin hazmı zor onlar için. Bu ülkeler temelde iklim krizinin ve neden olduğu ekolojik ve ekonomik krizleri kendilerinin yarattığı gerçeğine karşılar, fakir ülkelerin iklim afetleri nedeniyle uğradıkları kayıp ve zararların kendileri tarafından tazmin edilmesine karşılar, daha da önemlisi meselenin hak, adalet ve eşitlik boyutunu anlamaya da karşılar.

Ama devran dönüyor... İklim değişikliği görünür oldukça dünyanın bilinç ve endişe seviyesinin arttığını COP27'de daha net gördük. Örneğin Kuzeyli ülkelerin, Güney'in kayıp ve zararlarına olan tazminat borçlarının azaltılmasına dair yeni kararlar alındı bu konferansta, gecikmiş ama anlamlı bir karar bu, belki de iklim adaletine yaklaşıyoruz mesajıdır diye bardağın dolu tarafına bakmak istiyorum.

İklim tehlikelerinden, felaketlerden haksız yere en çok etkilenen savunmasız grupları gerçekten önemsiyorsak birçok etkeni dikkate alarak yürümelimiz. Sadece afetler vuku bulduğunda sosyal hizmet vermek, yaralarını sarmaya geldik demekle olmuyor bu işler. Ülkeler iklime uyum politikalarını sosyal kalkınma politikaları ile karşılaştırmak durumundalar, iklim mücadelesinde gerçekten samimi iseler ve çoklu fayda sağlamak istiyorlarsa vatandaşları-

nın refahı için hak ve menfaat temelli yaklaşıma ve fırsat eşitliğine odaklanmalılar. Uygulamalarını iklim değişikliğinin toplum katmanları üzerindeki orantısız etkilerini dikkate alarak ve toplumsal cinsiyet eşitliği tarafından bakıldığında da nüfusun oransal denkliliğini görerek yapacak durumundalar.

Eklemek, vurgulamak istedikleriniz...

Küresel Denge Derneği geçen yüzyılın 90'lı yıllarından bu yana çevre ve iklim değişikliği ile ilgili politika belirleme süreçlerine dahil ve müdahil. Son dönemlerde çalışmalarımızı iklim mücadelesinde sivil alanı güçlendirecek alternatif politika alanları ve bu politikaların yerel düzeyde uygulanma pratiklerine yoğunlaştırdık. Biz iklim değişikliği ile mücadeleyi hepimizin dünyayı anlama biçimimize, gündelik hayatımıza ve politik bakış açımıza taşımak için çabalıyoruz. Bu projenin çıktıları da bu yaklaşımları yansıtıyor.

Projemizin anafikri aslında, "Ankara Gecikiyor, Yerelden Ulusala Bir An Önce Ayağa Kalkmalıyız". Umuyorum ki, bu ve benzeri emeklerle merkezi otorite samimiyeti sorgulanacak jenerik vaatlerden bir an önce uzaklaşır ve yerelin sesine kulak verir.

Bu çalışmaya küçük, dinamik ve gençler ağırlıklı bir ekip olarak emek verdik, tüm katkı koyanlara, büyükşehir belediyelerinin uzman ve yetkililerine ve bu yolda bizimle yürüyen paydaşlarımıza teşekkürü borç biliriz. #

Allianz Acentelerinin Satışları Koruncuklar için İyiliğe Dönüştü

Allianz Türkiye tarafından Haziran ayından bu yana acentelerle başlatılan iyilik hareketi ile Geri Ödeyen Sigortası ve Yaşamaya Değer Sigortası ürünleri satışı kapsamında, Koruncuk Vakfı'nın daha fazla kız çocuğuna ulaşmak için Koruncukköy Bolluca'da inşa ettiği yeni yurt binasının ihtiyaçları karşılandı.

2016 yılında çıktığı sürdürülebilirlik yolculuğunun ilk anından itibaren yanında olduğu Koruncuk Vakfı ile birlikte gerçekleştirdiği iyilik hareketiyle Allianz Türkiye, toplumun iyiliği ve gelecek nesilleri cesaretlendirmek için adım atmaya, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan "Nitelikli Eğitim" ve "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" için değer yaratmaya devam etti.

ALLIANZ'DAN BİR İYİLİK HAREKETİ

Allianz Türkiye, gelecek nesiller için değer yaratma yolculuğunda yıllardır birlikte yürüdüğü Koruncuk Vakfı'na destek çalışmalarına bir yenisini daha ekledi. Haziran ayından bu yana acentelerle başlatılan iyilik hareketi ile **Geri Ödeyen Sigortası** ve **Yaşamaya Değer** Sigortası ürünleri satışı kapsamında, Koruncuk Vakfı'nın daha fazla kız çocuğuna ulaşmak için Koruncukköy Bolluca'da inşa ettiği yeni yurt binasının ihtiyaçları karşılandı. Acentelerin katılımıyla yoğun ilgi gören kampanyada elde edilen 500 bin liranın üzerindeki kampanya geliri, Koruncukların güvenle uyuyacakları sıcak yataklara, derslerini çalışabilecekleri masa ve sandalyelere dönüştü.

"İYİ ÇEVRE, İYİ TOPLUM, İYİ KURUM"

Allianz Türkiye, sürdürülebilirlik stratejisinin temelini oluşturan "İyi Çevre, İyi Toplum, İyi Kurum" odak alanları kapsamında, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan (SKA) "İklim Eylemi", "Sağlık ve Kaliteli Yaşam", "Nitelikli Eğitim", "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" ile "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" için katkı sağlamayı hedefliyor. Allianz Türkiye üç odağından biri olan "İyi Toplum"a hizmet etmek amacıyla gelecek nesilleri cesaretlendiren, onlara güç veren projeler geliştirerek destek vermeyi amaçlıyor.

KORUNCUK VAKFI KIZ ÇOCUKLARINI GÜÇLENDİRİYOR

Koruncuk Vakfı; çocukların, hangi sosyoekonomik koşulda olursa olsun haklarına eriştikleri, sevgi ve güvenle büyüdükleri, eğitimlerine kesintisiz devam edebildikleri ve katma değer yaratabildikleri bir topluma hizmet etmek amacıyla çalışıyor. Koruncuk Vakfı geliştirdiği önleyici, koruyucu ve iyileştirici hizmet modelleriyle temel ihtiyaçları ve eğitime erişimleri risk altındaki kız çocuklarını, kendilerini ifade edebilen, haklarının bilincinde birey-

Allianz Türkiye'nin acenteleriyle birlikte başlattığı iyilik hareketiyle, Geri Ödeyen Sigortası ve Yaşamaya Değer Sigortası ürünlerinden elde edilen kampanya geliriyle Koruncuk Vakfı'nın Koruncukköy Bolluca'da daha fazla kız çocuğuna ulaşmak için kurduğu yeni yurt binasının ihtiyaçlarına destek oldu.

ler olarak toplum içinde yer almaları konusunda güçlendiriyor.

Yürüttüğü faaliyetlerde çocuğun yüksek yararını esas alan Vakıf, kız çocuklarına ortaokuldan üniversiteye kadar Koruncukköylerde barınma ve bakım hizmeti veriyor; sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetler yoluyla onların sosyokültürel gelişimlerine katkıda bulunuyor. Psikososyal gelişimlerine

sağladığı olumlu etkiler nedeniyle çocukları aileleri ile birlikte güçlendirmeyi ilke edinen Koruncuk Vakfı, bu amaçla aile odaklı çalışmalar yürütüyor. Vakıf çatısı altında büyüyen 18 yaşını doldurmuş genç kızlara ise tercihleri doğrultusunda yükseköğrenimleri veya mesleki gelişimleri boyunca destek olmaya devam ediyor. Vakıf ayrıca, sosyal hizmet model ve çalışmaların ulusal düzeyde yaygınlaştırılmasına, bu yolla çocuk hakları konusunda toplum farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmalar da yapıyor. 20'den fazla STK'yı bir araya getirerek kurduğu Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu ile çocuk haklarının korunması ve bu haklara erişimdeki risklerin azaltılması için çalışıyor.

Daha fazla bilgi için: <https://koruncuk.org>

Sosyal medya filmine [buradan](#) ulaşabilirsiniz. #

Arif ERGİN, Sürdürülebilir Ekonomi ve İklim Değişikliği Uzmanı
ergingarifergin.com

COP26,5

COP, yani Conference of Parties veya Türkçe ifadeyle: Taraflar Konferansı. İnsanlığın sonunu getirme ihtimali oldukça yüksek olan "iklim krizi" söz konusu olduğunda algılamakta güçlük çektiğim bir kelime: "Taraflar." Gezegen için verilecek bu savaş, kazananı ve kaybedeni ortak olan bir oyun modeli aslında. Bu öyle bir model ki günün sonunda "tarafardan" birinin galip gelmesi, diğerinin ise kaybetmesi diye bir sonuç yaşanmayacak. Dünyaya şu anda "iklim krizi" isimli bir füze yaklaşıyor ve gezegene çarpıp patladığında tüm insanlığın ve medeniyetin yok olması söz konusu. Peki, biz neyin pazarlığını yapıyoruz ve bu "tarafalar" da kim? Dünyayı yaklaştırmakta olan füzedeki koruyucu "füze kalkanına" kim, kaç para verecek; kim, ne kadar işçi sağlayacak; ne zamana kadar bu kaynakları tahsis edebiliriz gibi pazarlıklar dönüyor sürekli. Gökyüzünden gezegene doğru bir füze yaklaşırken biz "tarafalara" ayrılıp pazarlık yapıyoruz. Oysa ya hep beraber galip geleceğiz ya hep beraber kaybedeceğiz, çünkü aslında tek bir taraf var; bütün insanlık. Bu yüzden hiçbir zaman anlayamadım ve anlayamayacağım; neden gezegenin kaderinin tayin edildiği bir platformun isminin "tarafalar" olduğunu ve neden bu "tarafaların" aralarında pazarlıkların ve çekişmelerin yaşandığını. Çünkü bu mücadelede sonucu belirleyecek olan şey, kimin daha iyi pazarlık yaptığı, kimin daha iyi kol büktüğü değil, doğa olacak ve doğa sizinle pazarlık yapmaz, müzakere etmez, önerdiğiniz koşullarda uzlaşmaz. "Canınız isterse!" der ve sizi yok eder. Daha önce de nice türleri aynı,

bu şekilde yok etti. Üstelik o türler dünyada yaşadıkları çağlarda gezegen üzerinde insanoğlundan çok daha hakim ve mutlak konumdaydılar.

SANKİ BİR "ARA GEÇİŞ COP'U"

Bir COP daha ardında yine çokça tartışmalar bırakarak geride kaldı. Geçtiğimiz ay Mısır'da düzenlenen COP27'nin bende uyandırdığı izlenim, önceki zirvelere göre biraz daha farklıydı. Yaşanan tartışmalar, zirvenin düzenlendiği yer, düşüncenin özgürce ifade edilemediği bazı antidemokratik uygulamalar ve alınan sonuçlar itibarıyla sanki bir "ara geçiş COP'u" izlenimi uyandırdı. Gerçekten de geriye dönüp baktığımda, bazı COP'ların iklim krizi ile mücadelede kilometre taşı denebilecek ilerlemelere sahne olduğunu bazılarının da biraz oyalanma ve "bu yılı da böylece geçirmece" COP'u olduğunu gözlemliyorum. Tam bir COP değil de sanki bir öncekine birkaç küçük ilave gibi.

Sonuç olarak küresel savaş ve siyasi kutuplaşma konjonktürünün de verdiği güçle, fosil yakıt lobisinin galip geldiği pazarlıklar, önceki COP'a göre cılızlaşan fosilden kaçış taahhütleri gibi faktörleri alt alta koyduğumda bu zirveye hiç COP27 diyelim gelmiyor. Bu yıl düzenlenen zirve daha ziyade COP26,5 oldu. O yarım puanı da elbette "Kayıp ve Zarar" (loss and damage) Fonu konusunun somutlaşmaya başlaması nedeniyle veriyorum. Karar metnine girmeyi "tarafalar" arası müzakereler sonucunda başaran Kayıp ve Zarar Fonu, uzun süredir tartışılmakta olan iklim

adaleti (veya adaletsizliği) konusunda bir iyileşme yaşanmasına dair hepimizin umutlarını yükseltti.

Kayıp zarar fonu, kısaca gelişmiş ve varlıklı ülkeler "tarafının", görece daha az gelişmiş ve yoksul ülkeler "tarafına" finansal destek sağlayarak iklim krizi nedeniyle uğradıkları zarar ve kayıpların hafifletilmesini, hatta giderilmesini sağlayacak. Çevrimiçi olarak takip edebildiğim kadarıyla gelişmiş ülkeler "tarafı" ile yoksul ülkeler "tarafı" arasında yürütülen hummalı görüşmeler, sıkı pazarlıklar ve müzakereler sonucunda varılan bu karar, yoksul ülkeler "tarafında" bir zafer olarak değerlendirildi. Her ne kadar, zengin ülkeler "tarafı", fosil yakıtlardan kolay kolay vazgeçmeyeceklerinin işaretini bu COP'ta da verseler de insanlık adına kutlamaya değer bir gelişme elbette. Ancak sevinmeden önce, kayıp zarar fonunun çalışma mekanizmasının nasıl olacağı; kimin, neyi, nasıl finanse edeceği ve kimin, nasıl finanse edileceği konularının belirlenmesi gerekiyor. Yine de bu çerçeveye haliyle dahi kayıp zarar fonu, COP26,5 için en somut ilerleme olarak tarihte yerini aldı.

"Dünyaya şu anda 'iklim krizi' isimli bir füze yaklaşıyor ve gezegene çarpıp patladığında tüm insanlığın ve medeniyetin yok olması söz konusu. Peki, biz neyin pazarlığını yapıyoruz ve bu 'tarafklar' da kim"

İKLİM BİLİMCİLERİN SAYISINI GEÇEN FOSİL YAKIT ŞİRKETİ TEMSİLCİLERİ

"Taraflar" meselesine dönecek olursak giderek daha detaylı ve çoğul bir hale gelen "tarafkların" her geçen COP'la kendi aralarında daha küçük kümeler ve "tarafklar" bölünmeye başladığını da gözlemliyoruz. Başlarda ağırlıklı olarak devlet heyetlerinin katıldıkları COP zirveleri, şimdi çok daha kalabalık ve farklı kesimlerden oluşan bir kümeyi temsil eden "tarafklar" evrilmiş durumda. Başlarda ülke olarak her "tarafklar" kendi standı, pavyonu varken artık alt kümelerin de kendilerini ifade ettikleri stantları, masaları, kürsüleri, sergileri, gösterileri var. Örneğin gelişmişler "tarafklarında" olan bir ülkenin heyetinde, bilim insanları, şirketler, enerji lobileri, fosil yakıt şirketleri ve lobileri, iklim aktivistleri, çevreciler ve STK'lar gibi çok sayıda alt-taraf var. Hatta bu alt kümelerin de niteliği ülkeden ülkeye (tarafktan tarafa) değişiyor. Okuduğum bir makaleye göre bu yıl COP'a katılan fosil yakıt şirketi temsilcilerinin sayısı, iklim bilimcilerin sayısını geçmiş durumda.

Zirve boyunca, tarafları oluşturan alt kü-

"Fosil yakıt şirketlerinin şaşılacak derecede hızlı bir şekilde 'yeşil' oluvermesi yüzünden zemine akan yeşil boya'nın üstünde yükselen COP26,5 bu haliyle bana ne yazık ki ticari fuarları anımsatmaya başladı"

melerin kendi aralarındaki diyalogu ve diğer " tarafların " (ülkelerin) heyetlerinin alt kümeleriyle de iletişimi ve pazarlıkları söz konusu oldu. Fosil yakıt şirketlerinin şaşılacak derecede hızlı bir şekilde "yeşil" oluvermesi yüzünden zemine akan yeşil boya'nın üstünde yükselen COP26,5 bu haliyle bana ne yazık ki ticari fuarları anımsatmaya başladı. Herkes kendi gösterisini yapıyor, gençler kendi aralarında iletişim gibi davranıyor, aktivizm adına yerel ülkenin kanunlarının izin verdiği birkaç eylem gerçekleşiyor, sanatçılar "yeşil performanslarını" sergiliyor, öte yandan eşzamanlı olarak firmalar ve lobiler, ülkelerin heyetlerinde bizzat yer alıp pazarlıklara katılıyor; sözler, vaatler, taahhütler alınıyor-veriliyor ve bir sonraki COP'ta tekrar buluşmak üzere vedalaşılıyor.

Kısacası, Homo sapiens'i diğer insan

ırklarına, örneğin Neanderthallere karşı galip getiren ve gezegenin hakimi yapan özellik olan, bir araya gelme, büyük kümeler oluşturma, dedikodu ile enformasyonu yayma ve taktikler, stratejiler geliştirip sürekli bir çekişme ve mücadeleyle güçlülerin hayatta kalmasına, zayıfların elenmesine sebep olan doğal seleksiyonu sağlama özelliği, gezegenin sonunu getirecek iklim krizine karşı geliştireceği savunma mekanizmasında da sanki belirleyici özellik olacak gibi. Avantaj mı olacak, dezavantaj mı bunu ancak filmin sonunda göreceğiz. COP28 için bir sonraki durak olarak seçilen Birleşik Arap Emirlikleri'nin, dünyanın en büyük fosil yakıt üreticisi ülkelere biri olması ise yine tüm faktörlerden bağımsız olarak psikolojik anlamda ağızlarında COP26,5 benzeri bir tat bırakacağı benziyor. Dilerim yanılıyorum. #

Zeynep ÖZLER, Kale Grubu Kurumsal İletişim Müdürü
Zeynepozler@kale.com.tr

Ezber Bozan Yazarlarla Sürdürülebilirliğe Bakış

Eski bir yılı geride bırakırken gelecek yılı umutla karşılamamızın yollarını arıyoruz. “İyi Bak Dünyana” hareketine öncülük eden Kale Tasarım ve Sanat Merkezi (KTSM), sürdürülebilirliği odağına alan projelere ev sahipliği yapmaya devam ediyor. Sürdürülebilirlik Adımları Derneği (SADE) ile hayata geçirilen “**Bir Dünya Okumak**” Söyleşileri isimli projede; sürdürülebilir ve dayanıklı toplumlar inşa etmede kitapların hayati önemi ele alınıyor.

BİLGİNİN GÜCÜ, YAZININ KALICILIĞI

Disiplinler arası üretim ve buluşmalara alan açmaya devam eden KTSM, başlattığı yeni projesinde bütüncül bakış açısıyla sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını kitaplar aracılığıyla aktaracak. SADE işbirliğiyle hayata geçirdiği “Bir Dünya Okumak” söyleşileri projesi kapsamında ezber bozan yazarlar sürdürülebilirliği farklı perspektiflerden bakıyorlar.

Bilginin gücüne, yazının kalıcılığına ve kitap kokusunun zamansızlığına inanarak oluşturulan ve içinde tasarım-sanat-sürdürülebilir mimari ağırlıklı özel bir koleksiyondan oluşan KTSM'nin kütüphanesindeki kitaplardan ilhamla hayata geçirilen “Bir Dünya Okumak” projesi kapsamında alanında yetkin ve dünyayı farklı gözlerle yorumlayan anlatıcılarla bir dizi söyleşi düzenleniyor.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) odağında güncel konuları farklı disiplinlerden kişilerle derinlemesine irdelenecek olan “Bir Dünya Okumak” söyleşileri, kitaplar aracılığıyla sürdürülebilirliğe farklı pencerelerden bakıyor.

SORGULAMA VE HAREKETE GEÇME OLANAĞI

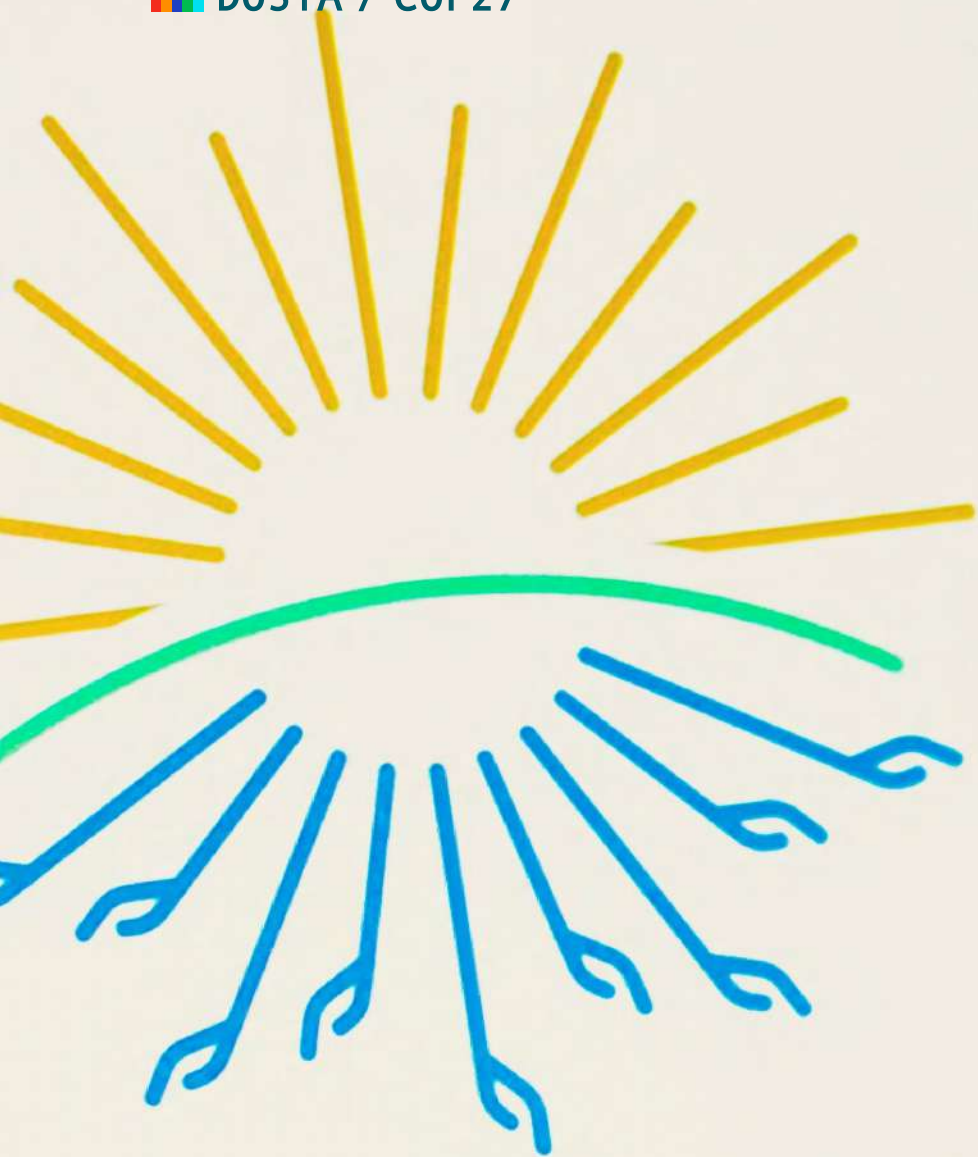
Kütüphane Haftası'nda adımları atılan proje kapsamında gerçekleştirilen röportajlar, izleyicilere sürdürülebilirliği kapsamlı bir şekilde keşfetme, yazarların sürdürülebilirlik yolculuğuna ortak olma ve hikayelerden ilham alarak sorgulama ve harekete geçme olanağı tanıyor. SADE işbirliğinde hayata geçen bu özgün proje KTSM'nin sorumlu üretim ve tüketim çağrısını da (SKA 12) destekler nitelikte. SADE Başkanı Emrah Kurum'un ifade ettiği gibi, “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın başarıya ulaşması için farklı araçlara ihtiyacımız var. Sanat, dert edindiğimiz meselelerin daha fazla kişiye ulaşmasını sağlarken tasarım daha etkili çözümlerin üretilmesine katkı sunuyor. Kitaplar ise bizlere aslında yapacak ne kadar çok şeyin olduğunu gösteriyor”.

İLHAM VERİCİ BİR MODEL

Murat Yeşildere, Beliz Kudat, Gülin Yücel, Merve Çağlar, Dr. Ferhat Jak İçöz ve Buket Uzuner'in katılımlarıyla gerçekleşen söyleşiler SADE ve KTSM sosyal medya hesapları ve Youtube kanalından izleyicilerle buluşuyor.

Şimdiden kurumların iç iletişim müfredatında sürdürülebilirlik eğitimi modülü olarak yerini alan Bir Dünya Okumak, aynı yöne bakan iki kurumun işbirliği açısından da ilham verici bir model sunuyor. Peki, ya siz bu sene için hangi kitapları okumaya niyet ettiniz? Ve Bir Dünya Okumak'ta kimi dinlemeyi istersiniz?

Bize yazın: zeynepozler@kale.com.tr #

COP27

**SHARM EL-SHEIKH
EGYPT 2022**

COP27: Mükemmeliyetten Uzak Anlaşma

6 Kasım'da başlayan ve 19 Kasım'da sona eren İklim Değişikliği çerçeve Sözleşmesi 27. Taraflar Konferansı'nda (COP27) ileriye dönük önemli gelişmeler yaşansa da, birçok gerekli adım da atılmadı. Bu yılki BM 200 ülkenin iklim değişikliği konusunda küresel eylemin geleceği hakkında müzakereler gerçekleştirildi. İki haftanın sonunda mükemmeliyetten uzak olan sonuç bildirgesi, iklim krizindeki büyük adaletsizlikleri tanıyan bir dönüm noktası olarak takdir edildi. ekolQ zirvede alınan kararları, yayımlanan raporları ve duyuruları sizin için derledi.

Kayıp ve Zarar Fonu

Zengin hükümetlerin yıllarca süren direnişinden sonra, uluslar ilk kez iklim kaynaklı fırtınalar, seller, kuraklıklar ve orman yangınlarından "kayıp ve zarar" gören gelişmekte olan ülkelere ödeme sağlamak için bir fon kurmayı kabul etti.

Kayıp ve zarar konferanstaki en çekişmeli konuydu. Gelişmekte olan ülkelerin 1992'den bu yana varlığını sürdüren uzun soluklu talebiydi. Neredeyse iki hafta boyunca AB ve ABD yoksul ülkelere gelen yeni fon taleplerine cevap vermedi. 18 Kasım sabahı erken saatlerde AB bir "U dönüşü" yaparak 1992'ye dayanan UNFCCC kuralları altında büyük ekonomi ve emisyon kaynağı ülkeleri (gelişmekte olan ülke sınıfına girseler bile) potansiyel donör yapma şartıyla uzlaşmaya vardı.

Müzakerelerin göze çarpan başarısına rağmen paranın nasıl dağıtılacağı ve hangi ülkelerin fon için uygun olacağı da dahil olmak üzere, fonun nasıl yönetileceğine ilişkin ayrıntıları ortaya çıkarmak muhtemelen birkaç yıl alacak.

Yoksul ülkeler ve iklim kampanyacıları ise kararı belirli bir temkinlilikle ama umutla karşıladı. Antigua ve Barbuda Sağlık ve Çevre Bakanı olmakla birlik-

te Küçük Ada Ülkeleri Birliğine başkanlık yapan Sir Molwyn Joseph, "Uluslararası toplum bu kritik süreçte kimsenin geride bırakılmadığına dair küresel inancı tazeledi. COP27'de yapılan anlaşmalar tüm dünya için zafer. İhmal edildiğini hissedenlere onları gördüğümüzü, duyduğumuzu ve hak ettikleri ihtimamı ve saygıyı gösterdiğimizi vurguladık. 1,5 derece limitine sıkı tutunmak, kayıp ve zarar fonunu aksiyona geçirmek ve herkes için eşit, güvenli, adil bir dünya oluşturmak için daha çok çalışmalıyız" dedi. Eylül'den bu yana daha önce kaydedilmemiş şiddette taşkınlarla boğuşan Pakistan İklim Değişikliği Bakanı Sherry Rehman ise gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya kaldıkları yıkımı gösteren bir simge oldu. O da "tarihi" kayıp ve zarar fonunu alkışlarla karşıladı. Rehman, "Bu bir başı kabul etmekten ibaret değil, bu geleceğimize ve iklim adaletine yapılan bir yatırım" şeklinde konuştu.

Fosil Yakıtlar

Nihai COP27 sonuç metni, hem daha iddialı ulusal hedefler belirlemede hem de kömür, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtların kullanımını azaltarak iklime zarar veren emisyonları dizginlemede başarısız olduğu için ağır şekilde eleştirildi.

Sonuç metninde "karbon tutma teknolojisine sahip olmayan kömür enerjisinin aşamalı olarak azaltılması ve verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının aşamalı olarak sonlandırılması" ifadesi yer alırken bazı ülkelerin tüm fosil yakıtlardan kademeli çıkış veya en azından kademeli azaltım talebi yer almadı. Ayrıca açılış konuşmalarından nihai anlaşmanın duyurulmasına kadar, yakın gelecekte fosil yakıtların kullanılması onaylanmış oldu.

Bazı uzmanlar ve politikaçılar bu nedenle 1,5 derece hedefinin tehlikede olduğunu söylüyorlar. AB

Komisyonu Başkan Yardımcısı [Frans Timmermans](#), 1,5 derece ile ilgili kullanılan dilin çok zayıf olduğunu söyledi ve ekledi: “Bir sürü taraf iklim krizine karşı gelişme göstermeye hazır değil. Glasgow’da anlaştığımız hedeflerden geri çekilme girişimleri vardı. Bu anlaşma yeterli değil. Daha fazlasını başaramadığımız için hayal kırıklığına uğradık. Hepimiz yetersiz kaldık.”

Almanya Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock yaptığı açıklamada ise “Azaltım konusunda gecikmiş adımların atılması ve fosil yakıtlardan aşamalı çıkışın bir dizi büyük yayıcı ve petrol üreticisi tarafından engellendiğini görmek sinir bozucu olmaktan çok daha fazlası” dedi. Gelecek yılki COP28 iklim zirvesine ev sahipliği yapacak olan Birleşik Arap Emirlikleri Lideri Şeyh Muhammed bin Zayed el-Nahyan, ülkesinin “dünya ihtiyaç duyduğu sürece” petrol ve gaz sağlamaya devam edeceğini söyledi.

COP26’da sınırları zorlayan petrol şirketi CEO’ları, bu yılki zirvede de hazır bulundu. Birleşik Arap Emirlikleri zirveye en büyük delegasyonu yollarken [fosil yakıt lobicileri](#) 630’u geçen sayılarıyla, eğer bir ülke olsalardı, en büyük ikinci ülke delegasyonu olacaktı.

Doğalgaz sektörü liderleri ise kendilerini iklim şampiyonu olarak ilan ettiler. Sonuç metni ayrıca “düşük emisyonlu enerjiye” atıfta bulunurken hem karbon-dioksit hem de metan emisyonlarına yol açan doğalgazın artan kullanımına kapı açtığı nedeniyle eleştiriliyor.

Bununla birlikte, Afrika’daki bazı elektrik yoksulu ülkeler, kuraklık gibi artan iklim etkileriyle karşı karşıya kalsalar dahi doğalgaz rezervlerini geliştirme haklarını savundular.

Geçen yıl Glasgow’da düzenlenen zirvede kurulan fosil yakıtı aşamalı olarak sonlandırmayı amaçlayan birlikler, bu yıl Ukrayna savaşının neden olduğu enerji krizinin ortasında yeni üyeler bulmakta zorlandı.

Uyum

2022 biterken dünyanın farklı bölgeleri kuraklık, sel ve fırtına gibi birçok aşırı hava olayı yaşadı. Özellikle gelişmekte olan ülkeler aşırı hava olaylarının altında ezildi. Taşkın savunmaları inşa etmek, sulak alanları korumak, mangrov bataklıklarını eski haline getirmek ve ormanları yeniden büyütmek gibi önlemler

ve daha fazlası, gelişmekte olan ülkelerin iklim bozulmasının etkilerine karşı daha dirençli hale gelmesine yardımcı olabilir.

Ancak yoksul ülkeler genellikle bu çabalar için fon bulmakta zorlanıyor. Zengin ülkelerin 2020'den itibaren söz verdikleri yılda 100 milyar doların -bu söz hâlâ yerine getirilmedi- yalnızca yaklaşık 20 milyar doları adaptasyona gidiyor.

Glasgow'da ülkeler bu oranı ikiye katlamayı kabul etti, ancak COP27'de bazıları bu taahhüdü kaldırma-ya çalıştı. Uzun süren tartışmalardan sonra bu taahhüt yeniden doğrulandı.

Finansal Sistemde Reform ve Karbon Vergisi

İklim değişikliğinin etkileri kötüleşirken BM zirvesinde delegeler, gelişmekte olan ülkelere fon akışını hızlandırmak, emisyonları azaltmalarına ve halihazırda yaşadıkları sel veya orman yangınlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmak için [uluslararası finans kurumlarından reform](#) yapılmasını talep etti.

Bu yıl daha fazla finansmanın serbest bırakılmasına yardımcı olacak reformlar için yapılan baskı, Barbados Başbakanı Mia Mottley'nin önerdiği adımlarla birlikte hız kazandı. Mottley'in önerileri arasında; Dünya Bankası gibi çok taraflı borç veren kurumlardan daha düşük faizli krediler, derecelendirme ku-

ruluşlarının projelere yönelik riskleri değerlendirme şeklindeki değişiklikler ve Uluslararası Para Fonu rezerv fonlarının kullanımının artması yer alıyor.

Ayrıca, petrol ve gaz şirketlerinin kârlarına daha fazla vergi getirilmesi ve iklim felaketlerinden etkilenen ülkeler için borç ödemelerinin durdurulması çağrısında bulundu. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres de hem zirveden önce hem de zirve sırasında Mottley'nin açıklamalarıyla paralel açıklamalarda bulundu ve fosil yakıt şirketlerinin özellikle Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile beraber artan kârlarına vergi getirilmesini talep etti.

İklim müzakerelerinin pek çok takipçisi, ABD'nin en büyük hisseye sahip olduğu Dünya Bankası Grubu gibi kalkınma bankalarının reformunu, vadedilen miktarlarla sağlanan miktarlar arasındaki farkı kapatmak adına çok önemli bir noktada görüyor.

COP27'de daha fazlasını isteyen delegelerden gelen bir dizi eleştiriyle karşı karşıya kalan Dünya Bankası, finansmanı artırmak için fon sağlamak üzere zengin bağışçılara ihtiyacı olduğunu söyledi.

Türkiye ve Yeni Bir Hayal Kırıklığı

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, COP27'de Bakanlar Toplantısı'nda yaptığı açıklamada [Türkiye'nin güncellenmiş Ulusal Katkı](#)

iklim değişikliğinin etkileri kötüleşirken BM zirvesinde delegeler, gelişmekte olan ülkelere fon akışını hızlandırmak, emisyonları azaltmalarına ve halihazırda yaşadıkları sel veya orman yangınlarıyla başa çıkmalarına yardımcı olmak için uluslararası finans kurumlarından reform yapılmasını talep etti.

Luiz Inacio Lula da Silva, küresel iklim mücadelesinde “Brezilya’nın geri döndüğünü” ilan etti ve 2025’te Amazon bölgesinde COP30’a ev sahipliği yapma isteğini dile getirdi.

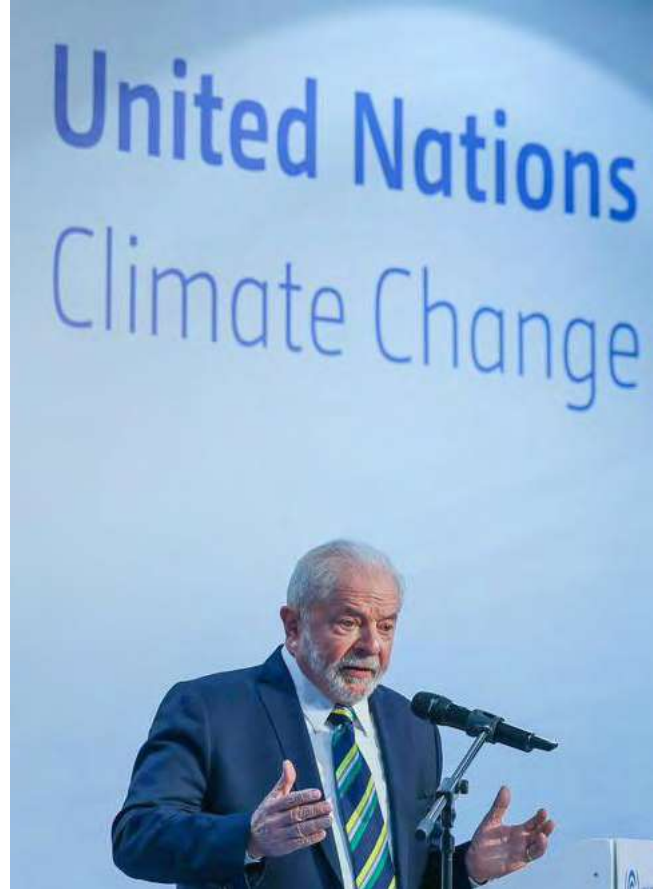
[Beyanı \(NDC\)](#) hedefini duyurdu. Kurum’un açıklamasına göre Türkiye’nin 2030 %21 artıştan azaltım hedefi %41’e yükseldi. 2038 yılı ise emisyonların tepeye ulaşacağı nokta olarak belirlendi. Kurum, yaklaşık 500 milyon ton emisyon azaltımı yapılacağını da sözlerine ekledi.

Yapılan hesaplamalar ise Türkiye’nin yeni NDC’sinin emisyonlarda artışa neden olacağını ortaya koyuyor. Türkiye’nin en güncel emisyon verisi 2020 yılına ait ve 523,9 MtCO₂e (milyon ton karbondioksit eşdeğeri). Bakanlığın 2030 için açıkladığı 500 MtCO₂e düzeyine indirme hedefi ile anlaşılan, 2015’te verilen baz senaryodaki gibi Türkiye’nin emisyonlarının önce 1.175 MtCO₂e’ye çıkarılacağı ve idarenin alacağı önlemlerle 700 MtCO₂e civarına indirileceği. Bu hedef; 2030’a kadar %30’dan fazla artışa neden olacak, Türkiye’nin enerji dönüşümünü geciktirecek ve 2021 yılında Cumhurbaşkanı tarafından açıklanan 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşmanın maliyetini artıracak. İklim alanında faaliyet gösteren sivil toplum ve düşünce kuruluşları, Mısır’daki müzakereler öncesinde Türkiye’nin güçlü bir 2030 iklim hedefi vermesi yönünde ortak bir çağrıda bulunmuş ve köklü değişikliklere gidilmeden, %35 mutlak azaltım ile emisyonların mevcut seviyesinden 340 MtCO₂e seviyesine inebileceğini ortaya koymuştu.

Devrilme Noktaları, IPCC ve Sağlık

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli, COP26’dan bu yana, yalnızca seragazi emisyonlarında keskin ve acil kesintilerle önlenebilecek yıkıcı etkiler konusunda uyarıda bulunarak, iklim bilimiyle ilgili en son kapsamlı değerlendirmesinin önemli kısımlarını yayımladı.

IPCC, BM tarafından bilim konusunda tavsiyelerde bulunmak üzere kuruldu ancak bazı ülkeler nihai

metinden en son bulgularına yapılan atıfları çıkarmak istedi.

Bunun yerine, “devrilme noktalarına” ilişkin temel bulguya bir atıf yapıldı; iklimin kademeli ve doğrusal bir şekilde ısınmadığına, ancak hızla artan etkilere yol açacak geribildirim döngülerini tetikleme riskine sahip olduğuna dair bir uyarı.

Bunlar arasında, yağmur ormanlarını savanaya, bir karbon yutağı yerine bir karbon kaynağına dönüştürebilen Amazon’un ısınması ve güçlü seragazi metan salınan permafrostun erimesi yer alıyor.

Ayrıca **“temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkı”**na bir atıf eklendi. Tıp uzmanları, iklim görüşmelerinde ve iklim protestolarında çok daha belirgin bir rol oynamaya başladı ve küresel ısınma ile sağlık arasında açık bir bağlantı kurdu.

Brezilya ve Lula Geri Döndü

Luiz Inacio Lula da Silva, küresel iklim mücadelesinde [“Brezilya’nın geri döndüğünü”](#) ilan etti ve 2025’te Amazon bölgesinde COP30’a ev sahipliği yapma isteğini dile getirdi. Solcu lider, 2019 iklim zirvesini düzenlemeyi reddeden ve Amazon Yağmur Ormanları’na politikalarıyla büyük zararlar veren sağcı Cumhurbaşkanı Jair Bolsonaro’ya karşı kısa bir süre önce başkanlık seçimlerini kazandı. O günden

bu yana ilk yurtdışı ziyaretini de Mısır'a yaptı. Brezilya, Endonezya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti bir araya geldi ve ormanların korunması konusunda işbirliğine yönelik bir ortaklık başlattı. Üçlü ittifak, zengin ülkelere ormanların korunması için ödeme yapmaları konusunda baskı yapacak.

ABD ve Çin Görüşmelere Yeniden Başladı

COP ikinci haftasına girerken Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve ABD Başkanı Joe Biden, G20 için Endonezya'da bir araya geldi ve burada dünyanın en büyük iki seragazi yayıcısının başkanları, Nancy Pelosi'nin Tayvan'ı ziyaretıyla başlayan ve aylar süren gerilimlerin ardından iklim değişikliği konusundaki işbirliğini yeniden başlatma konusunda anlaşta. Çin İklim Özel Temsilicisi Xie Zhenhua, daha önce yaptığı açıklamada, "25 yıllık yakın arkadaşı" Kerry ile resmi olmayan diyalogu sürdürdüğünü açıklamıştı.

Mısır'da Baskı ve Gözetim

COP27, son zamanlardaki en "kapalı" ve gözetim üzerine kurulu COP olarak kayıtlara geçti. Sivil toplumun faaliyetleri, yürüyüşü ve protestoları için izin alınması gerekti. STK'ların her etkinliği Mısırlı güvenlik görevlileri tarafından kayıt altına alındı.

Küresel Eylem Günü İklim Adaleti Yürüyüşü'nde bir araya gelen UNFCCC'ye kayıtlı sivil toplum kuruluşları ve COP27 Koalisyonu COP27'deki Mavi Alanda yürüyüş yaptı.

Daha önceki COP'larda yürüyüş zirvenin yapıldığı şehrin sokaklarında düzenleniyordu. Hak savunucuları ise aktivistlerin Mısır sokaklarında özgürce yürüyemediğini vurgulamak için BM alanı içinde yürüyüş gerçekleştirdi. COP süresince Mavi Alan teknik olarak BM'ye ait oluyor.

COP27 Koalisyonu'ndan yapılan açıklamada, dayanışmanın iklim adaletinin temel taşı olduğu hatırlatılırken, "Sokaklarda insanların yürüyüş ve açıklama yapma özgürlüğü ellerinden alınırken Mısır hükümetinin bizim sokaklardaki yürüyüşümüz üzerinden yeşil badana yapmasına izin vermeyeceğiz" denildi.

COP27'deki Önemli Raporlar, Girişimler ve Duyurular

Türkiye'nin Karbonsuzlaşma Yol Haritası

İstanbul Politikalar Merkezi'nin (IPM) yeni hazırladığı "Türkiye'nin Karbonsuzlaşma Yol Haritası: Sektörel Fayda Maliyet Analizi" isimli [raporu](#), Türkiye'nin son güncel verilerine dayanan 2020 ve 2030 yılları arasındaki yatırım ihtiyacını hesapladı.

Nihai COP27 sonuç metni, hem daha iddialı ulusal hedefler belirlemede hem de kömür, petrol ve doğalgaz gibi fosil yakıtların kullanımını azaltarak iklime zarar veren emisyonları dizginlemede başarısız olduğu için ağır şekilde eleştirildi.

COP27’de tanıtılan rapora göre enerji, ulaşım, binalar, sanayi ve diğer üretici sektörlerde bu dönemde 101 milyar dolar yatırım maliyetiyle Türkiye 2050’de net sıfır emisyonla ulaşabilecek.

Tüm sektörlerde yapılması gereken yatırımlar 171 milyar dolar olarak hesaplanırken, aynı yatırımlar özellikle fosil yakıt tüketiminin düşmesi sonucunda 70 milyar dolar kazanç sağladığından yatırım ihtiyacı 101 milyar dolara karşılık geliyor. 10 yıllık dönüşüm maliyeti Türkiye’nin milli gelirinin yaklaşık %1’ine denk geliyor. Yatırımlarla fosil yakıt tüketiminin düşmesi sonucu sağlık maliyetlerinin de 42,1 milyar dolar azalacağı hesaplanıyor. Bunun yanı sıra “stranded asset” olarak adlandırılan ölü yatırımlar nedeniyle yaklaşık 10 milyar dolar daha tasarruf edilebilecek.

Bu dönüşüm sayesinde 1 milyar 350 milyon ton karbon emisyonunun önüne geçiliyor ve Türkiye’nin karbon emisyonları 2030’da 2018 seviyesinin %32 altına düşüyor. İklim kriziyle mücadele için gerekli dönüşümde en önemli sektör olarak öne çıkan elektrik sektöründe 2030’a kadar 36,5 milyar dolar yatırım ihtiyacı bulunurken, kömür ve doğalgaz tüketiminin azalması sayesinde bu rakam 29 milyar dolara iniyor.

Ulaşım sektöründe gerekli yatırım petrol tüketiminin azalmasıyla 12,5 milyardan 2 milyara düşüyor. En büyük maliyet kalemi ise kentsel dönüşümün de dahil edildiği binalarda ortaya çıkıyor. Binalarda 100 milyar dolara yaklaşan yatırım ihtiyacı fosil

yakıt tüketiminin azalması sonucu 41 milyar dolara geriliyor. Sanayi ve diğer üretici sektörlerdeki ihtiyaç ise 21 milyar dolar seviyesinde kalıyor.

Rapora göre, bu yatırımlarla Türkiye’de 28 gigavat ek güneş enerjisi, 23 gigavat ilave rüzgar enerjisi kapasitesi devreye giriyor. Ayrıca, bu yatırımlar 2020-2023 döneminde devreye alınan 1,32 gigavatlık santral dışında sisteme yeni kömürlü termik santrallerin devreye alınmaması ve mevcut kömürlü santrallerin 2035’e kadar devreden çıkmasını sağlıyor.

Ülkelerin İklim Taahhütleri Yeterince Güçlü Değil

Germanwatch, NewClimate Institute ve CAN International, dünya çapında en büyük 59 yayıcının sıralaması olan İklim Değişikliği Performans Endeksi (CCPI) 2023’ü COP27’de yayımladı. Son yıllarda Şili, Fas ve Hindistan gibi ülkeler (6 ila 8. sıralar) CCPI’de tutarlı bir şekilde iyi performans gösterdi ve Danimarka ve İsveç gibi (4. ve 5. sıralar) önde gelen ülkelere yaklaştı. Bununla birlikte, en büyük emisyon yayıcısı olan Çin, yeni endekste 13 sıra geriledi (şu anda 51. sırada) “çok düşük” kategorisinde yer aldı. Çin böylece en büyük ikinci yayıcı olan ABD’ye (52. sırada) katıldı. Dünyanın en büyük 59 yayıcısından hiçbiri 1,5 derece yolunda değil. Bu, ilk üç sıranın boş kalması anlamına geliyor. **Türkiye ise altı sıra gerileyerek 47. sıraya yerleşti ve endekste düşük performans gösteren ülkeler arasında yer aldı.**

Gelişmekte Olan Ülkelerin 2030'a Kadar Yılda 2 Trilyon Dolara İhtiyaçları Var

Ünlü iklim ekonomisti Nicholas Stern'in hazırladığı yeni [verilere](#) göre, gelişmekte olan ülkelerin sera-gazı emisyonlarını azaltmalarına ve iklim bozulmasının etkileriyle başa çıkmalarına yardımcı olmak için 2030 yılına kadar her yıl yaklaşık 2 trilyon dolara ihtiyaç duyulacak. Birleşik Krallık ve Mısır hükümetleri tarafından ortaklaşa hazırlanan bir rapora göre, yoksul ülkelerin fosil yakıtlardan uzaklaşabilmeleri, yenilenebilir enerjiye ve diğer düşük karbonlu teknolojilere yatırım yapabilmeleri ve aşırı hava koşullarının etkileriyle başa çıkabilmeleri için yılda 2 trilyon dolara ihtiyaç duyulacak. Rapor, COP27 BM iklim zirvesinde sunuldu. Raporda, gerekli finansmanın yaklaşık yarısının yerel kaynaklardan bekleneceği ifade edilirken Dünya Bankası ve diğer çok taraflı kalkınma bankalarının da bu noktada kilit bir rol oynayacağı aktarıldı.

Küresel karbon projesi bilim ekibine göre, 2022 yılında küresel karbon emisyonları rekor seviyelerde seyrediyor ve ısınmanın 1,5 derece ile sınırlandırılması için acilen ihtiyaç duyulan düşüşe dair bir işaret yok.

Gaz ve Petrol Kaynaklı Emisyonlar İddia Edilenden Üç Kat Daha Fazla

Karbondiyoksit ve diğer gazların gerçek seviyelerini kaynağında ölçen bir proje olan Climate Trace, COP27'de dünyadaki en büyük 50 seragazı kaynağının yarısının petrol ve gaz sahaları ve üretim tesisleri olduğunu gösteren yeni bir [rapor](#) yayımladı. Karbondiyoksitten yaklaşık 80 kat daha güçlü bir seragazı olan metan gazının atmosferik seviyeleri son yıllarda güçlü bir şekilde yükseliyor ancak ülkelerin bildirdiği gaz emisyonlarının gerçek oranlardan çok daha düşük olduğu bulundu. Birçok ülke/tesis emisyonlarını eksik bildiriyor.

G7 Dünyayı 3 Derecelik Isınma Yoluna Soktu

COP27'de İklim Kırılganlığı Forumu (CVF), G7 ve G20'nin büyük ekonomilerinin NDC'lerinin 1,5 derece hedefine uyumu konusunda "kırmızı ışığa" takılıp kaldığını göstermek için trafik ışığı yaklaşımını kullanan yeni ve önemli bir [rapor](#) yayımladı. Rapor, büyük ekonomilerin ulusal iklim planlarının dünyayı 3 derecelik bir ısınmaya sürüklediğini ortaya koydu. Buna karşılık, Afrika Grubu, en az gelişmiş ülkeler (LCD) ve CVF'nin kendisi de dahil olmak üzere savunmasız ülke gruplarının tümünün NDC'leri halihazırda Paris Anlaşması ve 1,5 derece hedefi ile tamamen uyumlu ve bu nedenle raporda yeşil ışığa sahip.

Fosil Yakıt Kaynaklı Emisyonlar 2022'de Rekor Seviyeye Çıkacak

COP27'de duyurulan Küresel Karbon Bütçesi [raporu](#) 2022 yılında toplam küresel CO₂ emisyonlarının 40,6 milyar ton (GtCO₂) olacağını öngörüyor. Bu durum, 2021 yılına kıyasla %1 oranında artarak 36,6 GtCO₂ seviyesine ulaşması öngörülen fosil yakıt emisyonlarından kaynaklanıyor. Bu miktar 2019 yılı Covid-19 öncesi seviyelerin biraz üzerinde. Ormansızlaşma gibi arazi kullanım değişikliğinden kaynaklanan emisyonların 2022 yılında 3,9 GtCO₂ olacağı tahmin ediliyor. 2022 yılı için öngörülen kömür ve petrol kaynaklı emisyonlar 2021 seviyelerinin üzerindeyken, petrol toplam emisyon artışına en çok neden olan kalem. Küresel karbon projesi bilim ekibine göre, 2022 yı-

linda küresel karbon emisyonları rekor seviyelerde seyrediyor ve ısınmanın 1,5 derece ile sınırlandırılması için acilen ihtiyaç duyulan düşüşe dair bir işaret yok. Mevcut emisyon seviyelerinin devam etmesi halinde, 1,5 derecelik küresel ısınma eşiği %50 olasılıkla aşılacak.

ABD İklim Elçisi Kerry Karbon Dengeleme Planını Başlattı

ABD iklim elçisi John Kerry, COP27’de, gelişmekte olan ülkelerin fosil yakıtlardan geçişlerini hızlandırmalarına yardımcı olacak bir karbon ofset planının oluşturulduğunu duyurdu. Kerry, yenilenebilir enerji projelerini finanse etmek ve gelişmekte olan ülkelerde temiz enerji geçişlerini hızlandırmak amacıyla Energy Transition Accelerator’ı (ETA) başlattı. ABD; Bezos Dünya Fonu ve Rockefeller Vakfı ile birlikte, kamu ve özel sektörden gelen girdilerle, 2030’a kadar faaliyet gösterecek ve muhtemelen 2035’e kadar uzatılacak olan programı geliştirecek. Etkinlik lansmanında, programın özellikle kirli enerjiden temiz enerjiye geçişi hızlandırmak, karbon tutulmasını sağlayacak teknolojiye sahip olmayan kömür santrallerinden (unabated) çıkmak ve yenilenebilir enerji üretimini hızlandırmak için kullanılacağı belirtildi. Kerry, programda kullanılan karbon kredilerinin “yüksek kaliteli” olacağını ve “güçlü güvenlik önlemlerine” sahip olacağını sözlerine ekledi.

3,1 Milyar Dolarlık Erken Uyarı Eylem Planı Duyuruldu

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, gezegendeki herkesin önümüzdeki beş yıl içinde erken uyarı sistemleriyle korunmasını sağlama

BM Genel Sekreteri Guterres, “Erken uyarı sistemlerine sahip olmayan savunmasız toplulukların tehlikeli havanın yolda olduğunu bilmelerinin hiçbir yolu yok. Erken uyarı kapsamının sınırlı olduğu ülkelerde, yüksek kapsama sahip ülkelere kıyasla sekiz kat daha fazla afet ölüm oranı var” dedi.

yanlışı düzeltmenin, hayatları ve geçim kaynaklarını korumanın yolunu gösteriyor.”

BM Yeşil Badana Konusunda Kırmızı Çizgilerini Koydu

Devlet-Dışı Kuruluşların Net Sıfır Emisyon Taahhütlerine ilişkin Üst Düzey Uzman Grubu, Mısır’da düzenlenen BM iklim görüşmeleri COP27’de BM Genel Sekreteri’ne [raporunu](#) sundu. Rapor, ısınmanın 1,5 derece ile sınırlandırılması doğrultusunda seragazi emisyonlarının azaltılmasına yönelik küresel çabaları baltalamakla tehdit eden yeşil badana ve zayıf net sıfır taahhütlerini eleştiriyor. Temel tavsiyeler Sıfıra Doğru Yarış (Race to Zero) ve Bilim Temelli Hedefler (Science Based Targets) girişimi gibi güvenilir girişimler üzerine inşa edildi. Rapor, bu devlet dışı aktörleri, kısa, orta ve uzun vadeli bilime dayalı hedeflerle değer zinciri boyunca mutlak emisyonlarda acil azaltım taahhüt etmeye çağırıyor. Ayrıntılı geçiş planları acil emisyon azaltımlarını göstermeli ve sermaye harcamaları bu hedefler ve devlet dışı aktörün

COP27’de aralarında Belçika, Kolombiya, Almanya, İrlanda, Japonya, Hollanda, Norveç, İngiltere ve ABD’nin bulunduğu dokuz yeni ülke Küresel Açık Deniz Rüzgar İttifakı’na (GOWA) katılarak iklim ve enerji güvenliği krizlerinin üstesinden gelmek için açık deniz rüzgarının hızla artırılması taahhüdünde bulundu.

net sıfır yolu ile uyumlu olmalı. Dürüst olmayan iklim muhasebesini ve ciddi dekarbonizasyon ihtiyacını geçiştirmek için tasarlanmış diğer eylemleri önlemek amacıyla, devlet dışı aktörler, emsalleriyle karşılaştırılabilecek doğrulanmış bilgilerle ilerlemelerini kamuya açık bir şekilde rapor etmeli.

COP27’de Dokuz Ülke Küresel Açık Deniz Rüzgar İttifakı’na Dahil Oldu

COP27’de aralarında Belçika, Kolombiya, Almanya, İrlanda, Japonya, Hollanda, Norveç, İngiltere ve ABD’nin bulunduğu dokuz yeni ülke Küresel Açık Deniz Rüzgar İttifakı’na (GOWA) katılarak iklim ve enerji güvenliği krizlerinin üstesinden gelmek için açık deniz rüzgarının hızla artırılması taahhüdünde bulundu. Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA), Danimarka ve **Küresel Rüzgar Enerjisi Konseyi (GWEC)** tarafından başlatılan birlik, açık deniz rüzgar enerjisinin yayılmasını hızlandırmak için hükümetleri, özel sektörü, uluslararası kuruluşları

ve diğer paydaşları bir araya getirmeyi hedefliyor. GOWA’ya katılan ülkeler, ulusal, bölgesel ve küresel hedefleri yönlendirmek ve yeni ve mevcut pazarlarda açık deniz rüzgarının yayılmasının önündeki engelleri kaldırmak için birlikte çalışmayı kabul ettiler.

Petrol ve Gaz Firmaları “Korkutucu” Boyutlarda Büyüme Planlıyor

Alman STK Urgewald ve 50 STK ortağı tarafından yapılan **analize** göre petrol ve gaz şirketleri, 115 milyar ton karbondioksit emisyonuna neden olacak korkutucu bir “genişleme” planlıyor. Bu rakam ABD’nin 24 yıllık emisyonuna eşdeğer. Raporda, neredeyse tüm petrol ve gaz şirketlerinin fosil yakıtlardan daha fazla yararlanmayı planladığı ve 2020’den bu yana keşiflere 160 milyar dolar akitildiği tespit edildi. Bu yatırımlar iklim krizinin sınırlanmasının önünde büyük bir engel.

150’den Fazla Ülke Metan Emisyonlarını Azaltmak için Bir Araya Geldi

ABD ve AB’nin COP27’de yaptığı duyuruya göre, 150’den fazla ülke metan emisyonlarını azaltmak için küresel bir anlaşmaya imza attı. Güçlü seragazı olan metan emisyonunu 2030’a kadar %30 oranında azaltma taahhüdü, küresel ısınmayı 1,5 derece ile sınırlamaya yönelik küresel çabalar için kritik olarak görülüyor. ABD ve AB, geçen yıl Glasgow iklim müzakereleri sırasında **Küresel Metan Taahhüdü**’nü başlatmıştı.

“COP27, 1,5 Derece Hedefi Öldü mü?”

Cop27'nin üzerinden yaklaşık bir ay geçti. Zirvenin sonuçlarını Siyasal Bilgiler Fakültesi, İngilizce Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Semra Cerit Mazlum'la değerlendirdik.

 Barış DOĞRU

COP27'ye, dört kişilik bir ekip olarak gittik ve oradan oldukça fazla sayıda haber ve yorum yapmaya çalıştık. Sonuç metni üzerine de haberler hazırladık. Ancak konuyu Türkiye'de en iyi bilenlerden, iklim müzakerelerini başından beri en iyi takip eden uzmanlardan biriyle bir değerlendirme yapmak istedik. Semra Hocam bu yıl COP'a gitmediniz, uzaktan izlediniz. Dışarıdan baktığınızda, sizin açınızdan COP27'nin en dikkat çekici noktalarından başlayalım isterseniz...

Pek çok gözlemcinin Mısır'da olduğu ve benim gibi pek çok gözlemcinin dışarıdan izleyip paylaştığı gibi aslında COP'un ana teması haline gelen Kayıp ve Zarar Mekanizması'nın görüşülme ve daha sonra sonuç kararında yer alma biçimi herhalde en çarpıcı olanı. Diğerlerini saymadan kısaca onunla ilgili bir şey söyleyeyim. COP devam ederken bir grup arkadaşla birlikte süreci değerlendiriyorduk. Gergin müzakereler nedeniyle COP'un çökeceğini ve telafi COP'u olacağını düşünüyorduk ama sonra şunu fark

ettim: Sanki bu COP'un kendisi bir “bis”ti. Glasgow'da geçen yıl bütün çabalara rağmen Kayıp ve Zarar Mekanizması kurulamadı. Dolayısıyla COP27 bu sene, orada yarım kalmış işi bitirebilmek için toplanmış gibi oldu. Biraz sonra üzerinde konuşacağımız diğer kararlara bakıldığında, bunların büyük bir çoğunluğu geçen senenin kopyala-yapıştır hali gibi. O nedenle bütün enerji, bütün diplomatik çaba, bütün siyasi irade aslında kayıp ve zarar üzerine yoğunlaşmış oldu. Bunda tabii ki ev sahibi ülkenin, Mısır'ın da büyük rolü var. Bir Afrika COP'u olması hasebiyle buraya yoğunlaşacağını, resmi gündeme girmese bile yine tartışmaların bu noktada olacağını biliyorduk. COP öncesinde ilgili taraflarla, özellikle de G77 ile büyük ve ciddi bir hazırlık yapıldığı anlaşılıyor. Zaten ABD'nin ve AB'nin COP'a bir ay kala yavaş yavaş bir karar çıkması yönünde yumuşamaya başladıklarına dair açıklamalarını da görmüştük. Dolayısıyla o hazırlık sonuç verdi ve kayıp ve zararın gündeme girmesi kabul edildi. Bunu COP başlarken duyduk. Her

COP açılışında biliyorsunuz ki bir drama yaşıyorduk. Bazen müsebbibi Türkiye oluyordu. Bu sene kayıp ve zarar o pozisyonda olabilirdi ama olmadı. Önceden çözmüşler o sorunu. Dolayısıyla birinci dikkat çekici başlığın bu olduğunu söyleyebiliriz.

İkincisi de petrol devletleri ve fosil yakıt şirketlerinin varlığıydı. Müzakerelerin başında herkes onları konuşuyordu. Petrol şirketlerinin kendi başarılarına bu kadar etkili olmalarının mümkün olmadığını da biliyoruz. Taraflar Konferansı temelde devletler arasındaki müzakerelerdir. Dolayısıyla petrol devletlerinin COP'a belli bir ajandayla gelmiş olduklarını ve o ajandanın kaybolmaması için ya da COP'un kararlarına etki etmesi için büyük bir çaba harcadıklarını ve bunun için de Mısır üzerinde büyük bir etki ve güç kullandıklarını söyleyebiliriz. COP27'nin Mısır'da, COP28'in ise Birleşik Arap Emirlikleri'nde gerçekleşeceğini duyduğumuz anda bu etkiyi zaten tahmin etmiştik. Suudi Arabistan'ın Mısır'a yakınlığı, oradaki rejimle ilişkileri dolayısıyla genel uluslararası ilişkiler açısından bu etki beklenir ama iklim açısından daha da fazla bekleniyordu; öyle de oldu.

Bunun yanında belki Afrika ülkelerinin tavrında bir ikilik olduğunu söyleyebiliriz. Onlar da Afrika'nın özel koşullarını dahil ettirmeye çalışıyorlardı gündeme ancak bir yandan da 1,5 derece hedefi konusunda ikircikli davrandıklarını gördük çünkü Afrika'da da bir doğalgaz gündemi var. Bir kısım Afrika ülkeleri doğalgaza geçmeye çalışıyor. En yoksul Afrika ülkelerinden bahsetmiyorum. Bu ülkeler tam olarak hangi pozisyona sahip olacaklarını belirleyemediler. Geç-

"Afrika ülkelerinin tavrında bir ikilik olduğunu söyleyebiliriz. Onlar da Afrika'nın özel koşullarını dahil ettirmeye çalışıyorlardı gündeme ancak bir yandan da 1,5 derece hedefi konusunda ikircikli davrandıklarını gördük çünkü Afrika'da da bir doğalgaz gündemi var"

mişte Avrupa Birliği ile beraber daha fazla hareket ediyorlardı. Bu sefer 1,5 derece hedefinin arkasında değil de uzağında konumlandılar. Engelleyici olmasalar bile onun üstüne gitmediler.

Bu da bizi diğer başlığa getiriyor: "COP27, 1,5 derece hedefinin öldüğü COP mu?" Galiba biraz öyle oldu. Somut çıktılara baktığımızda, neredeyse geçen seneki metnin aynısı bu. Fakat müzakereler sırasında 1,5 derecenin o metinlere girmemesi için gelişmekte olan ülkelerin oldukça büyük bir çaba harcadıklarını anlıyoruz. Gelişmekte olan ülkeler derken de aslında Çin, Hindistan, bazı büyük Latin Amerika ülkeleri ve Körfez ülkelerini işaret ediyorum. Metni aynen alarak geçen seneki yoldan devam etmenin orta yolu bulunmuş durumda ancak AB'nin 1,5 derece hedefi hakkında bir başlık açarak konuşulması talebini kabul ettirmediler.

Ancak 1,5 derece hedefine ve emisyon azaltımlarına bağlı kalmadan kayıp ve zararların tazmini o kadar zor bir şey ki. Dibi delik bir kova gibi: Kovaya biraz su koyuyorsunuz ama dibi delik olduğu için akmaya devam edecek. Kayıp ve zararın kabulü 1,5 derece hedefinde bir tür geriletme sağlamak için bir ödül veya yem olabilir mi?

Kayıp ve zarar fonunun kurulmuş olması gerçekten tarihi ve önemli bir karar, bunu yadsıyamayız. 30 senelik müzakereler ve iklim siyaseti sürecinde bir kırılma noktası. İklim değişikliğinden en fazla sorumlu olan ülkeler tarihi sorumluluklarını kabul ettiler. Bunun gereğini yerine getirip getirmeyeceklerini ise bilemiyoruz. Dediğiniz gibi bir koca delik var orada.

Bir fon var ama bunun içinde ne kadar para olacak, oraya kim destek verecek, bu fondan kim, nasıl yararlanabilecek? Bu soruların hepsi beş sene daha müzakere gündemini meşgul edecek konular.

Tabii bu karar, tarihi ve ahlaki sorumluluğun kabulü anlamına geliyor. O yüzden çok önemli bir gelişme. Öte yandan burada görüşülme biçimi itibarıyla sizin de dediğiniz gibi bir pazarlık konusuna indirgenmiş oldu; bu da bir hayal kırıklığı. Konu, uluslararası sorumluluk, uluslararası adalet, geçmiş, bugün ve gelecek arasında kurulmuş bir genel ahlak ve sorumluluk çerçevesi içinde tartışılmadan, öteki başlıklarla müzakere unsuru haline getirildi. İkisinin beraber gitmesi gerekirdi. Özellikle en kırılgan ülkelerin, Paris Anlaşması'nın diliyle küçük ada devletleri, en az gelişmiş ülkeler ve onların bu kaygısını her zaman sahiplendiğini öne süren gelişmekte olan büyük ülke ekonomilerinin 1,5 derece ile birlikte ele alarak bu konuyu tartışmaları asıl hak ettiği önemi ve yeri göstermesi açısından daha yerinde olurdu. Geçen sene AB kayıp ve zarar fonunu kabul edebilirdi. Onların etik olarak, siyasi olarak öyle büyük bir direnci yok. Oraya kimin para vereceği konusunda akıllarında bazı özel planlar var. Çin'in para vermesini istiyor. Ama fikir olarak kayıp ve zarar fonuna karşı değil.

1,5 derece hedefini biz yok sayarsak, onu artık 2030'a kadar önceliğimiz olmaktan çıkarırsak sizin de dediğiniz gibi kayıp ve zarar fonunun çok da faydası olmayacak. Burada toplanacak cüzi miktarlarla hangi zararı telafi edeceğiz? AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans'ın da söylediği gibi

“Yalnızca ABD ve Avrupa'nın emisyon azaltması 1,5 derece sınırında kalmaya yetmiyor. En büyük gereklilik Çin'in ve beraberinde diğer ülkelerin azaltımı. Dolayısıyla onların üzerine daha fazla emisyon azaltımı baskısı gelecek”

ilerici, iddialı bir karar, buradan ikisini birlikte çıkarmakla mümkün olurdu.

Yalnızca ABD ve Avrupa'nın emisyon azaltması 1,5 derece sınırında kalmaya yetmiyor. En büyük gereklilik Çin'in ve beraberinde diğer ülkelerin azaltımı. Dolayısıyla onların üzerine daha fazla emisyon azaltımı baskısı gelecek. Onlar da hedefi bu sebeple gündemden çıkarmaya çalışıyorlar. Karbon bütçesi terimini biz iklim siyaseti hakkında düşünenler ve yazarlar, dünyanın ve yaşamın sürdürülebilirliği için konuşuyoruz ve savunuyoruz. Fakat karbon bütçesi bu ülkeler için kalan kotanın kendileri tarafından kullanılmasına indirgeniyor. Hindistan'ın yıllardır eşitlik dediği şey bu. Zengin ülkeler şimdiye kadar atmosferin soğurma kapasitesini kullandılar. Bundan sonraki karbon bütçesini biz kullanalım diyorlar. Bu bütçenin onlar açısından adil paylaşımı kendilerinin emisyonlarını daha fazla artırma yönünde düzenlemelerin yapılması. Ama genel iklim adaleti açısından ve en kırılganlar açısından bakıldığında hepsinin azaltması gerekiyor.

Tarihsel sorumlulukları en büyük kirleticilerin ABD ve Avrupa ülkeleri olduğunu biliyoruz. Ama en büyük artışların son 30 yıllık dönemde gerçekleştiğini de biliyoruz. Çin'in bir yıllık emisyonları Türkiye'nin yaklaşık 20 katı. 10 milyar ton civarında bir emisyon bahsediyoruz. Böyle baktığımızda Çin gibi ülkelerin artık daha hızlı emisyon azaltımına başlamaları gerekiyor. Bu tartışma biraz arka planda kalmış oldu... Glasgow'da kabul edilen bir “azaltım iş programı” vardı. Bu program, 1,5 derece hedefine dönük olarak bütün taraf devletlerin Ulusal Katkı Beyanlarını, yani hedeflerini güncellemeleri, bunu da hızlıca yapmaları demektir. Azaltım iş programı 2026'ya kadar uzamış görünüyor. En azından 1,5 dereceyi hayat

destek sisteminde tutan makinelerden biri olduğunu söyleyebiliriz.

Burada Türkiye'ye bir parantez açalım çünkü Türkiye de NDC'sini açıkladı. Hindistan için söylediğiniz şeyler Türkiye için de geçerli. Türkiye'den politika yapımcılar o bütçeden pay almaksızın büyüme ve refah gerçekleştirebileceklerine inanmıyor. Türkiye'nin NDC'si de aslında bu doğrultuda oluştu. Türkiye'nin NDC'sini bu bağlamda nasıl değerlendirirsiniz?

Haklısınız. Ama halihazırda Türkiye'nin bir NDC'si yok, Türkiye'nin NDC hakkında bir açıklaması var. O da okuyucularımızın bildiği gibi 2015'te ilan edilmiş aynı olağan senaryoda, 2030'a kadar %41 kadar artıştan azaltım öngören bir hedef olacağı yönünde bir açıklama. Yine herkesin söylediği gibi bu, Türkiye'nin emisyon azaltabilme kapasitesi ile, yetenekleri ile uyumlu olmayan, alçakgönüllüğün ötesinde gerçekçi olmayan bir yeni hedef ifadesi. %41 deyince ağız dolduruyor, sanki büyük bir hedef açıklanmış gibi. Tarihsel eğilime bakarak ona göre bir yeni olağan senaryo olması gerekirdi ancak aynı senaryoyu kullandıkları anlaşılıyor. Bu Türkiye ekonomisinin, iklim çağının gereklerine uymayacağını ilanı ama buna şaşırmadım da. Çünkü 2053 net sıfır hedefi ve yeşil kalkınma devrimi yönelimi açıklanmasından bu yana

çıkan bütün resmi belgelere ve kalkınma planıyla bağlantılı yürütmenin yıllık programlarına bakıldığında hepsi kömür ağırlıklı. Dolayısıyla orada bir kırılma beklenmiyordu. Bütün o resmi belgeler, aslında AB Yeşil Mutabakatı'nı da ön plana çıkarıyor. 2053 net sıfır taahhüdünü söylüyorlar ama karışık bir biçimde aktarıyorlar bunu. Net sıfır karbon mu, net sıfır emisyon azaltımı mı? Hangisi olduğunu da bilmiyoruz. Aslında birbirinden ciddi oranda farklı fakat bütün ilgili sektörlerde, özellikle enerji sektöründe kömür ağırlıklı bir enerji projeksiyonu var. Net bir siyasi yaklaşım değişikliğini, kamu politikası değişikliğini orada görmüyorduk zaten. O yüzden çok şaşırmadım açıklanan NDC hedefine.

Bakan Kurum da açıklama yaparken "Gelişmemiz lazım. Türkiye gelişmekte olan bir ülke, tarihsel sorumluluğumuz düşük" dedi. Ardından da "Olağan senaryoya yaklaşamıyoruz, olağan senaryodan sürekli uzaklaşıyoruz" diye ekledi. Türkiye ekonomisinin gerçekleri ortada. Olağan senaryo Türkiye'nin şimdiki emisyonlarının iki katına doğru gidiyor. Ama böyle bir ekonomik büyüme gerçekleşmesini kimse beklemiyor Türkiye'de. Ben iktisatçı olmadığım için çok ayrıntıya girmeyeyim. Sosyal bilimci olarak gözleyebildiğimiz kadarıyla Türkiye ekonomisinin hacminin ne olabileceğini görebiliyoruz, büyüme hedeflerini tahmin edebiliyoruz. Dolayısıyla ona uyumlu

“Finansmanla bağlantılı, rejimin nasıl esnetilmeye çalışıldığı konusundaki bir başka nokta ise, rejimin etrafında koşut yapılar oluşturulması. En önemli örneği ise ABD İklim Özel Elçisi John Kerry’nin, COP27’de açıkladığı Energy Transition Accelerator (ETA) oldu”

bir senaryo olması gerekir. Türkiye teknolojik değişimlerle, yenilenebilirdeki gelişmelerle sanki hiç emisyonlarını azaltmayacak, köklü yapısal değişiklikler olmayacak gibi. Bu şekilde düşününce de böyle bir olağan senaryo ile ortaya çıkmak şaşırtıcı.

Ama Türkiye’nin müzakerelerde bir tavır değişikliği olduğunu görüyoruz. Artık daha yapıcı ve müzakere gündeminin özüne dönük olarak söz alıyor, kendi pozisyonunu belirtiyor. Bu gerçekten önemli bir şey. Keşke Paris tarafı olduktan sonra dil değişimini ülke içinde iklim politikasının yönünün değişimi şeklinde de görebilsek. Bu ilişkiyi nasıl kuracağız? Ulusal beyan yansıması İklim Kanunu’nda kendini gösterecek. Böyle bir hedefle iklim kanunu yapmanın bir anlamı, bir zemini yok aslında. İklim Kanunu’nun taslaklarında bir hedef de yok. En son halinde genel ifadeler ve net sıfır var sanırım. Ama onun altında kısa ve orta vadeli azaltıma dair sayısal hedef olmasa bile yönelime dair bir işaret yok. Yalnızca 2053 arzusu var orada. Ortaya bir iklim iddiası koymuyor. Başka ülkelerde gördüğümüz iklim kanunları gibi değil.

Bize benzeyen ülkelerin iklim kanunlarında sayısal hedef de var. Ulusal katkı belgelerindeki hedefler uyumlu sayısal hedefler bulunuyor. Bizim taslaklarda bu yok. Kurumsal çerçevenin ötesinde yeni ekleme yapmıyor. Bunu biz aslında halihazırdaki mevzuat içinde de yapabiliriz. Çevre Kanunu’nda eklemeler yaparak bunun kurulması mümkün. Zaten İklim Şurası da beklentinin altında kaldı. Görüşülenlerden başka maddeler gördük son kararlarda. İklim kanunu da buna dönecek gibi. İklim Kanunu ile bir emisyon ticaret sistemi kurmaya çalışılıyor. Asıl olarak bunu başarmak istiyor. Fakat ticareti yapılacak bir azaltım olmayacağı için böyle bir iklim kanunu çıkarmanın da bir anlamı, nedeni olmuyor. Hangi sektöre

re yön verecek böyle bir ulusal katkı belgesi hedefi? Olağan senaryoda 1 milyar tonun üzerine çıkacağız, onun içinden %41 artıştan azaltım yapacağız. Hangi sektör buna dayanarak bir yön belirlesin kendine?

Biraz da COP27’de iklim finansmanı konusundaki gelişmeleri konuşalım mı?

COP deyince artık herkesin aklına iklim finansmanı geliyor. Fakat bu sefer alıştığımız gibi iklim finansmanı konuşulmadı. Kayıp zarar ekseninde daha çok konuşuldu. Onun yanında tabii 2025’ten itibaren geçerli olmasını beklediğimiz yeni sayısallaştırılmış finans, katkı hedeflerinin müzakereleri devam ediyor. Kayıp ve zarar üzerindeki ağırlık nedeniyle o başlıkta da aslında çok büyük değişiklikler olduğunu söyleyemeyiz. Daha önce şu ülke adaptasyon fonuna şu kadar katkı verdi; bu ülkeden şu kadar geldi gibi açık artırma haberleri görürdük. Bu sene onu fazla görmedik. Çok sınırlı sayıda ülkeden adaptasyon fonuna gönüllü katkılar geldi. İlginç ve sevindirici olan Yeni Zelanda gibi birkaç ülkeden kayıp ve zarar için desteklerin ilan edilmesiydi. ABD adaptasyon fonu için vadettiği miktarı sanırım biraz artırdı. Ancak onu da araçsallaştırarak yapıyor. Diğer gelişmekte olan ülkeler ABD’yi adaptasyonla ilişkilendirmek istemiyor. Adaptasyonun kurumsal yapısı içine sokmak istemiyor. ABD de ısrarla oraya girmeye çalışıyordu. Bu sene biraz daha fazla para vererek adaptasyon komitesine girmeye çalıştı ve başardı. Bu ABD için önemli çünkü orada bulunmak, hangi projelerin

destekleneceğine karar vermek demek. Yeşil İklim Fonu da böyle aslında. Yönetimde olanlar projeleri değerlendiriyorlar. Yeri gelmişken değinelim. Zengin ülkeler, özellikle gelişmekte olan büyük ekonomilere, hibe veya düşük faizli krediler şeklinde değil de bildiğimiz uluslararası krediler gibi para kullandırmaya çalışıyor. Bu bakışı ABD'nin oraya girmeşiyle de göreceğiz. Dolayısıyla finansman açısından büyük bir gelişme yok. Uzun vadeli finansman veya finansman komitesi var rejimin altında biliyorsunuz. Onların raporlarından çıkan sonuçlar kararlara girdi. Yeşil İklim Fonu için artık trilyonlardan bahsediliyor. Daha önceki yıllık 100 milyar dolar zaten düşük bir miktardı ama iklim kaynaklı zararlar nedeniyle ya da azaltımın gerektirdiği yeni yatırımların hacmi arttıkça ihtiyaç duyulan uluslararası finansman da büyüyor. Dolayısıyla onlar da rakamlara yansıyor. 4 ila 6 trilyon dolar arasında miktarlardan bahseden metinler var kararda.

Bir taraftan da Dünya Bankası gibi çok taraflı finansman kuruluşlarının iklim rejiminin içine daha belirgin şekilde girmesi var. Bu hem iyi hem tartışmaya açık bir konu. İyi çünkü Paris Anlaşması'nın 2. maddesi ile uyumlu: Uzun dönem uluslararası finansman akışlarını Paris Anlaşması'nın uzun dönemli sıcaklık artış hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi. Bu çok önemli bir şey. İklim konusunda bir uluslararası anlaşmayla aslında dünya ekonomisini şekillendirmek yönünde bir niyet beyan edilmiş oldu Paris Anlaşması ile. Bu da tabii yalnız özel finansmanı değil, kamu kaynaklı finansmanı da gerektiriyor.

Bu konu geçen sene Afrika ülkeleri grubu ve Avrupa ülkeleri arasında çok büyük bir tartışma başlıyordu. Başka gelişmekte olan ülkelerin de itirazları var ve bu uluslararası düzeydeki finansman akışına büyük bir değişiklik getirecek. Para ararken, kalkınma kredisi ararken, projelere yatırım finansmanı ararken

Paris Anlaşması'na uyma değerlendirmesi yapılacak verilen projeler için. Tabii bir engel haline gelecek bu ülkeler açısından. Seragazi emisyonlarını azaltmayan ya da uyum yan paydası doğurmayan projelere ve yatırımlara iklim finansmanı bulmak mümkün olmayabilecek. O yüzden gelişmekte olan ülkeler bu maddeyi hep gündemin arkasında tutmaya çalışıyorlar. Özellikle Avrupa ön planda tutmaya çalışıyordu. Gündem maddesi önerdiler bu sene, kabul edilmedi. Ama COP kararına girdi,

Bu bizim için de önemli çünkü Türkiye, Dünya Bankası'ndan oldukça önemli destekler alan bir ülke.

Dünya Bankası da Türkiye'ye kredi vermeyi seviyor bildiğiniz gibi. Bundan sonra bu finansmanın iklimle bağlantılı olacağını anlıyoruz. Kararda özellikle bu bankalara ve finansman kuruluşlarına çağrı yapılıyor. Kendinizi buna uyumlu hale getirin deniyor. Dolayısıyla kritik. Ama öte taraftan bu durum, sistemin bütünlü-

ğünde sürekli esnemeler, oyuklar açılması anlamına da geliyor. O yüzden bizim dikkatli olmamız lazım. Çünkü finansman desteği verme yükümlülüğü olan devletlerin bundan kaçınmalarına kapı açan bir şey bu. Onlar doğrudan kamu kaynağı vereceklerine, iklim finansmanının uluslararası çok taraflı finansman kuruluşları üzerinden aktarılmasına çalışıyorlar. Bu ne demek? Şimdiye kadar kalkınma finansmanı diye vermek zorunda oldukları parayı bundan sonra iklim finansmanı diye kullandıracaklar. Yani hem Kyoto'nun hem Paris'in iklim finansmanının ek olması koşulundan kurtulmuş olacaklar böylece. Bu anlaşmayla olumlu ancak üzerinde dikkatle durulması gereken bir konu.

Finansmanla bağlantılı, rejimin nasıl esnetilmeye çalışıldığı konusundaki bir başka nokta ise, rejimin etrafında koşut yapılar oluşturulması. En önemli örneği ise ABD İklim Özel Elçisi John Kerry'nin, COP27'de açıkladığı Energy Transition Accelerator (ETA) oldu.

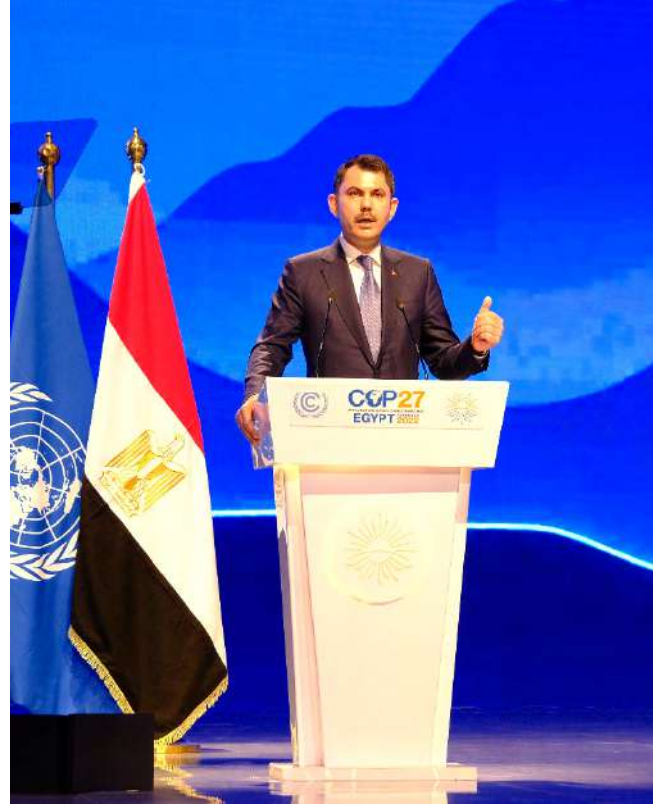
“Tarihsel sorumlulukları en büyük kirleticilerin ABD ve Avrupa ülkeleri olduğunu biliyoruz. Ama en büyük artışların son 30 yıllık dönemde gerçekleştiğini de biliyoruz. Çin'in bir yıllık emisyonları Türkiye'nin yaklaşık 20 katı. 10 milyar ton civarında bir emisyondan bahsediyoruz. Böyle baktığımızda Çin gibi ülkelerin artık daha hızlı emisyon azaltımına başlamaları gerekiyor”

“Hangi sektöre yön verecek Türkiye’nin yeni ulusal katkı beyanı (NDC)? Olağan senaryoda 1 milyar tonun üzerine çıkacağız, onun içinden %41 artıştan azaltım yapacağız. Hangi sektör buna dayanarak bir yön belirlesin kendine?”

ETA nasıl bir mekanizma?

Önce Kyoto’nun şimdi de Paris’in altındaki piyasa mekanizmalarına benzeyecek şekilde kurulan, gönüllüğe dayalı bir çalışma; tabii ki kayıtlı olduğu için resmi de ancak rejim tarafından oluşturulmuş bir sistem değil. Özellikle büyük ABD şirketlerinin, uymak zorunda oldukları özel sektör finansman kurları dolayısıyla emisyonlarını bildirmeleri ve azaltım yapmaları gerekiyor. Bu sorumluluklarını yerine getirmek için kullanabilecekleri bazı dengeleme (offset) çıktılarını ihtiyaçları var. Benim de anlayabildiğim kadarıyla bunu yaratmaya, rejimin dışında bir mekanizma oluşturmaya dönük bir öneri bu. Oradan oluşacak azaltım kredilerini, bu büyük şirketler kullanacaklar. Oluşacak ekonomik kaynak da özellikle ihtiyacı olan gelişmekte olan ülkelerdeki azaltım projelerine aktarılacak. Bunu duyduğum anda şunu sordum kendi kendime: “Aynısı rejimin içinde var. Neden bunu bir COP’ta ilan ediyoruz?” Amaç enerji dönüşümünü hızlandırıcı yeni bir kaynak yaratmak mı?

Biliyorsunuz, Paris Kurallar Kitabı ve özellikle de 6. Madde dolayısıyla müzakereler sürüyordu. Bu ancak geçen sene sonuçlanabildi. Sivil toplum, gelişmekte olan ülkeler ve yoksul ülkeler 6. madde altında oluşturulan mekanizmada oluşacak azaltımlardan kesinti yapılınsın, o kesinti de Adaptasyon Fonu’na ya da iklim amaçlı başka bir fona aktarılsın ve buradan oluşacak gelir iklim finansmanının kaynağı haline gelsin istiyordu. Amerika ve başka ülkeler ısrarla bunu 6. Madde’nin içine sokmamak için mücadele etti. Şimdi ETA, özel sektör eliyle işleyecek, tamamen gönüllü, hesap verilebilirliği olmayan yeni bir mekanizma ile çıkıyor karşımıza. Bunun üstüne gitmek lazım diye düşünüyorum.

Bir de bu girişimin tam tersi bir şey daha konuşuldu COP27’de. O da eskiden beri konuşulan bir şeydi aslında: Küresel karbon vergisi. Barbados Başbakanı Mia Mottley ön plana çıktı ancak tek başına değildi elbette. Bu fikrin arkasında çok sayıda başka ülke ve destekçileri de var. Hatta fosil yakıt şirketlerinden alınacak verginin oranı bile açıklandı: %10. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Haklısınız, yeni değil bu vergi önerisi aslında. Barbados gibi kırılğan ülkelerden birinin başbakanı bunu söyleyebilir ancak benim daha çok dikkatimi çeken, biraz tarafsız kalması ve nötr konuşması gereken bir uluslararası figürün, BM Genel Sekreteri’nin, bunu birkaç senedir ısrarla söylüyor olması. Kendi yetkisinin, görev tanımının ötesine geçerek konuşuyor. Uluslararası alanda iklim konusunu konuşmaya başladığımızdan bu yana söylemsel düzeyde büyük dönüşümler geçirdik. 1980’lerde konuştuğumuz gibi konuşmuyoruz bugün iklimi. Ve sorunu tanımlarken, soruna dönük çözümleri konuşurken artık bambaşka kavramlarla, başka politika araçlarıyla konuşuyoruz. Geldiğimiz noktalardan bir tanesi kayıp ve zararın bu şekilde tanınmasıydı. Biri de fosil yakıtların kendilerinin hedefe konması ve fosil yakıtlardan para kazanan, dünyayı sömüren aktörlerin sorumluluk sahibi olduğunun konuşulması. Öte taraftan bu söylemsel, düşünsel dönüşüm yıllar içinde çok hızlı bir şekilde rejimin kuralları haline

geldi. İklim değişikliğinin bir insan hakları sorunu olduğunu konuşmaya başlamamızdan sadece birkaç sene sonra Paris Anlaşması'nın içine girdi bu ifade. Fosil yakıtların girmesi ise biraz daha uzun zaman aldı ama fosil yakıtların ne şekilde rejimin içinde kurala dönüşeceği konusundaki dönüşüm hızlı oldu. Birkaç sene sonra, 2030'a varmadan büyük bir ihtimalle böyle bir vergi ya da kesinti, adı vergi olmasa bile fosil yakıt şirketlerinin böyle ödemeler yapmak durumunda kalacaklarını tahmin ediyorum. Deniz taşımacılığı için benzer bir durum söz konusu. Evet, onlar şimdilik bir para ödemeye karşılar. O talepler yanıtız kaldı ama emisyonları azaltmak konusunda daha hızlı çabalar göstermek zorunda olduklarını kabul edip şimdilik dengeleme gibi bir mekanizmayla ilerliyorlar. Fosil yakıt sektörünün de önümüzdeki yıllarda rejimin çerçevesinin içine gireceğini tahmin edebiliriz.

COP27'de önümüzdeki müzakerelerde de etkili olabilecek bir olay yaşandı aslında. Brezilya'nın yeni seçilen başkanı Lula zirveye geldi ve büyük bir heyecan yarattı.

Evet COP27'deki en heyecanlı sahne oydu sanırım. Brezilya siyasetini çok yakından izlemiyorum ama Lula bildiğiniz gibi azledildi; mahkum oldu, sonra akları ve tekrar seçildi. Aradan geçen bu yıllarda Lula da, Brezilya da, dünya da değişti. Galiba seçim sonrasında kongrede de çok güçlü değil. Neyi ne kadar yapabileceğini bilmiyoruz. Ama en azından Bolsonaro gibi seçilmiş yöneticilerin gidebildiklerini göstermesi açısından önemli bir şey bu. Diğer taraftan Brezilya, Kopenhag dönemine denk gelecek şekilde Lula'nın ikinci döneminde, gelişmekte olan dünyanın iklim lideri gibiydi. İlk İklim Kanunu, Lula zamanında geçti Brezilya'da. İklim Kanunu'ndan başka bir kanun da Amazonların korunmasıyla ilgiliydi. İkisi birbirini destekliyordu. Başka kurumlar,

“Fosil yakıtlardan alınacak küresel bir vergi konusu yeni bir önerisi değil aslında. Barbados gibi kırılğan ülkelerden birinin başbakanı bunu söyleyebilir ancak benim daha çok dikkatimi çeken, biraz tarafsız kalması ve nötr konuşması gereken bir uluslararası figürün, BM Genel Sekreteri'nin, bunu birkaç senedir ısrarla söylüyor olması”

yani iklim politikasının oluşturulmasının topluma açılmasını sağlayacak kurumlar da yaratılmıştı yeni kanunlarla. Bunların hepsi Bolsonaro zamanında söküldü. Çevre dış politikasının yönü, Türkiye'ye benzer şekilde eski kalkınmacı dış politikaya döndü.

Lula siyasi gücüyle, sembolik gücüyle bunların bir kısmını

geri alabilir. Ayrıca Amazon halkları açısından iyi haber; kendilerini küçümseyen, aşağılayan ifadelerle konuşan bir devlet başkanları olmayacak. Belki Amazon'un korunması için çok büyük bir değişiklik yapılmayacak olsa bile böyle bir siyasi moral sonucu var. Öbür taraftan COP'un Brezilya'ya davet edilmesi de önemli. Lula hâlâ o zaman başkan olursa daha fazla sahiplenmesi lazım COP'u. Rio+20'de öyle olmamıştı. Yalnızca Brezilya'da yapıldı, o kadar. Bu sefer bu kadar gönülden bir siyasi iradeyle istediğine göre Mısır'ın tavrının tam aksini sergilemesi gerekir.

Bir de COP27'ye başkanlık ve ev sahipliği yapan Mısır'a bir parantez açalım mı?

Evet kısaca Mısır'a da değinelim. Herhalde son zamanlarda gördüğümüz en kapalı COP'tu bu. Sivil toplumun faaliyetleri, yürüyüşü, protestoları izne tabiydi. Sivil toplum katılımı açısından sıkıntı ve daralma vardı. Ama öbür taraftan müzakerelerin işleyişi açısından da pek çok taraf devlet, onların temsilcileri ve heyetleri pek çok metni görmediklerini söylüyorlar. Kopenhag'da da Danimarka bir grup ülkeyle birlikte perde arkasında metin hazırlamaya çalışmıştı. Burada Mısır da aynı yolu izledi ve bir grup ülke ile birlikte metinlere son şeklini verip bunları danışmadan karar oturumuna getirdi. Mısır uluslararası siyasette bunu kendi başına yapabilecek kadar güçlü bir ülke değil. Arkasında çok güçlü destekleri olmasa böyle bir kapalı tavır içinde davranamazdı. G77 arkasında durdu Mısır'ın. G77'nin yanında Arap grubu da yine Mısır'ın arkasındaydı. O yüzden çok büyük eleştiriye maruz kalmadan bu kapalı süreci işletebildiler.

“1,5 Derece Hedefi Ciddi Derecede Tehlikede”

Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Murat Türkeş'e göre, COP27'de alınan veya alınamayan kararlar nedeniyle, Paris'te belirlenen küresel ısınmayı 1,5 derecede sınırlandırma hedefi bir kez daha yara aldı.

 Bulut BAGATIR

COP27 süresince 1,5 derece hedefinin zayıflatılmaya çalışıldığı birçok kez dile getirildi ve COP26'daki kazanımın korunması gerektiği üzerinde duruldu. Sonuç metnine bakınca 1,5 derece hedefinin zayıflatıldığını düşünüyor musunuz?

Müzakereler devam ederken benim de bazı tepkilerim olmuştu. COP27'nin ilk haftasında sosyal medyada bazı paylaşımlar yapmıştım. Bunlardan biri, Paris Antlaşması'nın sıcaklık hedeflerinin yüzyılın sonuna ya da başka bir yüzyıla kaldığına dairdi. Yine müzakerelerde kısır döngü olduğundan bahsetmiştim. İklim diplomasisinde iyimserliğin diz boyu olduğunu vurgulamıştım. Parayı veren düdüğü çalar ve de parayı alan sesini keser anlayışının egemenliğini ilan ettiğini belirtmiştim. Gerçekten de çok fazla bir şey değişmedi.

1,5 derece hedefindeki yetersizlikler ve başarısızlıklar ciddi derecede tehlikeli olmayı sürdürüyor. Birçok tartışma oldu. AB ve kısmen ABD gibi büyük güçlerle beraber bazı gelişmekte olan ülkelerin girişimlerine rağmen Şarm el-Şeyh anlaşması salımları azaltma konusundaki ulusal katkıları ve yükümlülükleri daha azimkar yapamadı. Bu durum dünyanın, 2015 tarihli Paris Antlaşması'nda belirlenen küresel ısınmayı 1,5 derecede sınırlandırma ya da 2 derecenin altında tutma hedefini bir kez daha kaçırdığı anlamına geliyor.

Akaryakıt ve kömür dahil tüm fosil yakıtlardan aşamalı olarak çıkış ve küresel salımları 2025'e kadar zirveye çıkarma çağrıları petrol ihraç eden birçok ülke tarafından reddedildi. 2025 vurgusu sık sık yapılıyor. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) bunun altını çizdi. Gerçekte kapitalist dünyanın bilinen bir enerji ajansı olan Uluslararası Enerji Ajansı'na göre de 2025'e kadar küresel salımlar doruk noktasına çıkıp sonra azalabilecek. Paris Antlaşması'nın hedefleri burada referans olarak alınıyor.

Tüm fosil yakıtların aşamalı olarak azaltılması ifadesi nihai metne ulaşmamış olsa da bu alanda ivmenin arttığını da söyleyebiliriz. İyi bilindiği gibi küresel diplomasideki seçenekler ve politikalar kolayca

metinlere yansımıyor. Bu gelişmelerin zaman alacağını farkındayım ancak bu kapsamda o dönemde yapılan açıklamalara baktığımızda bazı gelişmelerin yaşanacağını öngörüyorum. AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans, 80 kadar ülkenin bu düşüncüyü desteklediğini, AB'nin ve diğer ülkelerin önümüzdeki yıl bu konuda lobi yapacağını açıkladı. Bu açıklama önemli.

Bir yandan da COP26 öncesi Covid-19 pandemisini ve salgının enerji ve gıda gibi alanlarda yarattığı sorunları da hatırlamak lazım. Buna ek olarak Rusya-Ukrayna savaşı halihazırdaki sorunları şiddetlendirdi. Dünya enerji kriziyle boğuşuyor ve gıda bunalımı giderek derinleşiyor. Yüksek fosil yakıt fiyatları büyük üreticilerin kasalarını doldururken karbon güçlerinin siyasi nüfuzu da COP27'de sergilendi. Örneğin Almanya Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock'un bu konuda bir açıklaması var. Burada, bir dizi büyük yayıcı ve petrol üreticisi tarafından engellenmekten duyduğu hayal kırıklığını dile getiriyor. Unutulmaması gereken güçlü bir ses. Önümüzdeki yıllarda konunun hangi açılardan tartışılacağını ortaya koyuyor bir bakıma. Geçmiş deneyimlerim bunu söylüyor.

“AB ve kısmen ABD gibi büyük güçlerle beraber bazı gelişmekte olan ülkelerin girişimlerine rağmen Şarm el-Şeyh anlaşması salımları azaltma konusundaki ulusal katkıları ve yükümlülükleri daha azimkâr yapamadı”

Önümüzdeki yıl yapılacak olan COP28'e bir petrol ve gaz devi olan Birleşik Arap Emirlikleri ev sahipliği yapacak. Paris Antlaşması'nın yürütülmesi ve hedeflerine ulaşılması açısından mücadele daha da zorlaşacak. 1,5 derece hedefini bu kapsamda değerlendirsek COP27'de alınan kararların başarılı olduğunu söylemek mümkün değil. Bir başka deyişle 1,5 derece hedefindeki yetersizlikler ve başarısızlıklar ciddi derecede tehlikeli olmayı sürdürüyor.

Finansman meselesi COP27'nin önemli tartışma alanlarından biriydi. Azaltım ve uyum finansmanı diğer COP'lara göre daha az ele alınırken kayıp ve zarar fonunun kurulduğuna şahit olduk. Önümüzde en az iki yıllık bir süreç olduğunu biliyoruz. Sizin beklentilerinizi öğrenebilir miyiz?

Konunun çerçevesini çizerek başlamak istiyorum. İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin yarattığı kayıp ve hasar konusu gündeme girdi ve iklim afetlerinden en çok etkilenen, iklimsel etkilenebilirlikleri yüksek olan ülkeler için kayıp ve hasar finansmanı sağlamaya yönelik mekanizmanın kurulması kabul edildi. Zengin ülkeler zenginliklerini fosil yakıtlardan elde etti. Bu son yıllarda çok ciddi bir düzeyde dile getiriliyor. Örneğin enerji, ulaştırma ve sanayide bu yakıtların salımlarıyla bağlantılı refaktan yararlanmayan yoksul ülkeler, bunun sonucunda ortaya çıkan iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden kaynaklanan karşılanması ya da ödenmesi olanaksız faturalarla baş başa bırakıldı. Gelişmekte olan ülkelerdeki iklim kurbanlarına ödeme yapılmasını talep eden çağrılardan sonra bu sorunu ele alacak bir fon için anlaşma yapıldı.

Bunu önemsemek gerekiyor, çünkü iyi bilindiği gibi iklim değişikliği eşitsizliklere neden oluyor ve bu da

var olan toplumsal, sınıfsal ve ülkesel ya da bölgesel eşitsizlikleri şiddetlendiriyor. İklim değişikliği yoksulluğu, yüksek etkilenebilirlik düzeyini artırıyor. Özellikle bu değişikliğe en az katkı vermiş ülkelerdeki ve yine gelişmiş ülkelerdeki yoksullar, kadınlar, çocuklar, emekçi sınıflar, yaşlılar ve küçük çiftçiler gibi gruplarda bu etki her geçen gün artıyor.

BM İklim Değişikliği İcra Sekreteri Simon Stiell, kayıp ve hasar finansmanı konusunda on yıllardır süren görüşmelerde ileriye dönük bir yol belirlediklerini belirtti ve bu gelişmeden duyduğu memnuniyeti açıkladı. Hükümetler gelişmekte olan ülkelere kayıp ve hasar konusunda bir yanıt vermek için yeni finansman düzeneklerinin yanı sıra özel bir fon oluşturmak için çığır açan bir karar aldı. Hükümetler ayrıca gelecek yıl COP28'de hem yeni finansman düzenlemelerine hem de fonun nasıl işleyeceğine ilişkin bir geçiş komitesi kurmayı kabul etti. Bu komite işleri ele alacak ve olumlu bir sonuç için hükümetler arasında çalışmalarını sürdürecektir. Geçiş komitesinin ilk toplantısının önümüzdeki Mart ayından önce yapılması bekleniyor.

Taraflar ayrıca bu kapsamda iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı, özellikle iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine açık yani etkilenebilir gelişmekte olan ülkelere teknik yardım yönlendirmek için ana düzenek olan Santiago Kayıp ve Hasar Ağ'ını etkinleştirecek kurumsal düzenlemeler üzerinde anlaşmış durumda.

Bu atılım çok büyük soru işaretleriyle beraber geliyor. Mısır'da fonda toplanacak paranın miktarına ilişkin söz verilmedi. Bu çok eleştirilen bir konu. Fonun nasıl çalıştırılacağına dair kurallar da gelecek yıl COP28'de belirlenecek. Daha şimdiden en az bir yıl daha bazı konular ötelenmiş oldu. Bu durum bazı delegeler tarafından da eleştirildi. İklimsel Etkilenebilirlik Fonu'nun Başkanı Henry Kokofu daha fazla somut adım atılmazsa, bunun yalnızca "boş bir banka" hesabı yaratma riski taşıdığını söyledi. Bu konu, iklim değişikliği savaşımı ile ele alınmak zorunda. İklim değişikliğine neden olan insan kaynaklı seragazi salımlarını Paris Anlaşması uyarınca küresel ölçekte 2030'a kadar en az %45 düzeyinde azaltmak gere-

"Türkiye'nin yeni hedefinin 2053 net sıfır hedefi için yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bu, 2030'a geldiğinizde sizin ulusal karbondioksit eşdeğer seragazi salımlarınızın aslında en az %33 artacağı anlamına geliyor. Türkiye Cumhuriyeti 2030'da en az %33 artmış bir seragazi salım bütçesi ile 2053 net sıfır hedefine nasıl ulaşacak"

iyor ki küresel ısınma hedeflerine ulaşılabilirsin. Bu konuda ciddi bir adım atılmadığını da biraz önce belirttim. Bu adımlar atılmazsa konuştuğumuz tüm konular kaosa dönebilir. Bu kaygıyı da dile getirmek isterim.

Sonuç metnine baktığımızda düşük emisyonlu enerji vurgusu görüyoruz ki burada tüm gözler doğalgaza çevrildi. COP27 süresince birçok doğalgaz anlaşması için çaba gösterildi. Avrupa ülkelerinin Rus gazı yerine Afrika'ya yöneldiği de biliniyor. Afrikalı STK'lar buna ciddi tepki gösterdi. Çalışmalar aksini gösterse de doğalgaz geçiş enerjisi olarak birçok kez öne çıkarılmaya çalışıldı. Doğalgaza dair nasıl gelişmeler beklenebilir? Ülkeler karbon nötr hedeflerine doğalgaz ile ulaşabilir mi?

Doğalgaz, Avrupa'da "temiz enerji" olarak yüceltilmek istendi. Doğalgaz bir fosil yakıt. İçerisinde metan yani CH₄ gibi kuvvetli bir seragazi var ve o da

karbon içeren bir gaz bileşiği. İnsan kaynaklı sera etkisini azaltacak bir yakıttan söz etmiyoruz. Doğalgaza dayalı bir ekonomik gelişmeyle, geçiş dönemi olsun olmasın, temiz ve yeşil bir ekonomiye ulaşamazsınız. Fosil yakıtlara dayalı bir ekonomik gelişme modeli bizi hedeften saptırır.

Kümülatif olarak yeşil ve temiz bir enerji ekonomisine geçebilmek için trilyonlarca dolara ihtiyaç var. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin seragazi salımlarını azaltma politikalarını hayata geçirebilmek ve etkinlenebilirliği azaltıp direngenliği artırmak için gereksinim duyulan paranın fosil yakıtlar üzerinden gitmesi iklim değişikliği mücadelesine zarar verir, katkısı da olmaz. Başta rüzgar ve güneş ile yeni yenilenebilir enerji kaynaklarının birincil enerji içinde payını artırabilecek yatırımı yapmak gerekiyor. Bunu yaparak fosil yakıtlardan zaman içerisinde çıktığınızda hava, su, toprak ve atmosfer kirliliği gibi çevre kirliliği sorununu da çözmüş oluyorsunuz.

Gündeme yeniden doğalgazın getirilmesi rotayı

saptırıyor. Bu konuda COP27'nin uygulama planından bahsederken, belki de biraz önce bahsettiğimiz finansman konusunu açmak gerekiyor. Çerçeve kararında düşük karbonlu bir ekonomiye küresel dönüşümün yılda en az 4-6 trilyon dolar yatırım gerektirdiği vurgulanıyor. Bu para yeşil enerji ekonomisine geçmek için bir gereksinim. Bu tür fonlar nasıl sağlanır dersiniz finansal sistemin, yapılarının ve süreçlerinin hızlı ve kapsamlı bir dönüşümünü gerektiriyor. Hükümetlerden yatırımcılara tüm aktörlerin bir araya gelmesi bir zorunluluk. Bunun mekanizmalarının ivedilikle kurulması gerekiyor. Politika seçeneklerinin, önlemlerinin diplomasiyi kullanarak bu meselenin önü açılmalı.

Türkiye COP27'de yeni emisyon azaltım planını açıkladı. Artıştan azaltım hedefi bizi 2053 net sıfır hedefine götürür mü?

Türkiye'nin yeni hedefinin 2053 net sıfır hedefi için yeterli olduğunu düşünmüyorum. Bu, 2030'a geldiğinizde sizin ulusal karbondioksit eşdeğer seragazi salımlarınızın aslında en az %33 artacağı anlamına geliyor. Türkiye Cumhuriyeti 2030'da en az %33 artmış bir seragazi salım bütçesi ile 2053 net sıfır hedefine nasıl ulaşacak? Net sıfır salım hedefine ulaşmak için 2030 ya da en geç 2035'te net %35-40 düzeyinde azaltıma gereksinim var. Türkiye 2053 net sıfır hedefinde ısrarlı ve ciddiye bunu Ulusal Katkı Beyanı'na yansıtarak hedefini gözden geçirmeli. Ayrıca, özel sektörü de, özellikle seragazi salımlarından ağırlıklı olarak sorumlu olan özel sektörü, ulusal iklim değişikliği savaşımı kapsamında seragazi salımlarını azaltmak için gerekli ekonomik ve teknolojik dönüşümü hızla gerçekleştirmek ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden etkilenen toplumsal sınıfları, yoksulları, kadın, çocuk, yaşlı ve engelli toplum kesimlerini destekleyecek "Yeşil İklim Fonu" ya da "Kayıp ve Hasarlar Fonu" benzeri bir özel sektör finansman oluşturmak için yasal olarak zorlamalı. Dahası, ülkenin ulusal iklim değişikliği savaşımına katkı yapmalarını "sorumluluk ve olanakları ölçüsünde" ivedilikle iklim yasası kapsamında yasal olarak sağlamalı.

“COP27 Enerji Dönüşümü Çerçevesinde Beklentilerin Gerisinde Kaldı”

SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi Direktörü Alkim Bağ Güllü, COP27'nin sonuç metninde önemli bir ayrıntıya dikkat çekiyor. Güllü, metinde düşük emisyonlu enerjinin teşvik edileceği ifadesine yer verildiğini söylerken, “Düşük emisyonlu dediğiniz zaman, doğalgaz veya karbon yakalama ve depolama teknolojilerine uygun fosil yakıtlar gibi farklı kaynaklar gündeme geliyor” diyor.

 Bulut BAGATIR

Zirvede emisyonların azaltımına dair taahhütler verilmedi. Bunun yanı sıra sonuç metninde kömürden sınırlı bir şekilde bahsedildi, fosil yakıtlara ise hiç değinilmedi. Sizin çerçevenizden COP27'yi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Belki COP26'yı hatırlayarak başlamakta fayda var. Aslında orada önemli bazı kararlar alınmıştı. Bunlardan biri sıcaklık artışını 1,5 derecede sınırlamaktı. Bunun dışında kömürden çıkış değil ama kömürün aşamalı olarak azaltımı ve verimsiz fosil yakıt sübvansiyonlarının sonlandırılması konusunda bir karara varılmıştı. Dolayısıyla Mısır'da gerçekleşen COP27'nin bu kararlar için bir yol haritası çizmesi bekleniyordu. Bir uygulama COP'u olarak görülüyordu. Bu açıdan değerlendirdiğimiz ve enerji başlığı altında baktığımız zaman bir sonuca ulaşmadı. Zirve süresince sade-

ce kömürden değil, diğer fosil yakıtlardan da çıkışa dair birtakım taahhütlerin verilmesine yönelik tartışmalar yapıldı ancak bir yere varmadı. Onun dışında 2025 yılında emisyonların zirveye ulaşması ve ardından azaltılmasına yönelik taahhütlerin verilmesi konusundaki tartışmalar da sonuç bildirgesinde yer almadı. Sonuç metnine baktığınız zaman orada dikkat çeken şöyle bir ayrıntı da var: Sadece yenilenebilir enerjinin değil, düşük emisyonlu enerjinin de teşvik edileceği vurgulanıyor. Düşük emisyonlu dediğiniz zaman, doğalgaz veya karbon yakalama ve depolama teknolojilerine uygun fosil yakıtlar gibi farklı kaynaklar gündeme geliyor. Enerji dönüşümü kapsamında beklentilerin gerisinde kaldığını söyleyebiliriz. 1,5 derecelik sıcaklık artışı hedefi aynı ama geçen yıl da vurgulandığı gibi aslında yapılanlar bu hede-

fe varmak için yeterli değil. Aradaki fark da giderek açılıyor. Bu konuda da gerekli aksiyonlar alınmadığı, gerekli taahhütler verilmediği takdirde 1,5 derecelik hedef de gerçekçi olmaktan giderek uzaklaşacak. Diğer başlıklarda önemli gelişmeler oldu. Onlardan da bahsetmek gerekir. Bu zirve bir Afrika COP'u olarak düşünülüyordu ve kayıp ve zarar konusuna dair beklenti vardı. İklim değişikliğinden en çok etkilenen ama emisyon salımına katkı yapmayan gelişmekte olan ülkelerin, iklim kaynaklı kayıplarının ve zararlarının karşılanması talebini önce resmi gündeme aldılar. Daha sonra da bunun için bir fon oluşturulmasına karar verildi. Peki, bu fonu kimler finanse edecek? Bu fondan kimler yararlanacak? Bu sorular COP28'deki ana gündem konularını oluşturacak. Bir de burada adil dönüşüm vurgusu vardı. Fosil yakıtlardan çıkıldığında bundan olumsuz etkilenecek sektörlerin ve işçilerin kayıplarının, zararlarının minimize edilmesi için birtakım çalışmalar yapılması gündemde. O yüzden adil enerji dönüşümü vurgusu öne çıktı. Bununla ilgili de yanlış hatırlamıyorsam önümüzdeki yıl COP'tan önce Bakanlar seviyesinde bir yuvarlak masa toplantısı yapılmasına karar verildi. Bunlar olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir.

Zirvenin sonuç metnine baktığımızda, halihazırda enerji krizine cevap vermek adına enerji dönüşümü işaret edildi. Ancak geçen yıl Glasgow'da düzenlenen zirvede kurulan fosil yakıtı aşamalı olarak sonlandırmayı amaçlayan birlikler, bu yıl Ukrayna savaşının neden olduğu enerji krizinin ortasında yeni üyeler bulmakta

zorlandı. Enerji dönüşümüne dair nasıl bir süreç bizi bekliyor?

Pandeminin devam eden olumsuz etkileri henüz tamamen ortadan kalkmadı. Bunun yanı sıra Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gibi küresel krizler ve işgalle ilişkili bir enerji krizi de mevcut. Aslında COP'tan bağımsız olarak genel anlamda bu krize nasıl tepki verildiğini değerlendirecek olursak burada en çok etkilenen bölgelerden biri de Rusya'ya olan bağımlılığı nedeniyle AB. AB bu krize enerji dönüşümü ile ilgili hedeflerini artırarak cevap verdi. Tabii ki kısa vadede kömür santrallerinden çıkışının ertelenmesi ve yeni doğalgaz anlaşmalarının yapılması gibi konular gündemde. Ama orta ve uzun vadede enerji dönüşümü ile alakalı çok daha ciddi hedefler ortaya kondu. Çünkü bu krizin kaynağında enerji dönüşümünü zamanında yapamamak ve hâlâ fosil yakıtlara bağımlı olmak yatıyor. Buna yönelik aksiyon planları alınıyor. Öte yandan fosil yakıt çevrelerinde de tam tersi bir argüman mevcut. Onlara göre, bu kriz aslında fosil yakıtlara ne kadar ihtiyacımız olduğunu gösterdi. Fosil yakıtları tamamen kaldırarak bir dönüşüm yapmak söz konusu değil. Bu da ister istemez COP27'de hissedildi. Doğalgaz ağırlıklı bir şekilde konuşuldu. Hatta doğalgaz anlaşmaları yapıldı. Kömür yine gündemde olan konulardan biriydi. Burada herhangi bir taahhüt verilmedi. Ama COP27 sırasında jeopolitik ya da ekonomik krizlerin aslında iklim hedeflerinden geri adım atmak için bir bahane olamayacağı ve bu hedeflere ulaşmak için kararlılığın devam etmesi gerektiği vurgulandı.

Şu anda devam eden tartışmalar bana göre geçici.

"Şu anda devam eden tartışmalar bana göre geçici. Bu krizi atlataca kadar kömür santralleri belki daha geç devreden çıkacak. Yine doğalgaz ağırlıklı bir gündem olacak ama dönüşüm kaçınılmaz ve başlamış durumda"

“Yenilenebilir enerji kaynakları fosil yakıtlarla kıyasla çok daha ekonomik.

Artık teşvikler yenilenebilir enerji kaynaklarına verilmiyor, fosil yakıtlara veriliyor.

Tam tersi bir trend var. Burada tartışılan konu, teknik olarak ciddi oranda büyük yenilenebilir enerji kapasitesini sisteme güvenli bir şekilde nasıl entegre edeceğiz?

Rüzgar ve güneş gibi kesintili kaynakların üretimini kontrol edemiyorsunuz. ”

Bu krizi atlattana kadar kömür santralleri belki daha geç devreden çıkacak. Yine doğalgaz ağırlıklı bir gündem olacak ama dönüşüm kaçınılmaz ve başlamış durumda. Bu kriz bir taraftan da bize enerji sisteminin ne kadar kırılgan olduğunu gösterdi. Enerjiye ekonomik erişim ve arz güvenliği konularını da gündeme getirdi. Arz güvenliğini sağlamak, enerjiye ekonomik bir şekilde ulaşmak ve emisyon azaltımını sağlamak birbirinden çok farklı ihtiyaçlar gibi görüyor ama bunların çözümü yenilenebilir kaynaklara yönelmek. Bu ihtiyaçları optimize etmek için gerekli olan şey bu. Çünkü yenilenebilir enerji kaynakları fosil yakıtlarla kıyasla çok daha ekonomik. Artık teşvikler yenilenebilir enerji kaynaklarına verilmiyor, fosil yakıtlara veriliyor. Tam tersi bir trend var. Burada tartışılan konu, teknik olarak ciddi oranda büyük yenilenebilir enerji kapasitesini sisteme güvenli bir şekilde nasıl entegre edeceğiz? Rüzgar ve güneş gibi kesintili kaynakların üretimini kontrol edemiyorsunuz. Bizim baz yük santrallara ihtiyacımız var, şeklinde bir sav var. Burada da farklı çözüm önerileri sunuluyor: İletim sistemi yatırımlarına devam etmek ve farklı esneklik seçenekleriyle yeni teknolojileri de kullanmak ki batarya depolama bunlardan biri. Bunun dışında uygulanabilecek daha ekonomik çok farklı çözümler de var. Baz yük ihtiyacı duymadan çok fazla yenilenebilir enerji entegrasyonu yapabiliyorsunuz. Hatta Türkiye için bizim yaptığımız bir çalışmada, planlanan elektrik sistemi yatırımları yapıldığı ve birtakım esneklik seçenekleri sisteme tanıtıldığı takdirde Türkiye olarak 2030 yılında şu an %40 olan yenilenebilir enerji payını %70'lere kadar

çıkartabiliyoruz. %15 olan rüzgarın ve güneşin payını ise %35'lere çıkartabiliyoruz.

Tabii enerji dönüşümü dediğiniz zaman yenilenebilir enerji kaynaklarının dışında enerji verimliliği uygulamaları ile çok farklı sektörlerde talebin düşürülmesi de gündemde. Enerjiye yoğun tüketen sanayi, binalar ve ulaştırma gibi sektörlerde elektrifikasyonu sağlayarak ve bu elektriği yenilenebilir enerjiden alarak, elektrifikasyonun mümkün olmadığı proseslerde de yine yeni geliştirilen örneğin, yeşil hidrojen gibi teknolojilerle karbonsuzlaşmayı sağlamak mümkün. COP'ta da aslında teknoloji ve inovasyon konuları çok ön plandaydı. Farklı ülkelerin stantlarını ziyaret ettiğimizde özellikle gelişmiş ülkelerde Japonya çok ilgimi çekti. Şu anda hâlâ geliştirilmekte olan teknolojiler üzerinden ürünler hazırlanmış. Bu teknolojiler de enerji dönüşümünün geleceğini ve hızını belirleyecek ileride... Bu halihazırda başlamış bir süreç. Peki, bunu iklim hedeflerine ulaşmak için yeterince hızlı bir şekilde yapabilecek miyiz? Aslında soru işareti burada. Başaramazsak, karşımıza iklim değişikliğinin yarattığı afetler veya çok farklı sorunlar çıkacak. Ve bunların maliyeti mutlaka enerji dönüşümünün maliyetinden daha fazla olacak.

COP27'deki anlaşma, iklim finansmanı bulmakta zorlanan uluslararası finansal mimarının elden geçirilmesi çağrısında bulunuyor. Reform sonrasında enerji dönüşümüne daha da fazla finansman aktarılmasını bekleyebilir miyiz?

Gelişmiş ülkeler yıllık taahhüt ettikleri 100 milyar dolarlık finansmanı vermekte zaten gecikmiş durumdadır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın en son açıkladığı verilere göre 2030 yılına kadar net sıfır hedefine ulaşma yolunda yıllık yaklaşık 4 trilyon dolarlık yatırıma ihtiyaç var. Gelişmekte olan ülkeler açısından baktığımızda bu rakam 5,6 trilyon dolara kadar çıkıyor. Bu nedenle bahsettiğiniz reform çağrısı yapıldı. Çok taraflı kalkınma bankalarına ve uluslararası finansal kuruluşlara finansa erişimi basitleştirmek ve genel olarak iklim hedeflerindeki iddiayı artırmaları yönünde çağrı yapıldı. Enerji dönüşümü bir taraftan ciddi bir finansman ihtiyacını ortaya çıkartırken bir taraftan da finansman kaynaklarını hem artırıyor hem de çeşitlendiriyor. Bunu olumlu bir gelişme olarak görüyorum. Gelişmekte olan ülkelere de baktığımızda artık yapacakları harcamaları bir maliyet kalemi değil, bir yatırım kalemi olarak görmeye başladıklarını görüyoruz. Aslında bu dönüşümü gerçekleştirirken bir taraftan büyümeyi sağlamak, bir taraftan da enerjiyi daha verimli kullandığımız daha yüksek teknolojiye ve yeni sektörlerle yönelmek ve kalkınmak mümkün. Bunları yaparken de dediğim gibi yeni teknolojiler çok önemli bir pozisyonda. Gelişmiş ülkeler yeni teknolojileri geliştirmek ve geliştirmekte olan ülkelere teknolojileri aktararak küresel ekonomiyi tekrar şekillendirmek konusunda kararlılar. Bazı uzmanlar bu ülkelerin Asya'ya kaptırdıkları sanayileşme konusundaki payı geri almak isteklerini söylüyor. Enerji dönüşümü ve iklim hedefleri dediğimiz zaman aynı zamanda küresel ekonomiyi ve finansman yapısını değiştiren ciddi bir değişimden bahsediyoruz.

Gündemi ne olursa olsun benim açımdan şunu gösteriyor: Bu zirvenin liderliğini fosil yakıt üreticisi olan bir ülkenin yapması aslında enerji dönüşümünün ne kadar ciddiye alındığını, bütün ülkeler tarafından kabul edildiğini, kendi çıkarlarını savunmak amaçlı bile olsa aslında dönüşümün ne kadar güçlü bir şekilde ilerlediğini gösteriyor.

COP27'de 630'un üzerinde fosil yakıt lobicisi bulunuyordu. COP28 ise gelecek yıl Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) düzenlenecek. BAE Lideri Şeyh Muhammed bin Zayed el-Nahyan, ülkesinin "dünya ihtiyaç duyduğu sürece" petrol ve gaz sağlamaya devam edeceğini söyledi. Tüm ekonomisi BAE gibi fosil yakıtlara dayalı bir ülkede düzenlenecek COP'tan neler beklenebilir?

BAE, Mısır'dan sonra COP zirvesinin düzenleneceği ikinci Ortadoğu ülkesi olacak ve büyük bir fosil yakıt tedarikçisi olması açısından da ilginç aslında. Burada biraz farklı yorumlar var.

BAE'nin enerji dönüşümü konusunda samimiyeti sorgulanıyor. Bildiğim kadarıyla bu ülke ev sahibi olmak için gerçekten çok çalıştı. COP27'ye yaklaşık 1.000 kişi ile açık ara en yüksek delegasyonu gönderdi. Dolayısıyla burada kendi küresel konumunu, çevre ve enerji

dönüşümü konusundaki pozisyonunu güçlendirmek gibi birtakım amaçları olduğu da düşünülüyor. Tabii bu konu hakkında çok net bir şey söyleyemeyiz. Sonuçta gayri safi milli hasılasının %30'u petrolden, geri kalanı da ona bağlı sektörlerden gelen bir ülke. 2050 yılında net sıfır hedefi ilan etmiş durumda ama buna geçişin de çok yumuşak olmayacağı değerlendirilen bir ülke. Gündemi ne olursa olsun benim açımdan şunu gösteriyor: Bu zirvenin liderliğini fosil yakıt üreticisi olan bir ülkenin yapması aslında enerji dönüşümünün ne kadar ciddiye alındığını, bütün ülkeler tarafından kabul edildiğini, kendi çıkarlarını savunmak amaçlı bile olsa aslında dönüşümün ne kadar güçlü bir şekilde ilerlediğini gösteriyor.

Türkiye, baz senaryosunu değiştirmedeği ve emisyon artışına neden olacak bir Ulusal Katkı Beyanı duyurdu. Emisyonların ise 2038'de pik yapacağı açıklandı. Açıklanan yeni NDC planı ile 2053 net sıfır hedefi ulaşılabilir duruyor mu? Bu plandan, enerji dönüşümü politikası nasıl etkilenir?

“Çok ciddi bir dönüşümden bahsediyoruz. Hiç kolay değil. Bu yol hem daha zor hem de daha maliyetli olacak. O yüzden bizim bütüncül bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Enerji, sanayi, ekonomi, ulaştırma gibi bütün sektörlerde net sıfır hedefini baz alan, tüm kurumların koordineli çalışmasıyla kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri belirleyerek ilerlemek en güvenli yol”

Gelişmekte olan ülkeler mutlak azaltım değil, artıştan azaltım yapıyorlar ve Türkiye de bu ülkelerden biri. Sizin de söylediğiniz gibi belirlenmiş olan bir referans senaryo var. Yani hiçbir şey yapılmazsa 2030'a geldiğimizde Türkiye'de emisyonlar hangi seviyeye çıkar? Bu bir referans senaryo olarak belirleniyor. Bu referans senaryo üzerinden de ülkeler azaltım taahhütlerinde bulunuyor. Türkiye daha önce %21'lik bir azaltım taahhüdü vermişti. Bu yıl bu referans senaryo değiştirilmedi. Referans senaryo ise 1.175MtCO₂. Aynı referans senaryo üzerinden artıştan azaltım oranı %21'den %41'e çıkarıldı. O da 2020 itibarıyla 524 milyon ton olan emisyon salımının, 2030 yılına geldiğimizde yaklaşık 700 milyon tona ulaşacağını varsayıyor. Burada uzmanların yaptığı eleştiri aslında daha çok bu referans senaryo ile ilgili. Bunun gerçekçi olmadığı tartışılıyor. Yani Türkiye'nin büyüme oranları, nüfus gelişimi, enerjiyi kullanım oranları ile bizim 2030'a geldiğimizde böyle bir emisyon artışına aslında ulaşamayacağımız, yapılan araştırmalarda bunun en fazla 700 milyon ton olduğu gibi yorumlar var.

Geçen yıl Paris Anlaşması'nı imzaladığımız ve 2053 hedefini koyduğumuz için daha iddialı bir katkı beyanı güncellenmesi bekleniyordu. Dediğiniz gibi pik yılı 2038 olarak verildi. 2038'den 2053'e kadar 15 yıllık bir süre var. O süre içerisinde bizim net sıfıra düşmemiz gerekiyor ki bence çok zor bir senaryo. Tabii bu konuda Enerji Bakanlığı tarafından da he-

nüz bir net sıfır senaryosu, bir yol haritası da açıklanmadığı için nasıl bir planlama yapıldığını bilmek mümkün değil. Böyle bir senaryo açıklanırsa daha sağlıklı bir yorum yapmak mümkün ama bizim yaptığımız analizlerde bu pik yılına her koşulda 2030'dan önce varmak gerekiyor ki siz 2053'e geldiğinizde emisyonlarınızı sıfırlayabilesiniz. Çok ciddi bir dönüşümden bahsediyoruz. Hiç kolay değil. Bu yol hem daha zor hem de daha maliyetli olacak. O yüzden bizim bütüncül bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Enerji, sanayi, ekonomi, ulaştırma gibi bütün sektörlerde net sıfır hedefini baz alan, tüm kurumların koordineli çalışmasıyla kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri belirleyerek ilerlemek en güvenli yol.

Türkiye'de biraz bekle ve gör politikası var. “Kervan yolda düzülür” deriz. Burada bekle ve gör politikası bize yarar değil, zarar getirir. Önümüzde yaklaşık 30 yıllık bir süreç var. Kurumların bu konuda çalıştıklarını biliyoruz ama çok net bir yol planı henüz ortaya çıkmadı. Daha önce söylediğim şeyi tekrar vurgulamak istiyorum: Hızlı olmak çok önemli. Burada geri kaldığınızda diğer ülkelerdeki ciddi sanayi dönüşümü ile yeşil ürünlerin üretimi, karbonsuzlaşmada öne çıkacak teknolojilerin geliştirilmesi, bu teknolojilerin satılacağı piyasalar ve pazarlar konusunda hakimiyeti sağlayamazsınız. Küresel ekonomideki pozisyonumuzun belirlenmesi için hızlı olmamız gerekiyor. Ne kadar hızlı ve planlı şekilde hareket edersek o kadar kazançlı oluruz.

COP27 Özeti: İklimi Değil, Haklara Bakışını Değiştir

Etkili bir iklim eylemi ve söylemini iklim örgütlerinin hak temelli bir bakışa sahip olmaları ve hak temelli çalışan örgütlerin iklim değişikliğini kendilerine dert edinmeleriyle sağlayabiliriz.

 Özlem ALTIPARMAK

“2022 yılının iklim gündemini belirleyen şey neydi?” diye sorarsanız, “İnsan haklarının iklim eylemini merkezine alan bakışydı” derim. Yıl boyunca uluslararası insan hakları gündemi ve mekanizmalarının bir bölümünü iklim değişikliği oluşturuyordu. Bu durum, Kasım ayında COP27 öncesinde BM nezdinde tüm insan hakları uzmanları ve raportörlerinin COP27’den beklentilerini açıkladıkları basın açıklamasıyla doruğa ulaştı.

COP, Mısır’ın insan hakları karnesinin kötülüğü ve

hak savunucularına yönelik sınırlamaları nedeniyle yapılan tartışmalar eşliğinde başladı. Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi kuruluşlar Mısır’ın ev sahipliğine ve konferansın kapsayıcılığına dair ciddi endişelerini dile getirdiler. Tüm bunlara rağmen konferans Mısır’da yapıldı ve Afrika COP’u olarak anıldı. “**Atmosfer sömürgeciliği**” olarak adlandırabileceğimiz bir sistemin tarihsel sorumluluk ve tazminat boyutlarıyla iklim adaleti ekseninde tartışılmış olmasını önemli bir not olarak düşmek lazım.

TEMİZ, SAĞLIKLI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR ÇEVRE HAKKI

İnsan hakları bakışıyla ilk önemli nokta, gerek COP27 gerekse CMA olarak anılan Paris Anlaşması tarafları toplantısı olarak işlev gören Taraflar Konferansı'nda temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkına açık bir şekilde atıfta bulunulmasıydı. 2022 Temmuz ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararıyla kabul edilen bu hak, ilk kez BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi metinlerine girmiş ve kabul edilmiş oldu.

Bir diğer gelişme, iklim krizine karşı en kırılgan durumdaki ülkeler için bir Kayıp ve Zarar Fonu kurmak ve faaliyete geçirmek konusunda tarihi bir karar alınmasıydı. **Santiago Kayıp ve Zarar Ağrı'nın** faaliyete geçirilmesine ilişkin karara ve Varşova Uluslararası Kayıp ve Zarar Mekanizması Yürütme Komitesi'nin beş yıllık çalışma planına, insan hakları özel olarak dahil edildi. Yine aynı şekilde, İklimi Güçlendirme Eylemi kararına ve eylem planına, kapasite geliştirme kararına ve Uyumla İlgili Küresel Hedef kararına insan hakları eklendi.

COP27'nin bir diğer gelişmesi, sendikalar için önemli bir başarı olan adil geçiş konusunda, bakanlar düzeyinde üst düzey bir yuvarlak masa toplantısını da içeren yeni bir çalışma programı oluşturulmasıydı.

"İklim değişikliğinin etkilerinin afet niteliği kazandığı bu dönemde azaltım konusunda küresel ölçekte kayda değer gelişmelerin olmayışı, konuyu insan hakları ekseninde çalışmayı daha önemli hale getiriyor"

İKLİM DAVALARI DEVAM EDECEĞE BENZİYOR

İklim değişikliğinin etkilerinin afet niteliği kazandığı bu dönemde azaltım konusunda küresel ölçekte kayda değer gelişmelerin olmayışı, konuyu insan hakları ekseninde çalışmayı daha önemli hale getiriyor. 2022 yılı boyunca azaltım, uyum ve de kayıp ve zararların tazminiyle ilgili çözümler iklim müzakerelerinden ziyade, BM nezdindeki komite ve yargısal mekanizmalarda aranmıştı. Açılan iklim davaları ve BM İnsan Hakları Komitesi'ne yapılan başvurulardan çıkan kararlar oldukça önemliydi. Hükümetlerin adım atma konusundaki isteksizlikleri ve ataletlerini mahkum etmeye yönelik bu tip girişimler önümüzdeki süreçte de devam edeceğe benziyor.

CİNSİYET EŞİTLİĞİ MESELESİ

COP27'de izlediğim bir diğer hak temelli konu, toplumsal cinsiyet eşitliği meselesiydi. Küresel sahnedeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin klasik bir fotoğrafına COP27'de de rastlamak mümkündü. Konferansa katılan 110 dünya liderinden sadece yedisi kadındı. Kadınların ve kız çocuklarının iklim değişikliğinden orantısız etkilendiği açıkken COP ülke delegasyonlarının %34'ünden azını kadınlar oluşturdu. Toplumsal cinsiyet lensiyle çekilen bu fotoğraflar kadınların eşit temsili, karar

alma mekanizmalarına katılımı ve kadın liderliğinin teşviki konusunda daha çok çaba göstermemiz gerektiğini bize çok açık gösteriyordu.

Geçtiğimiz süreçte tüm devletler ve toplumlar, her yaşta kadının hayatını farklı ve orantısız biçimde etkileyen ve toplumsal cinsiyet boyutu olduğu kanıtlanmış Covid-19 salgını, gıda krizi ve iklim krizinin yıkıcı etkileriyle karşı karşıya kaldı. Tüm bu krizler, erkeklere kıyasla kadınların karşı karşıya olduğu yoksulluğu derinleştirdi ve sosyoekonomik eşitsizliği ciddi şekilde artırdı.

Bu gerçekliklerle başladığımız 2022 yılının toplumsal cinsiyet ve iklim değişikliği ekseninde en önemli gelişmelerinden biri Mart 2022'de gerçekleştirilen BM Kadının Statüsü Komisyonu'nun 66. oturumunda (CSW 66) alınan karardı. Bu kararlarla birlikte tüm üye devletler, etkili iklim eyleminin kilidi olarak kadınların ve kız çocuklarının karar alma süreçlerine tam ve eşit katılımını ve liderliğini kabul ettiler. Komisyon, tüm hükümetlerden iklim değişikliği politikaları ve programlarının planlaması, finansmanı, izlenmesi ve değerlendirilmesi gibi tüm aşamalarda toplumsal cinsiyet perspektifini entegre etmelerini talep etti.

ADİL BİR GEÇİŞE DESTEĞİ ARTIRMAMIZ ŞART!

Bu gelişmeler akabinde gerçekleştirilen COP27'nin en önemli kazanımı Afrikalı feministlerin görünür-lüğünün artması ve seslerinin duyulmasıydı. Ancak

"İnsanları ve gezegeni korumaya öncelik vererek, yoksulluğun ve tüm eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını ekonomik büyümenin önüne koyan adil bir geçişe desteği artırmamız şart. İklim değişikliğinin her yönüyle insan hakları meselesi olduğunu fark etmemiz gerek"

müzakere süreçlerinde temsiliyet açısından genç ve yerli halklara mensup kadınların katılımı yeterli değildi. COP27'de taraflar, Haziran 2022'de başlayan toplumsal cinsiyet eylem planının uygulanmasına ilişkin ara incelemeyi tamamladılar. Toplumsal cinsiyet eşitliği, katılım ve liderlik gibi konularda belirlenen göstergeler ışığında uzlaşılan sonuçlara ulaşmak için belirlenen tarih 2024'da gerçekleşecek COP29 oldu.

Yukarıda özetini sunmaya çalıştığım COP27'de haklar boyutuyla alınan kararlar elbette yeterli değil. İnsanları ve gezegeni korumaya öncelik vererek, yoksulluğun ve tüm eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını ekonomik büyümenin önüne koyan adil bir geçişe desteği artırmamız şart. İklim değişikliğinin her yönüyle insan hakları meselesi olduğunu fark etmemiz gerek. Etkili bir iklim eylemi ve söylemini iklim örgütlerinin hak temelli bir bakışa sahip olmaları ve hak temelli çalışan örgütlerin iklim değişikliğini kendilerine dert edinmeleriyle sağlayabiliriz. #

“İBSG, Artık Türkiye Sosyal Girişimcilik Ekosisteminin Taşıyıcı Güçlerinden Biri”

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nın etki alanının her geçen yıl katlanarak büyüdüğünü belirten Kale Grubu Kurumsal İletişim Bölüm Başkanı Rana Birden, “Program kapsamında yarattığımız toplam ekonomik değerin 24,5 milyon TL'ye ulaştığını hesaplıyoruz. 2017'den bu yana önemli bir yol kat eden Program, finalistleri ve kazananları ile yüzlerce kişilik bir topluluğa dönüştü” diyor.

 ELİF YAŞAR ÖZYÜREK

İklim krizinin etkilerini her geçen gün hissettirdiği ve uluslararası işbirliklerinin daha da güçlendiği günümüz koşulları içerisinde ülkemizde sosyal girişimcilğe bakış açısı nasıl şekilleniyor? Ve Kale Grubu, sürdürülebilirlik ekseninde sosyal girişimciliği nasıl yorumluyor?

Son yıllarda özellikle pandemiyle birlikte büyük bir değişim ve dönüşüm yaşıyoruz. Yaşadığımız değiş-

min hepimizde bir farkındalık yarattığını söyleyebilirim. Kişiler, kurumlar ve hatta tüm ülkeler daha iyi bir dünya ve daha iyi bir gelecek için ellerini taşın altına koymaya başladılar. Tam da bu noktada gelecek nesiller için kalıcı çözümler ararken aslında sosyal girişimcilere her zamankinden daha çok ihtiyacımız olduğunun farkında vardık.

Türkiye'de sosyal girişimcilik önemli gelişmeler kaydetmiş olsa da hâlâ çok yeni ve gelişime açık bir alan. Dünyada ve Türkiye'de başta iklim değişikliğinin yıkıcı etkisi gibi yakından tanık olduğumuz gelişmeler karşısında “Ne yapabilirim?” sorusunu daha çok sormaya başladıkça sosyal girişimcilik de gelişim gösterecek.

Sosyal girişimcilik hem dünyada hem de Türkiye'de hızla gelişmekte olan bir alan. Türkiye'de alanla ilgili veri eksikliğinden ötürü sosyal girişimciliğin büyüme hızı aynı oranda belgelenemese de Kale Grubu olarak başlattığımız İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı başvurularında da her yıl gözlemlediğimiz gibi sosyal girişimlerin sayısı ve potansiyeli

başarı hikayelerinin yaygınlaşması ile paralel olarak her geçen yıl artış gösteriyor.

Peki, biz Kale Grubu olarak bu işe nasıl gönül verdik? Grubumuzun kurucusu merhum İbrahim Bodur'un anısını ve değerlerini yaşatmak amacıyla 2017 yılında başlattığımız İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nın etki alanı her geçen yıl katlanarak büyüyor. Elbette ki bunda Kale Grubu Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'muz Zeynep Bodur Okyay'ın duyarlı ve sorumlu liderlik anlayışının payı oldukça büyük. Faaliyet gösterdiğimiz tüm alanlarda ve attığımız tüm adımlarda bunu hissediyoruz. Bir sanayi şirketi olarak insana ve çevreye saygılı, topluma sürdürülebilir değer katan itibarlı şirketler grubunda olmanın sorumluluk bilinciyle yaratıcı ve ilham veren projeler üretiyoruz. Toplum için sosyal fayda sağlamaya ve değerlerimizi geniş kitlelerle paylaşmaya büyük önem veriyoruz.

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı, bugün Türkiye sosyal girişimcilik ekosisteminin en önemli taşıyıcı güçlerinden biri konumuna geldi. Bu yıl altıncısını düzenlemenin gururunu yaşıyoruz. Tür-

kiye'nin geleceğine umut saçan böylesine kıymetli sosyal girişimcilerin olduğunu bilmek, onlara ilham olmak, yol göstermek ve cesaretlendirmek bizi çok besliyor.

Kale Grubu'nun kurucusu merhum İbrahim Bodur'un vizyonuyla bu yıl 6'ncısı düzenlenen İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı arasındaki bağı, ödülün ekosisteme katkıları bağlamında değerlendirir misiniz?

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı sosyal girişimciliğin Türkiye'de yaygınlaşmaya yeni başladığı bir aşamada ortaya çıktı ve sosyal girişimciliğin bilinirliğini ve görünürlüğünü artırmada ekosisteme önemli katkı sağladı; sağlamaya devam ediyor. Programın, hem sosyal girişimlerin görünürlüğüne katkısı hem de bu alana destek olmak isteyen ve yatırım yapmak isteyen farklı kurumları teşvik edici bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

Geçtiğimiz beş yıla baktığımızda Türkiye'nin her bölgesinden 1.500'e yakın başvuru aldık, çok kıymetli sosyal girişimcilerle tanıştık ve onlardan çok şey öğ-

"Grubumuzun kurucusu merhum İbrahim Bodur'un anısını ve değerlerini yaşatmak amacıyla 2017 yılında başlattığımız İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'nın etki alanı her geçen yıl katlanarak büyüyor. Elbette ki bunda Kale Grubu Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO'muz Zeynep Bodur Okyay'ın duyarlı ve sorumlu liderlik anlayışının payı oldukça büyük"

rendik. İlk yılımızda tek kategoride üç ödül verirken 2018'den bu yana kategori sayımızı dörde çıkardık. Şu anda her biri kendi alanında fark yaratan 52 finalistimiz, 17 kazananımız var.

Toplumsal cinsiyet eşitliği de kapsayıcılığın önemli adımlarından biri. Finalist ve kazananların yarısı (%48), kurucusu ya da kurucularından en az biri kadın olan sosyal girişimlerden oluşuyor. Kazanan sosyal girişimcilerimize sağladığımız toplam destek 1 milyon TL düzeyinde... Yarattığımız toplam ekonomik değeri ise 24,5 milyon TL olarak hesapladık. 2017'den bu yana gerçekleşen program, finalistleri ve kazananları ile yüzlerce kişilik bir topluluğa dönüştü.

Gelecek yıllarda İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül Programı'na yönelik ne gibi yenilikleri göreceğiz?

Programın zaten kuvvetli olan etkisinin, önümüzdeki beş yılda "topluluk yönetimini" de devreye alarak katlanarak artması için çalışacağız. Geçtiğimiz yıllarda edindiğimiz tecrübe ve farkındalıkla programımızı; topluluk oluşumu, ağ kurma, platform sağlama, fon kaynaklarına erişim gibi alanlarda derinleştireceğiz. Biz, etki alanımızı daha da geliştirmeyi ve daha fazla sosyal girişimciye ve adayına erişebilmeyi istiyoruz. Buradan hareketle, Boğaziçi Üniversitesi Yaşam

"Programın zaten kuvvetli olan etkisinin, önümüzdeki beş yılda 'topluluk yönetimini' de devreye alarak katlanarak artması için çalışacağız. Geçtiğimiz yıllarda edindiğimiz tecrübe ve farkındalıkla programımızı; topluluk oluşumu, ağ kurma, platform sağlama, fon kaynaklarına erişim gibi alanlarda derinleştireceğiz"

Boyu Eğitim Merkezi (BÜYEM) ile bir işbirliği yaptık ve "Dünyaya İyi Bakanlar Akademisi" - DİBA adını verdiği platformumuz üzerinden sosyal girişimcilik eğitim modülümüzü devreye aldık. Sözünü ettiğim eğitim programıyla, Anadolu'nun her yerindeki üniversite çağındaki gençleri sosyal girişimcilik dünyasıyla tanıştırmayı ve her yıl 150 yeni potansiyel adayın sahaya çıkmasına destek vermeyi amaçlıyoruz.

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülü programına ek olarak 2022 yılının Mayıs ayında ilkini gerçekleştirdiğimiz "Hayata Değer" buluşması da bizim için çok anlamlıydı. Buluşmada, Türkiye'nin önde gelen sosyal girişimcilerini, akademi, sivil toplum temsilcileri ve gençleri bir araya getirerek büyük bir sinerjiyi ortaya çıkarttık. Hayata Değer Buluşmamızı daha da geliştirerek 2023 Mayıs ayından itibaren İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödül törenimiz ile birleştireceğimiz yepyeni bir formata evireceğiz.

Beş yıl önce bir ödül programıyla başlayan yolculuğumuz, bugün Dünyasına İyi Bakanlar Akademisi ve Hayata Değer buluşması, birbirini destekleyen topluluk programları ile 360 derece işleyen, her yıl kendini yenileyen ve büyüyen, sürdürülebilir bir iş modeli haline geldi. Her geçen yıl daha da fazla kişiye ulaşarak daha iyi bir dünya için çalışmaya devam edeceğiz. #

Tedavi gören çocuklar için

umudu,

geleceğimiz için

doğayı koruyun!

Hemen İncele

Prof. M. Levent KURNAZ Boğaziçi Üniv. İklim Değişikliği ve Politikaları Uyg. ve Araş. Merk

Bardağın Dolu Tarafı

1992 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olan ülkeler her yılın sonunda toplanarak iklim krizi konusundaki gelişmeleri değerlendiriyorlar. Bu toplantılara Taraflar Konferansı (COP) diyoruz. Yalnız Birleşmiş Milletler aracılığıyla yapılmış bu tür pek çok sözleşme var ve bunların tümünün taraflar konferanslarına da COP deniyor. Dolayısıyla oluşabilecek karışıklıklar konusunda dikkatli olmak gerekir. Kasım ayında Şarm-el Şeyh'te düzenlenen COP27 iklim alanındaydı; Aralık ayında Montreal'de düzenlenen COP15 ise Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi'nin Taraflar Konferansı. Bir sonraki yazıyı o konferansın çıktıklarına ayıracağım, bu seferlik yalnızca iklim konuşacağız.

GÜZEL ŞEYLERDEN BAHSEDEREK YILI KAPATALIM

Başlıktan da anlayacağınız üzere sadece olumlu şeylerden bahsetmeye çalışacağım. Sanırım yıl boyunca kötümser kısımlara fazlasıyla değindim, şimdi güzel şeylerden bahsederek yılı kapatalım. Öncelikle Şarm el-Şeyh'te hava oldukça güzeldi. Gündüzleri 26-28 derece arasında ve fazla nemli olmayan, gökyüzünün her daim açık olduğu bir ortamda yapıldı toplantı. Bu çok güzel bir şey çünkü toplantı alanının tamamı tek katlı yapılarla geniş bir bölgeye yayılmıştı. Bu binalar arasında açıkta ve yürüyerek dolaşıldığı için havanın kuzey ülkelerinde yapılan COP'lar gibi soğuk ve yağışlı olacağını hayal etsek COP27 de katılımcılar için azap olurdu. Toplantıya katılanlar çok

geniş bir alana yayılan otellerde kaldıklarından katılımcıları taşımak için önce elektrikli olduğu söylenen ama sonrasında doğalgaz ile çalıştığını öğrendiğimiz çok sayıda otobüs kullanıldı. Konferans alanına ulaşım başka türlü epey zor olduğundan bu sık çalışan otobüsler hepimizi çok mutlu etti.

Ülkemizin standı, çevre - dijitalleşme - sanat - sıfır atık düşünceleri etrafında kurulmuş ve oldukça fazla ilgi çeken bir stant oldu. Özellikle Caretta caretaların Akdeniz'deki yolculuklarından elde edilen verilerle yapılan dijital sanat eserleri herkesin önünde bolca fotoğraf çektiği bir yerdi. Ayrıca tüm gününü konferansta geçiren katılımcıların bilgisayar ve telefonları şarj etmelerine imkan tanıyan bir sistemin kurulmuş olması da Türkiye standını hem bizler hem de yabancılar açısından uğrak noktası haline getirdi.

BARDAĞIN DOLU TARAFINI GERÇEKTEN ZORLUYORUM

Sayın Bakan Yardımcımız Prof. Dr. Birpınar'ın da söylediği gibi bu bir "ara" COP'tu. Yani burada çok büyük kararlar alınması beklenmiyordu, amaç daha çekişmeli geçecek konferanslara bir altlık hazırlanmasıydı ve öyle de oldu denebilir. Konferansa katılan 600'ün üzerindeki fosil yakıt şirketinin ve lobilerinin temsilcileriyle aynı yemek kuyruğundan yemek aldık, aynı mekanlarda kahve içtik ve kimse birbirine kötü bir söz söylemedi (Bardağın dolu tarafı). Bunun en önemli nedeni ise bu lobilere Mısır'a girişte hiçbir engelleme yapılmazken kötü niyetli iklim eylemcilerinin Mısır'a alınmamış olmaları

rıydı (Bardağın dolu tarafını gerçekten zorluyorum). Toplantıda alınan kararlara bakacak olursak yeryüzünde iklim krizinin durdurulduğunu düşünmemiz mümkün olur çünkü sonuç bildirgesinde iklim krizini nasıl durduracağımıza dair fazla bir şey yoktu. COP26'da ülkelerin daha önce vermiş oldukları niyet beyanlarının yetersizliğinden ve ısınmanın 1,5°C'de durdurulabilmesi için bu niyet beyanlarının bizi hedefe ulaştıracak biçimde yeniden düzenlenmesinden söz ediliyordu. Hatta bu yeni beyanların Eylül 2022 sonuna kadar Birleşmiş Milletler'e teslim edilmiş olması gerekiyordu. Ancak hükümet değişikliği sonunda Avustralya'daki yeni hükümetin sunduğu katkı dışında hiçbir devlet ciddi anlamda bir iyileştirme sunmadı. Buradan da sanırım artık iklim krizinin kötüleşmediği sonucuna ulaşabiliriz (Dolu tarafı göstermek için çok zorluyorum).

ZARAR GÖREN ÜLKELERİN KAYIP VE ZARARLARININ KARŞILANMASI

Neredeyse 30 yıldır iklim krizinden zarar gören ülkelerin kayıp ve zararlarının karşılanması bu müzakerelerde etrafında dolaşılacak bir konuydu. Konunun

"Toplantıda alınan kararlara bakacak olursak yeryüzünde iklim krizinin durdurulduğunu düşünmemiz mümkün olur çünkü sonuç bildirgesinde iklim krizini nasıl durduracağımıza dair fazla bir şey yoktu"

ilk kez bu COP için resmi gündeme alınmış olmasını önemli bir başarı olarak görmeliyiz (Ciddi). Daha toplantının ilk gününde ABD İklim Temsilcisi John Kerry, *"Ülkelerin kayıp ve zararlarını karşılayacak bir paramiktarı hiçbir devletin kasasında yok"* diyerek hem iklim krizinin ne denli ciddi bir sorun olduğunu hem de bu krizin yarattığı ve yaratacağı sorunların bedelinin bir yanda hesaplandığını diğer yanda da ulaşılan sayının korkunç boyutta olduğunu ortaya koydu. Bu çok ciddi bir ilerleme. Artık gelişmekte olan ülkelerin kayıp ve zararlarını görmezden gelmek mümkün değil. ABD temsilcisi bile bu sorunu kabul etti ve büyüklüğünü ortaya koydu (Yarı ciddi).

Görüşmeler sonunda kayıp ve zararların karşılanması için bir fon oluşturulmasına karar verildi. Fonun temel prensipleri olarak fona kaynak sağlama-

Fotoğraf: Dialo-photography - Pexel

“Neredeyse 30 yıldır iklim krizinden zarar gören ülkelerin kayıp ve zararlarının karşılanması bu müzakerelerde etrafında dolaşan bir konuydu. Konunun ilk kez bu COP için resmi gündeme alınmış olmasını önemli bir başarı olarak görmeliyiz (Ciddi)”

nın Çerçeve Sözleşme’de yer alan gelişmiş ülkelerle kısıtlı kalmaması ve bu fondan yalnızca iklim krizinden en fazla etkilenen kırılgan ülkelerin para alması belirlendi. Ancak bu düşünceler henüz ete kemiğe bürünmüş kararlar değil. Kimin ne kadar kaynak sağlayacağı ile kimin ne kadar para alabileceği bir sonraki COP’a kadar biraz daha belirli hale gelecek. Aslında bu sistem 2009 yılında Kopenhag’daki COP sonunda kurulmuş olan Yeşil İklim Fonu ile neredeyse aynı temellere oturuyor. Kısa süre içerisinde böylesi yuvarlak kelimelerle temeli kurulan bir sistemin işlemeyeceği anlaşıldığından devletler yapacakları yardımı Dünya Bankası veya IMF gibi kuruluşlar vasıtasıyla kullanmayı daha uygun gördüler. Şimdilerde ise uluslararası yatırım bankaları aracılığıyla tanınan krediler kırılgan ülkelerin iklim krizine karşı dirençliklerini artırmayı bir öncelik olarak koyuyor.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN ÖNEMLİ BİR ÇIĞLIĞI

Bu toplantıdan çıkan bir diğer sonuç açıkça Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların destek sağlama sistemlerinin yeniden gözden geçirilmesiydi. Bu şekil-

de yazıldığında oldukça nazik görünen bu kararın ardında ise gelişmekte olan ülkelerin önemli bir çığılığı yer alıyor: *“Siz yeryüzünü batırarak geliştiniz, şimdi bize borç vermekten bahsediyorsunuz, bizim size borcumuz yok, sizin dünyaya borcunuz var, o nedenle artık verilecek para bir borç ya da kredi değil hibe olmalıdır.”* Bu yaklaşım son derece doğru ve mantıksal temellere dayanıyor, fakat ne derece başarılı olacağını görebilmek oldukça zor. Başta John Kerry’nin dediği gibi, kimsede o kadar para yok ve şu andaki ekonomik duruma bakarsak yakın zamanda da kimsede o kadar para olmayacak. Bu nedenle de yapılmaya çalışılanlar son derece doğru olsa da elinde parayı tutan kişileri bu parayı size vermeye ikna edemediğiniz müddetçe ilerleme sağlamak neredeyse imkansız olacak.

COP27 henüz önemli bir fosil yakıt ihracatçısı olmayan Mısır’da yapıldı ve o nedenle bardağın dolu kısmı hakkında ironiyle de olsa konuşmak mümkün oldu. COP28 ise dünyanın üçüncü büyük fosil yakıt ihracatçısı olan Birleşik Arap Emirlikleri’nde yapılacak. COP28 sonrası söylenecek olumlu söz bulabilmemiz çok daha zor olabilir. #

Yerel enerji karar destek araçlarıyla...

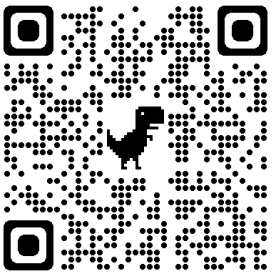
2030'a Kadar 100 İklim-Nötr ve Akıllı Şehir

IRENEC2023

**13. ULUSLARARASI
%100 YENİLENEBİLİR
ENERJİ KONFERANSI
4 - 6 MAYIS 2023**

Beykent Üniversitesi / Ayazağa / İstanbul

- Makalenizi gönderin
- Sözlü sunum için kabul edilin
- Bildirinizi yüz yüze veya çevrimiçi sunun!

Önceki konferans bildirilerini ücretsiz olarak indirmek için
www.ire nec.org adresini ziyaret edin.

**YENİLENEBİLİR
ENERJİ BİRLİĞİ**

**EURO
SOLAR** EUROSOLAR
Türkiye

www.ire nec.org
www.eurosolar.org.tr

Prof. Dr. E. Didem EVÇİ KİRAZ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çevre Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Sağlık Sektörü İklim Klinikleri Açabilir mi?

Dünya iklim değişikliğinin hızını ve bu hıza nasıl yetişeceğini tartışırken Kanada'da bir doktor, Dr. Kyle Merritt, hasta formunda teşhis kısmına "iklim değişikliği" yazdı. ABD'de ve Kanada'da, aşırı hava olayları sonucu, özellikle acil hizmet birimlerinin kapılarında hasta birikimi görüldüğü dönemde, Dr. Merritt sağlık sektöründe yeni bir akımın yolunu açtı. 12.11.2021 tarihinde ilk kez bir hasta, iklim değişikliği tanısı aldı: "[Dr. Merritt](#) söz konusu kadın hastasında astım, kalp yetmezliği ve susuzluk gibi semptomların görüldüğünü ve artan sıcaklıkların bu hastalıkların tesirini **daha da artırdığını kaydetti. Dr. Merritt bu sebeplerden ötürü hastasına 'iklim değişikliği' teşhisi koyduğunu söyledi.**"

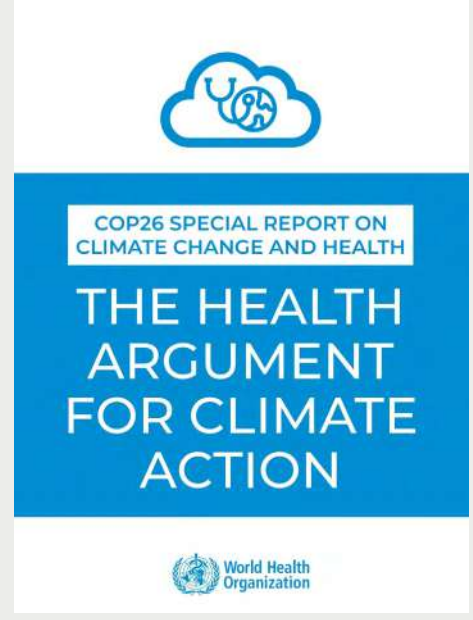
Olayı halk sağlığı bakış açısı ile değerlendirmek gerekirse;

1-Korumak önceliklidir: İklim değişikliği tanısı alan kişi iklimin sağlığa olumsuz etkilerinden bu derece etkilenmeden önce yakalanabilseydi? Kişinin bu taşıyıcı olmayan hastalıkları (astım, kalp yetmezliği) olduğu anlaşılıyor. Bu hastalıklara sahip, etkilenebilirliği yüksek bu kişinin aşırı hava olayları beklentisi sürecinde korumaya alınması, farkındalığının artırılması gibi önlemler uygulanabilseydi? Kişi, aşırı sıcakların sağlık etkilerinin en çok göz ardı edilen belirtisinin susuzluk olduğunu bilebilseydi? Kişinin yaşadığı bölgede halk sağlığı erken uyarı sistemleri aşırı sıcaklık iklim sinyalinin sağlık etkilerini, etkilebilecek grupların özelliklerini vb. tüm halka ulaşır şekilde iletebilseydi?

2-Erken tanı konması hayat kurtarır: Dr. Merritt erken tanı koydu ve hasta hayatını kaybetmedi. Halk sağlığı açısından örnek gösterilen uygulamalardan biri "[New York City İklim ve Sağlık Profili](#)". İlgili web sayfasında şehrin sıcaklıktan etkilenebilirlik haritaları ve sağlık sektörü bilgilendirmelerinin olduğu görülmüyor. Aydın ili için yapılan "[Aydın Erken Uyarı](#)" çalışması, 2016 yılında yayımlanan, ulusal bir model. Son alıcısı halk olan, şehir ve ülke düzeyinde birbiriyle entegre, aynı platformda toplanmış veriler ve bölge, şehir, mahalle düzeyine özel mesajlarla bezenmiş erken uyarı sistemlerine ihtiyaç olmakla birlikte acilen hayata geçirilmeli (Şekil 1).

3-Zamanında tedavi ve rehabilitasyon: İklim değişikliğinin sağlık etkilerini uluslararası sağlık göstergeleri ile izleyip, ortak kodlamalarla paylaşım, zamanında müdahale için zaman kazanılabilir. Bu amaçla,

Uluslararası Hastalık Sınıflaması'nın (ICD) iklime duyarlı hastalıklar için güncellenmesi; bu güncelleme tamamlanincaya kadar her ülkenin kendine özel sınıflama listeleri ile izlemeye başlamasında yarar görülüyor.

6-18 Kasım 2022'de, Şarm El-Şeyh'te, dünya liderleri önemli iklim görüşmeleri için bir araya geldi (COP-27). DSÖ, COP27'de iklim değişikliği ve bunun dünya nüfusu üzerindeki etkisinin çevre sağlığından ayrılmadan, bir bütün halinde, sağlık başlığı altında ele alınmasının altını çizdi. DSÖ, sağlık-çevre ilişkisini vurgulamak ve kritik olarak sağlık içeriğinin müzakerelere dahil edilmesini sağlamak için konferansta kilit bir rol üstlendi. Özel bir sağlık platformu kurarak, iklim değişikliği ve sağlıkla ilgili 40'tan fazla yan etkinliğe ev sahipliği yaptı. Bu etkinliklerden biri de "[İklim Klinikleri: Yeşil Yeni Mutabakat için Sağlıklı İklim Reçetesi](#)".

SAĞLIK SEKTÖRÜNÜN SORUMLULUĞU ARTACAK

İklim klinikleri ve sağlıklı iklim reçetesi başlıkları dikkat çekici. Sağlık sektörünün iklim değişikliğine uyumu çalışmalarında, iklim tehlikeleri ve etkilenebilirlik, risk analizlerine odaklanılıyor. Ortaya çıkan mevcut durum haritaları ve projeksiyonlar, modellemeler sonrasında ne yapılabilir? Her şeyi bilince,

"DSÖ, COP27'de iklim değişikliği ve bunun dünya nüfusu üzerindeki etkisinin çevre sağlığından ayrılmadan, bir bütün halinde, tek sağlık başlığı altında ele alınmasının altını çizdi"

özellikle sağlık sektörünün sorumluluğu artacak. Her yıl Avrupa'da 1,4 milyonu da dahil olmak üzere dünya ölçeğinde 13 milyondan fazla ölüm, [önlenebilir çevresel faktörlerden](#) kaynaklanıyor. İklimle ilişkilendirilen nedenler de bu hesaplama katılsa da henüz yeterli, karşılaştırılabilir iklime duyarlı hastalık verileri yok. Sağlık sektörünün iklim değişikliği mücadelesindeki başarısı, önlenebilir nedenlerden ölümleri azaltması ve kaybedilmiş yılların azaltılması ile ölçülebilecek.

Sağlık hizmetinde iklim klinikleri kurularak [sağlığın iklim belirleyicileri](#) izlenebilir mi? Mevcut sağlık sektörü yapılanmasına nasıl uygun hale getirilebilir? Açılacak kliniklerde çalışacak sağlık personelinin iklim öyküsü alma ve sağlığı iklim belirleyicileri ile birlikte değerlendirme becerisine sahip olması beklenir. İklim kliniklerinde [sağlıklı iklim reçetesi](#) yazılacak. Sağlıklı iklim reçetesinin dayanağı; COP26'da yayımlanan [DSÖ İklim ve Sağlık Raporu](#). Raporla, iklim ve sağlık yaklaşımı 10 başlık altında toplandı ve

“Ulusal uyum ve sağlık politikası belgelerinde en sık ele alınan iklim tehlikeleri; sıcak hava dalgaları ve kuraklık, yoğun yağış ve sel, genel sıcaklık artışı, artan patojen ve bulaşıcı hastalık riski ile daha yoğun ve sık fırtınalar”

son madde “Sağlık camiasını dinleyin ve iklim eylemini reçete edin” olarak şekillendi.

İklim kliniklerinde kimler görev alabilir? DSÖ Sağlıklı Şehirler Projesi’nde olduğu gibi, “Şehir doktorları belediye başkanlarıdır” yerine “İklim doktorları iklimle ilgili çalışan tüm disiplinlerdir” tanımlaması uygun mu? COP27’de ele alınan “İklim Klinikleri: Yeşil Yeni Mutabakat için Sağlıklı İklim Reçetesi”, “Sağlığı geliştiren eylemlere odaklanmayı savunanların bir araya gelmesi ve ekonomi yeşili anlaşmaların sağlığı geliştirici yeşil anlaşmalara dönüşmesini sağlayacak adımların atılması açısından sağlıklı iklim reçetesi” olarak dönüştüğü an iklim ve sağlık alanında yepyeni bir dönem başlayacak.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, SAĞLIK HASSASİYETİ VE UYUM

[ClimaHealth](#) yapılanması, şu an, iklim kliniklerinin en çok yararlanacağı platform. Bu platform, [Lancet Geri Sayımı raporlarına](#) atıf yaparak bazı veriler paylaştı. Buna göre; çalışma yapılan 95 ülkeden yalnızca 48’i iklim değişikliği ve sağlık hassasiyeti ve uyum değerlendirmesini tamamladığını ve yalnızca dokuz ülkede bunların kaynak tahsisinin de yapıldığı anlaşılıyor. Çalışmaya katılan ülkelerin dörtte üçünden fazlası (%77) ulusal sağlık ve iklim değişikliği planları veya stratejileri geliştirmiş veya geliştirmeyi sürdürüyor.

İklim klinikleri için temel oluşturacak bir yapı da Avrupa Çevre Ajansı. İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerine yönelik [Avrupa Çevre Ajansı](#)’nın, 38 üye ülke ve işbirliği yapan ülkelerin iklim değişikliğine uyum politikaları ve ulusal sağlık stratejileri incelemesine göre, iklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerinin genellikle ulusal uyum stratejilerinde ele

alındığı, buna karşın ulusal sağlık stratejilerinde daha az sıklıkla ele alındığı görülüyor. Ulusal uyum ve sağlık politikası belgelerinde en sık ele alınan iklim tehlikeleri; sıcak hava dalgaları ve kuraklık, yoğun yağış ve sel, genel sıcaklık artışı, artan patojen ve bulaşıcı hastalık riski ile daha yoğun ve sık fırtınalar. Hem uyum hem de sağlık politikaları, büyük ölçüde fiziksel sağlık üzerindeki mevcut ve öngörülen etkilere odaklanıyor. En yaygın olanı bulaşıcı ve vektör kaynaklı hastalıklar, artan hava kirliliği, kardiyovasküler ve solunum sistemleri üzerindeki ısı etkileri ve aşırı hava olaylarından kaynaklanan yaralanmalar. Ruh sağlığı etkileri daha az ele alınıyor; sağlığın sosyal belirleyicileri ve sosyal sağlık etkileri en az çalışılıyor. İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerini ele almak için en sık planlanan müdahaleler, erken uyarı sistemleri de dahil olmak üzere izleme ve gözetim, genel halk için bilinçlendirme kampanyaları ve iklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkilerine yönelik devam eden araştırmalar. İklim klinikleri planlanan müdahalelere hız kazandırabilir. İklim reçetelerinin gerçekçi olması ve diğer doğa/doğal reçetelerle karışmaması için birey, toplum, hane, mahalle veya şehir düzeyinde hesaplanmış iklim tehlikeleri, etkilenebilirlik ve risk analizlerine özgü, sağlığın iklim belirleyicileri ile harmanlanmış tedaviler/tavsiyeler gerekiyor.

Sanki bunları konuşmak için erken mi? Yine başa dönersek, önlenbilir nedenlerden ölümleri ve kaybedilmiş yılları azaltmak ve kaliteli yaşam süresini uzatmak mümkün, gerekli ama sadece sağlık sektörünün sorumluluğu değil. #

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

COP 27, Şehirler ve SURGe

Bu verileri iklim kriziyle ilgilenen okuyucularımız biliyor: Enerjinin %75'i şehirlerde tüketiliyor. Seragazi salımlarının %70'i şehir kaynaklı. 2050'de dünya nüfusunun %75'i şehirlerde yaşıyor olacak. Dünya ölçeğindeki şehirlerin %70'i iklim değişikliğinin etkileriyle uğraşiyor. Yani iklim krizi şehir yaşamından kaynaklanıyor; etkileri yoğun bir şekilde şehirlerde yaşıyor ve şehirlerin katılımı olmadan çözümler etkili olamaz. "İklim acil durumu bizim yerel gerçeğimiz. Adaptasyon ve mitigasyon için gereken değişiklikleri bizler, yani belediye başkanları, uygulayacağız... Şehirlerimizde ulaşım sistemlerimizi yeşillendirerek, binalarımızı yenileyerek ve vatandaşlarımız, endüstrilerimiz ve bilgi kurumlarımızla işbirliklerini artırarak iklim mücadelesini hızlandırabiliriz." Şehir yönetimleri bu gerçeğin farkında ve 1995'te yer alan ilk iklim zirvesinden bugüne kadar ısrarla müzakere masasında kendilerine yer açılması için çabalyorlar. İklim müzakerelerinde yerel ve bölgesel yönetimlerin sözcülüğünü LGMA (Local Governments and Metropolitan Authorities/Yerel Yönetimler ve Büyükşehir Kuruluşları) yapıyor.

ŞEHİR VE BÖLGELERİN SESİ: LGMA

1992'de ilk Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı yapıldı (Dünya Zirvesi veya Rio Zirvesi olarak da biliniyor). Çevre konusunda çeşitli konuların ele alındığı zirvede, iklimin tehlike altında olduğu ve bunun seragazi salımlarından kaynaklandığı açıklandı. Toplantıda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, (United Nations Framework

Convention on Climate Change - UNFCCC) 154 ülke tarafından imzalandı. Sürdürülebilir kalkınmanın da ele alındığı zirvede, toplumun tüm sektörlerinin desteğinin sağlanmasının önemi vurgulandı. Geniş katılımı sağlamak üzere toplumun dokuz sektörü "Ana Gruplar" olarak resmen tanındı.

"ÇOK KATMANLI VE ETKİN İŞBİRLİĞİ"*

"Şehirler, topluluklar ve hükümetler iklim acil durumuyla mücadelede ön saflarda yer alıyorsa Paris Anlaşması ve Glasgow İklim Paktı'nın

yerine getirilmesinde ulusal hükümetlerin ve Birleşmiş Milletler'in kilit ortakları olmaları kaçınılmazdır. Bir Belediye Başkanı ve eski bir Bakan olarak şehirlerin küresel süreçlerde tanındığını ancak henüz ulusal iklim taahhütleri ve eylemlerine etkin bir şekilde -yani sonuç müzakerelerine, doğrudan finansmanada- dahil olmadığını anlıyorum. Çok katmanlı, etkin işbirliği, iklim acil durumunun zorluklarıyla yüzleşmemizin, 1,5 dereceye ulaşmamızın ve şehirlerimizi ve topluluklarımızı dönüştürmemizin tek yoludur."

*Sharon DIJKEMA, Utrecht Belediye Başkanı ve ICLEI'nin COP27 Özel Temsilcisi

“Seragazi salımlarının %70’i şehir kaynaklı. 2050’de dünya nüfusunun %75’i şehirlerde yaşıyor olacak. Dünya ölçeğindeki şehirlerin %70’i iklim değişikliğinin etkileriyle uğraşıyor. Yani iklim krizi şehir yaşamından kaynaklanıyor; etkileri yoğun bir şekilde şehirlerde yaşanıyor ve şehirlerin katılımı olmadan çözümler etkili olamaz”

- Kadınlar
- Çocuklar ve Gençlik
- Yerli Halklar
- STK’lar
- Yerel Yönetimler
- İşçiler ve Sendikalar
- İş Dünyası ve Sanayi
- Bilim ve Teknoloji
- Çiftçiler

1995’te ilk iklim konferansı toplandığında hükümetlerin dışında üç kategoride STK’lar vardı: Özel sektör, çevreci aktivistler (Climate Action Network, Greenpeace, WWF) ve bugün LGMA olarak bilinen yerel yönetimler. Berlin’de ilki yapılan iklim konferansına LGMA her yıl katılıyor. Şehirler ve bölgelerin sesi olarak da bilinen LGMA’nın sözcülüğünü ICLEI yapıyor. 2009’dan bu yana da ICLEI adına bu görevi Küresel Savunuculuk Direktörü Yunus Arıkan yürütüyor. LGMA COP konferanslarına katılmakla kalmıyor. Yıl boyunca iklim müzakere sürecine şehirlerin ve bölgelerin görüşlerinin dahil edilmesini ve elbette, şehirlerin ve bölgelerin COP müzakere masasında yer almasını savunuyor.

ÇOK KATMANLI EYLEM

İklim kriziyle mücadelede şehirlerin ve bölgesel yönetimlerin önemi her yıl biraz daha anlaşılıyor. Paris Anlaşması’nın ardından COP toplantılarının sonuç bildirgelerinde şehirlerin iklim mücadelesine

katılımına yer veriliyor. COP26’da kabul edilen Glasgow İklim Paketi ile çok katmanlı eylem, Paris Anlaşması’nın 2. aşamasının ayrılmaz bir parçası haline geldi (Burada çok katmanlı eylem, ülke yönetimindeki her katmandaki yönetimin [taşra, yerel, bölgesel, ulusal] iklim mücadelesinde işbirliği içinde olması). 2022’de G7, G20, Birleşik Krallık’ın Commonwealth of Nations (İngiliz Milletler Topluluğu) ve Çin’in Çevre ve Yol Girişimleri sürdürülebilir kentleşmeye ve çok katmanlı eyleme yer verdiler. Ulusal Katkı Beyanları’nda kentsel içeriğin arttığını görüyoruz. 60’tan fazla ülke, yerel ve bölgesel hükümetlerle işbirliği yaparak iklim hedeflerini yükseltti. 1.000’den fazla şehir ve bölge, 2050 yılına kadar net sıfır karbon olmayı hedefliyor.

COP 27 VE SURGe

Şarm el-Şeyh’te iklim ve yerel yönetimler konusunda en önemli gelişme SURGe girişiminin lansmanı oldu (SURGe: Sustainable Urban Resilience for the Next Generation Initiative/Gelecek Nesil için Sürdürülebilir Kentsel Direnç Girişimi). Girişim, iklim mücadelesinde çok katmanlı işbirliği çerçevesinde Paris İklim Hedefleri’ne ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’ne ulaşmayı amaçlıyor.

Şehirlerde iklim mücadelesi beş ayrı açıdan ele alınıyor:

- Binalar ve barınma,
- Su,
- Hareketlilik,

ÇALIŞMA GRUPLARI

Kesişen sorunlar: çok katmanlı yönetim, finans, yerel kapasite, teknoloji ve inovasyona erişim, eşitlik

- Atık ve tüketim,
- Enerji.

İklim mücadelesinde beş konu şehirleri zorluyor. İlki **çok katmanlı yönetim**. Yukarıda da değindim: İklim kriziyle mücadele sadece ulusal bir girişim olmaz. Sorun çok büyük ve bu nedenle çok katmanlı işbirliği gerekli. **Finans** ikinci bir sorun. İklim konusuna ayrılmış olan finansman zaten yetersiz. Ve ne yazık ki şehirlere ulaşan fonlar çok çok az. Yerel yönetimlerde iklim krizini ele alacak **yerel kapasite**, teknik elemanlar yetersiz. Yerel kapasitede olduğu gibi, şehirlerin **teknoloji ve inovasyona erişimi** de yetersiz. Kentlerde yaşayan savunmasız gruplar, iklim değişikliğinden orantısız ve olumsuz bir şekilde etkileniyor. Bu da **eşitlik** ilkesinin çiğnenmesi demek.

ŞEHİRLERİN İKLİM ÇABALARI

Küresel SURGe İttifakı'nda bugüne kadar 100'den fazla kuruluş toplandı. Bunlar uluslar, şehir ağları

(C40, ICLEI, Eurocities vb.) sivil toplum, yerel ve bölgesel yönetimler, BM ve diğer uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, üniversite ve araştırma kuruluşları, finansal kurumlar, özel sektör ve kamu hizmetleri şirketleri.

SURGe Girişimi'ni şöyle değerlendiriyorum: Yukarıda da belirttiğim gibi şehirler, iklim krizi konusu gündeme geldiğinden bu yana müzakere masasına oturma çabalarının yanı sıra kendi çabalarıyla bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. UN Habitat verilerine göre, dünyada yaklaşık 11.000 şehir var. SURGe Girişimi, özellikle şehirlerin iklim çalışmalarına bütünsel bir çerçeve sağlamakla birlikte şehirlerin iklim çalışmalarına bir düzen de getirecek. #

SURGe Raporunun İngilizcesine **buradan** erişebilirsiniz.

SURGe Girişimine katılmak isteyenler **buradan** kayıtlarını yaptırabilirler.

Doç. Dr. Ahu ERGEN, Bahçeşehir Üniversitesi Öğretim Üyesi
ahu.ergen@vs.bau.edu.tr

Hem Açlık Hem Gıda İsrafı Artıyor

Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) yoksulluğu bitirmek, gezegeni korumak ve herkes için iyi bir yaşam sunmak üzere 2015 yılında BM'ye üye devletlerce kabul edildi ve hedef 2030 yılı. SKA'ların nasıl uygulanacağı, ülkelerin kendi kalkınma planlarına bağlı. Son yıllarda müfredatta, şirketlerin eğitimlerinde, devlet gündeminde, kısacası pek çok yerde karşımıza çıkan 17 SKA aslında insan, gezegen ve refah odağında sürdürülebilir şekilde kalkınmanın yollarını gösteren bir pusula.

AFRİKA'DA HER DÖRT İNSANDAN BİRİ AÇLIKLA MÜCADELE EDİYOR

İlk SKA, Yoksulluğa Son. Bu SKA ile 2030 yılına kadar yoksulluğun tüm biçimlerinin her yerde sona erdirilmesi amaçlanıyor. Dünya genelinde 800 milyondan

fazla insan günde 1,25 dolardan daha az gelire geçinmeye çalışıyor; birçoğunun yeterli gıdaya, temiz içme suyuna ve sıhhi koşullara erişimi bulunmuyor. İkinci SKA ise Açlığa Son. Bu SKA ile açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek hedefleniyor. Bugün dünya üzerinde 795 milyon insanın sürekli biçimde yetersiz beslendiği tahmin ediliyor. 5 yaşın altında 90 milyonu aşkın çocuk ise gerekli vücut ağırlığının tehlikeli düzeyde altında. Öte yandan Afrika'da her dört insandan biri açlıkla mücadele ediyor. Bir yandan SKA 1 ve SKA 2 hedeflerini hayata geçirmeye çalışan insan diğer yandan gıda israfına devam ediyor. Küreselde, her yıl insan tüketimi için üretilmiş gıdanın üçte biri tedarik zinciri boyunca israf ediliyor. Bu da yaklaşık olarak 1,3 milyar tona

denk geliyor. Araştırmalara göre, ülkemizde satın alınan yiyeceklerin yaklaşık %23'ü israf ediliyor. Toprak Mahsulleri Ofisi'ne göre ülkemizde her gün 123 milyon ekmek üretilirken bunun 6,1 milyonu israf ediliyor.

Gıda kaybı ve israfı; çevresel etkilere de neden oluyor, çünkü gıda üretimi kaynak kullanımı yoğun bir alan. Toprak erozyonu, ormansızlaşma, su ve hava kirliliği, üretim süreçleri, nakliye ve atık yönetimi kaynaklı seragazi emisyonları çevresel etkilerden bazıları.

STOK YAPMAK DA GIDA İSRAFINA NEDEN OLUYOR

İsraf ve atık zincirinin önemli parçasını tüketiciler oluşturuyor. Alışverişe listeye gitmek, yiyecekleri doğru biçimde saklamak ve pişirmek, artan sebze-meyvenin değerlendirilmesi gibi bilinen yöntemlerle harekete geçmek için tüketicinin öncelikle konunun öneminin farkında olması ve bu konuda duyarlı hale gelmesi gerekli. Diğer taraftan ülkemizde artan enflasyon nedeniyle stok yapma davranışına yönelim de gıda israfına neden oluyor. Yine markaların 3 al 2 öde tarzındaki satış artırıcı kampanyaları, tüketiciyi satın alma esnasında cezbederken kimi gıdalarda israfına neden oluyor. Bu konuda gıda etiketleme sisteminin de geliştirilmeye ihtiyacı var. Ayrıca teknoloji kullanımı pek çok örnekte, gıda israfını azaltmak için kullanıldığında başarılı sonuçlar getiriyor. Örneğin kimi mobil uygulamalar gıda saklama, evdeki malzemeye yapılacak tarifler gibi konularda yol gösteren kullanıcı dostu çözümler arasında yer alıyor. Alışveriş sıklığı da pek çok araştırmada israfı azaltan bir faktör. Sık alışveriş yapanlar, az ve toplu alışveriş yapanlara göre daha az israf ediyor. İleri yaş grubunun daha

az israf ettiğine, çocuklu ailelerin daha fazla israfta bulunduğu dair bulgular da fazla.

BÜTÜNSEL BİR KARARLILIĞA İHTİYAÇ VAR

Yaşadığımız çağda, okullarda her yaş grubu için ön planda tutulması gereken konulardan biri de gıda güvenliği ve israf olmalı. Tüketicinin kampanyalarla farkındalığı, eğitimle bilgilendirilmeye, doğru verilerle ve duygusal unsurlarla motive edilmeye ihtiyacı var. Aksi takdirde alışkanlıklar değişmiyor. İsraf davranışlarının toplumsal ve çevresel sonuçları hakkında farkındalığı artan insan daha kolay eyleme geçiyor. Biz bu yazıda tüketici tarafından konuya baktık ama yalnızca tüketici davranışlarını değiştirmeye odaklanarak çözüm elde edilemiyor. Bütünsel bir kararlılığa ihtiyacı var. Gıda tedarik zincirindeki her paydaşın ve devletin, gıda israfını kontrol altına almada rolü önemli. #

“Bugün dünya üzerinde 795 milyon insanın sürekli biçimde yetersiz beslendiği tahmin ediliyor. 5 yaşın altında 90 milyonu aşkın çocuk ise gerekli vücut ağırlığının tehlikeli düzeyde altında. Öte yandan Afrika’da her dört insandan biri açlıkla mücadele ediyor”

Emine Erdem, KAGİDER Yönetim Kurulu Başkanı

İklim Değişikliğine Karşı Bütün Taraflar Elini Taşın Altına Koymalı!

Birleşmiş Milletler'in iklim kriziyle mücadele konusunu tartışmak ve kararlar almak üzere her yıl hükümetleri ve uzmanları bir araya getirdiği COP toplantılarının 27'ncisi COP27, 6-18 Kasım 2022 tarihleri arasında Mısır'ın Şarm el-Şeyh kentinde yapıldı. 2015 Paris toplantısında alınan ve yüzyıl sonuna kadar ısınmayı 2 derece, tercihen 1,5 derece ile sınırlandırma hedefine ulaşıp ulaşılamayacağı toplantı öncesindeki en hararetli tartışma konularından biriydi. Çünkü bu konuda beklenen ilerleme sağlanamıyor. Hükümetler ve iş dünyasının bir kısmı sorumluluklarını yerine getirmekte yavaş kalıyor. Şarm el-Şeyh'te yayımlanan sonuç bildirgesinde tüm taraflar iklim hedeflerini 2023 yılı sonuna kadar bir kez daha gözden geçirmeye davet edildi. Aynı zamanda iklim krizinin ortaya çıkmasında payları çok az olmasına ya da hiç olmamasına karşın krizden ağır bir şekilde etkilenen ülkelerin kayıp ve zararlarının karşılanmasına yönelik bir fon oluşturma kararı alındı. Ancak fonun ayrıntıları gelecek yıl netleşecek. COP27 giderek daha acil ve yaşamsal hale gelen bir krizin çözümü için çaba gösterenleri ve çevrecileri mutlu etmedi. Gerçekten de hükümetlerin çoğunun bu konudaki performansları yavaş ve yetersiz görünüyor.

TÜRKİYE EMİSYON HEDEFLERİNİ İYİLEŞTİRMEYE DEVAM ETMELİ

Türkiye iklim değişikliğinden etkilenen ülkeler arasında... Meteorolojik ısınma, zaman zaman yaşanan seller, azalan yağışlar ve giderek sıklaşan bölgesel

kuraklıklar durumun göstergelerini oluşturuyor. Bu konuda bazı adımlar atıldı ve hedeflerde iyileşmeye gidildi. Türkiye Şarm el-Şeyh'te seragazı emisyonunu azaltmaya yönelik 2030 iklim hedefini, %41 oranında artıştan azaltım olarak açıkladı. Bu hedef kapsamında Türkiye karbon ve seragazı emisyonunu 2030 yılında 693 milyon ton civarında sınırlandırmayı öngörüyor. Bu gerçekleşirse ülkemizin 2020'de 523 milyon ton olan emisyon seviyesi 2030'da %33 oranında artmış olacak. Emisyonlar 2038 yılından sonra azalmaya başlayacak. Bence hükümetin koyduğu hedef bu şekliyle 2053'te net sıfır emisyon vizyonu ile pek de uyumlu değil. Dolayısıyla hedefte daha fazla iyileştirmeler yapılması gerekiyor.

İŞ DÜNYASININ SORUMLULUKLARI

Hükümet tarafından konulan hedefler madalyonun bir yüzünü oluşturuyor. Madalyonun diğer yüzünde ise sürdürülebilir, yeşil ve döngüsel ekonomiye dönüşüm yer alıyor. Bugün dünyada sıkıntı yaratan bütün çevresel, sosyal ve ekonomik sorunların çözümü buna bağlı. Türkiye bunu başardığı takdirde hem uluslararası düzeyde rekabetçi bir ekonomiye sahip olacak hem de kalkınmasını sürdürülebilir bir zemin üzerinde gerçekleştirecek. Aynı zamanda çevrenin korunmasına ve iklim değişikliğiyle mücadele edilmesine güçlü katkı sunan ülkeler arasına katılacak. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) [yeşil ekonomi](#)yi, "Çevreyle ilgili riskleri ve kısıtları azaltırken insanın durumunu iyileştiren ve sosyal hakkaniyeti güçlendiren bir ekonomi" olarak tanımlıyor. Alterna-

tifi ise günümüzde hakim olan ekonomi: Eşitsizlikleri artıran, israfı körükleyen, kaynakları tüketen, çevre ve insan sağlığı açısından birçok tehlike yaratan ekonomi. Yalnızca büyümeye odaklanan ve yarattığı etkilere pek aldırmayan böyle bir ekonomi yaklaşımı insanlığın geleceği için en önemli tehdidi oluşturuyor.

Yeşil ekonomiye geçişte en önemli rol iş dünyasına düşüyor. Bunun ilk adımı işletmelerin karbon ayakizlerini, yani sera gazı emisyonlarını ölçmeleri ve kayıt altına almaları. Sonraki adım ise karbon ayakizini azaltacak önlemleri tespit ederek bunları uygulamak için gerekli yatırımları yapmak. Şirketler, enerjiyi daha verimli kullanmak ve yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla ağırlık vermek zorundalar.

Tüm işletmeler, tedarik zincirleri ve üretim süreçleri başta olmak üzere iş süreçlerinin her aşamasında enerji ve diğer doğal kaynaklara olan taleplerini sürdürülebilirlik ilkesinin ortaya koyduğu sınırlar çerçevesinde hayata geçirmeliler. Ekolojik ayakizlerinin her bir bileşenini dikkatle değerlendirmek ve sürdürülebilir bir ekonomi için üstlerine düşeni yapmak zorunluluğu içindeler.

BAŞTA EKONOMİ, HER ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ!

Çevre, doğal kaynaklar ve emisyonla ilgili önlemler ilk adımları oluşturmakla birlikte sürdürülebilir, yeşil bir ekonomi için yeterli değil. Bugün insanlığın geleceğini tehdit eden ekonomik pratiklerin yerini daha adil, fırsat eşitliğinin bulunduğu, dezavantajların azaldığı bir sistemin alması gerekiyor. Böyle bir sistemin temelinde ise toplumsal cinsiyet eşitliği yer alıyor. Kadınların başta ekonomi olmak üzere hayatın her alanında eşit ko-

“Türkiye Şarm el-Şeyh’te sera gazı emisyonunu azaltmaya yönelik 2030 iklim hedefini, %41 oranında artıştan azaltım olarak açıkladı. Bu hedef kapsamında Türkiye karbon ve sera gazı emisyonunu 2030 yılında 693 milyon ton civarında sınırlandırmayı öngörüyor. Bu gerçekleşirse ülkemizin 2020’de 523 milyon ton olan emisyon seviyesi 2030’da %33 oranında artmış olacak”

Fotoğraf: Chris Lebovitz - Unsplash

“Çevre, doğal kaynaklar ve emisyonla ilgili önlemler ilk adımları oluşturmakla birlikte sürdürülebilir, yeşil bir ekonomi için yeterli değil. Bugün insanlığın geleceğini tehdit eden ekonomik pratiklerin yerini daha adil, fırsat eşitliğinin bulunduğu, dezavantajların azaldığı bir sistemin alması gerekiyor. Böyle bir sistemin temelinde ise toplumsal cinsiyet eşitliği yer alıyor”

şullarda katılımın sağlanması sürdürülebilirliğin önkoşulunu oluşturuyor. Bu bakımdan kadın istihdamı, şirketlerdeki kadın yöneticilerin veya siyasetteki kadınların sayısı ve konumu, kadınların toplumsal hayata katılımları gibi konulardaki veriler yalnızca birer istatistik başlığı değil, geleceğimiz için hayati konular.

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) 20 yıldır bunun için çalışıyor. Ülkemizde kadın girişimciliğinin yaygınlaşması, kadın istihdamının artması, kadının hayatın her alanında güçlenmesi için çalışıyoruz. Bu doğrultuda kadın girişimcilerin bilgi ihtiyacının karşılanmasına, finansa, teknolojiye ve pazara erişiminin güçlendirilmesine, onlara rol modelleri sunulmasına, şirketlerde kadın istihdamının desteklenmesine ve cinsiyet eşitliğine dayalı bir iş ve çalışma kültürünün hakim olmasına yönelik faaliyetlerimizi 20 yıldır giderek hızlanan bir tempoyla sürdürüyoruz.

YEŞİL EKONOMİ KAGİDER'İN ODAĞINDA

Hem dünya hem de ülkemiz için son derece kritik bir konu olan yeşil ve döngüsel ekonomiye dönüşüm KAGİDER olarak bizim de odağımızda bulunuyor. Ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini proaktif olarak ele alıp yöneterek önemli etkiler yaratmış kadınların girişimlerini öne çıkartıp geniş kitlelere tanıtmak, bu girişimcilerin rol model olmasını sağlayarak toplumda değişimi teşvik etmek ve sürdürülebilir iş modellerine geçişi hızlandırmak amacıyla başlattığımız, Yuvam Dünya Derneği ile birlikte sürdürdüğümüz “Yeşil İş Ödülleri” ikinci kez geçtiğimiz Temmuz ayında sahiplerini buldu. Searover şirketinin kurucusu girişimci Zeynep Balca Yılmaz Yeşil İş Ödülü'nün sahibi olurken Yeşil İş Manşiyon Ödülü de Peddon şirketi kurucusu girişimci Reyhan Miray'a verildi. Kadınları ve yeşil ekonomiye dönüşümü desteklemeye devam edeceğiz. #

Elif Gökçe ŞAHİN
Gsaahingalummi.harvard.edu

Şehirler: Hem En Çok Etkileyen Hem En Çok Etkilenen

Dünya Bankası geçtiğimiz Kasım ayında "[Gelişme: Değişen bir İklim'de Şehirleri Yeşilleştirme, Dayanıklı ve Kapsayıcı Kılma](#)" (Thriving: Making Cities Green, Resilient, and Inclusive in a Changing Climate) adlı bir rapor yayımladı. Rapora göre, küresel ölçekte seragazi salımlarının %70'i şehirlerden kaynaklanıyor. Aynı zamanda şehirler, sıklaşan aşırı hava olayları ve iklim göçmenleri gibi iklim değişikliği kaynaklı olumsuz etkilerin de en şiddetli yaşandığı bölgeler oluyor. 10 bin şehrin analiz edildiği raporda, şehirlerin hem kendi dinamikleri hem de iklim değişikliğinin olumsuz etkileri nedeniyle yaşadığı streslerin birbirini nasıl etkilediği ve bunların nasıl geri çevrilebileceği konu alınıyor. İklim değişikliği göstergeleri açısından şehirler nüfus, gelir ve gelişmişlik seviyesine göre değişiklik gösterse de bazı eğilimler hepsinde gözlemleniyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

■ Yüksek ve üst-orta gelirli ülkelerdeki şehirler karbon salımı açısından en kötü performansı sergilerken düşük gelirli ülkelerdeki

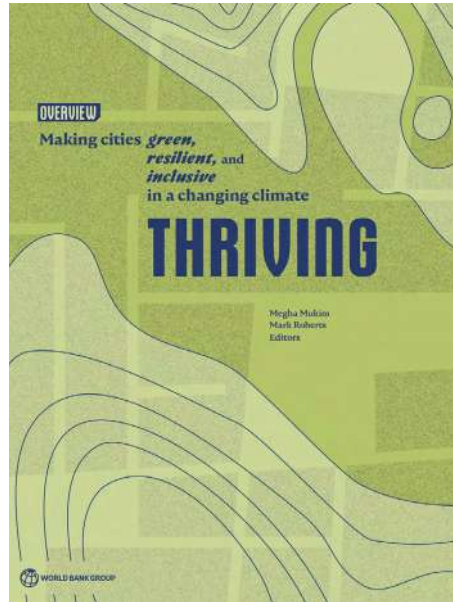
şehirler ise en düşük karbon salımı yapanlar olarak gözlemleniyor. Yüksek ve üst-orta gelirli ülkelerdeki şehirler küresel karbon salımının yaklaşık %86'sına kaynak oluyor. Alt-orta gelir grubundaki şehirler küresel salımın %13'üne kaynak olurken en düşük gelir grubundaki şehirler ise küresel salımın yalnızca %0,20'sine kaynak

oluyor. Yüksek gelir grubundaki şehirler düşük gelir grubundaki şehirlerin kişi başı karbon salımı miktarının yaklaşık 18 katını gerçekleştiriyor. Üst-orta gelir grubundaki şehirler ise düşük gelirli ülkelerdeki şehirlerin 21 katını gerçekleştirerek küresel karbon salımı en yüksek yapan grup oluyor.

■ Düşük ve alt-orta gelirli ülkelerdeki şehirler seller, aşırı sıcaklıklar, tropikal siklonlar, deniz suyu seviyesinin yükselmesi ve orman yangınları gibi iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini en şiddetli yaşayan yerler oluyor.

■ Düşük ve orta gelirli ülkelerdeki şehirler hava kirliliği açısından en düşük puanı alıyor. Belli başlı kentsel sektörlerden kaynaklanan hava kirliliği ise tüm gelir gruplarındaki şehirlerde benzer seviyelerde görülüyor.

"10 bin şehrin analiz edildiği raporda, şehirlerin hem kendi dinamikleri hem de iklim değişikliğinin olumsuz etkileri nedeniyle yaşadığı streslerin birbirini nasıl etkilediği ve bunların nasıl geri çevrilebileceği konu alınıyor"

İklim Değişikliği ile Mücadelede Ülkeler Arası İşbirliği Gerekli

Dünya Bankası geçtiğimiz Kasım ayında “[2021-22 Ülke İklim Değişikliği ve Kalkınma Raporları’ndan Çıkarılan Öngörüler](#)” (Emerging Insights from World Bank Group 2021-22 Country Climate and Development Reports) adlı bir analiz raporu yayımladı. 24 ülke raporunun analizine dayanan bu raporda, ülkelerin kalkınmadan ödün vermeden, iklim değişikliğine karşı dayanıklı kalmaları ve iklim hedeflerine ulaşmalarının mümkün olduğu vurgulanıyor. Fakat bunu başarmak için bazı değişiklikler yapmaları gerekiyor. Rapor, en hızlı ve en etkili sonuca ulaşma yolunda hangi stratejilerin uygulanması gerektiğini ve seragazi salımlarını azaltmak ve insanları korumak amacıyla aciliyet teşkil eden adımları listeliyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

■ Kişi başı en büyük seragazi salımını yapan aynı zamanda en çok kaynağa sahip olan yüksek gelirli ülkeler iklim konusundaki adımlarını ve düşük ve orta gelirli ülkelere kurumsal güçlendirmenin yanı sıra altyapı yatırımları gibi desteklerini artırmalı.

■ Özellikle düşük gelirli ülkelerde iklim değişikliğine karşı dayanıklılık geliştirme ve uyum sağlama, kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun azaltılması için en acil konu. Ülke raporlarına bakıldığında, iyi işleyen bir ekonomik sistem ile kaynak ve basit servislere eşitlikçi erişim sağlayabilen politikaları olan ülkeler iklim etkilerini çok daha kolay azaltabiliyor. Örneğin seragazi salımlarının yüksek devam etmesi ve iklimin kuraklaşması senaryosuna göre, Afrika kıtasındaki Sahel ülkelerinde yoksulluk oranı %27’den 2050 yılına kadar %34’e yükselebilir ve 13,5 milyon kişi daha yoksulluğa sürüklenebilir.

■ Salımları düşürmek ve dayanıklılığı artırmak için 2022-2030 yılları arasında yapılması gereken yıllık yatırım miktarı analiz edilen 24 ülkede GSMH’nin %1,4’ü; düşük gelirli ülkeler için %8’i seviyesinde olmalı.

■ Yapılan düşük karbon yatırımların geri dönüşü tam ya da kısmen alınıyor. Örneğin Türkiye’de azalan enerji ithalatından ve düşürülen hava kirliliği seviyesinden kaynaklanan faydalar 2022-2040 dönemi için 146 milyar ABD Doları (GSMH’nin %1’i) seviyesinde gerçekleşiyor.

Güneş Enerjisine Cinsiyet Perspektifi

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) Eylül ayında “[Güneş Enerjisi: Cinsiyet Perspektifi](#)” (Solar PV: A Gender Perspective) adlı bir rapor yayımladı. Rapor, iklim değişikliği ve cinsiyet eşitliğinin birbirine doğrudan bağlı olduğu; kadınların diğer alanlarda olduğu gibi iklim değişikliğinden de erkeklere oranla daha fazla etkilendiği ve aslında iklim değişikliği ile mücadelede kadınların getirebilecekleri farklı bakış açısı, deneyim ve bilgilerin toplum için çok faydalı olacağı vurgulanıyor. 4,3 milyon istihdam ile güneş enerjisi sektörü yenilenebilir enerji sektöründeki en büyük işveren. Eğer bu alt sektör kadınları istihdama dahil etmek için bir adım atmazsa, yenilenebilir enerji sektörü kadınların gücünden ve bakış açısından faydalanamayacak. Rapor, kadınların güneş panelleri alt sektöründeki istihdam durumunu, karşılaştıkları zorlukları ve çözüm önerilerini kapsıyor.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

■ Güneş enerjisi sektörü 2030 yılına kadar 14 milyon istihdam daha yaratacak ve yenilenebilir enerji istihdamının %37’sine sahip olacak.

■ Halihazırda bu sektörde kadınların istihdamdaki oranı %40 seviyesinde. Rüzgar enerjisinde ise bu oran yalnızca %21. Petrol ve doğalgaz sektörlerinde ise kadınların istihdamdaki oranları %22.

■ Bu sektörde kadınların çoğu idari işlerde çalışıyor. İdari işlerdeki kadın oranı da %58. Teknik ve mühendislik işlerinde ise katılımları yalnızca %38.

■ Sektördeki yönetici pozisyonlarının yalnızca %30’u kadınlardan oluşuyor. Üst yönetimde ise bu oran yalnızca %13.

■ Güneş paneli üretimi alt sektöründe kadın çalışan oranı %47. Kurulum yapma aşamalarında çalışan kadın oranı ise %12.

Net Sıfıra Doğru Kömür Tüketimi

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Kasım ayında "[Net-Sıfır Dönüşümlerinde Kömür: Hızlı, Güvenli ve İnsan Odaklı Değişim için Stratejiler](#)" (Coal in Net Zero Transitions: Strategies for Rapid, Secure and People-Centred Change) adlı bir rapor yayımladı. Raporla, dünyanın iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinden korunmak için hızlı bir şekilde yenilenebilir enerji yatırımlarına odaklanarak kömürden vazgeçmenin gerekliliği vurgulanıyor. Rapora göre, güncel küresel kömür tüketiminin %95'inden fazlası net sıfır salım hedefi koyan ülkelerden kaynaklanıyor. Azalması bir yana, kömür talebi son 10 yılda sabit kaldı. Hiçbir şey yapılmazsa kömür santrallerinden çıkan salımlarla dünya 1,5 derece artış sınırını geçecek.

Kömür bilindiği gibi tek başına dünyanın en büyük karbon salım kaynağı. Aynı zamanda, yine kömür dünya elektrik üretiminin tek başına en büyük kaynağı. Bu nedenle kömürden hemen vazgeçmek ülkeler için kolay olmuyor. Rapora göre, kömüre en çok bağımlılık yaşayan ve dönüşümün en zorlu olduğu ülkeler Endonezya, Moğolistan, Çin, Vietnam, Hindistan ve Güney Afrika.

Günümüzde dünya ölçeğinde 9 bin kadar kömür santrali ve bunların da 2,185 gigawatt kapasiteleri mevcut. Yaşları da Amerika'da ortalama 40 yıl, Asya'daki gelişmekte olan ülkelerde ise 15'den az. Kömür kullanımına dayalı endüstriler de uzun vadeli

planlar ve kömüre dayalı yatırımlar yapıyor. Bu nedenle bu kısır döngünün kırılması gerekiyor. Döngünün kırılması için atılması gereken en önemli iki adım yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının çoğaltılması ve yaygınlaştırılması ile enerji verimliliğinde sistemsel iyileştirmelerin yapılması. Verilen net sıfır hedeflerinin yerine gelmesi için 2021-2030 yılları arasında var olan kömür santrallerinin çıktılarının üçte bir oranında azalması ve %75'inin güneş ve rüzgar santralleri ile değişmesi gerekiyor. 2050 yılına kadar net sıfır senaryosuna göre kömür tüketiminin %90 oranında azalması gerekiyor.

Raporda, bu dönüşüm için yenilenebilir enerjiye geçişte devlet teşvikleri, var olan kömür santrallerine yönelik refinansman çözümleri, uluslararası işbirlikleri gibi öneriler sunuluyor.

SKA'ların Gizli Anahtarı: İnsan Hakları

İş Dünyası Bu Kilidi Nasıl Açabilir?

Ahmet DÖRDÜNCÜ
Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ulaşmak için yedi yılımız kaldı. Ancak 2030 yılında hayalini kurduğumuz daha adil ve yaşanabilir bir dünya hedefine henüz yaklaşmadık. Amaçlar'ın %90'ı insan haklarıyla doğrudan ilintili olduğundan belki de SKA'lara ulaşmanın anahtarı, insan hakları anlaşmalarına uyum sağlanmasında gizli.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres, Ağustos 2021 IPCC Raporu çıktılarının ardından insanlık için kırmızı alarmların çaldığını söyledi. Çünkü iklim kriziyle mücadele etmek için çalışanları, toplumları etkileyecek kararlı, tutarlı ve somut adımların acilen atılması gerekiyor. Kurumlar bu adımları atarken bir yandan hızlı, çevik davranmalı, öte yandan kapsayıcı olmalı; kimseyi geride bırakmamalı. Zira insanı merkeze almayan hiçbir dönüşüm kalıcı olamaz. Bu nedenle insan hakları ve iklim kriziyle mücadele konularının uluslararası çok paydaşlı tartışmalarda etraflıca yer alması tesadüf değil. Önce, bu yıl Temmuz ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 161 oyla temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkını insan hakkı olarak kabul etti. Karara imza atan ülkeler, bu hakkın uluslararası çevre hukuku ilkeleri çerçevesinde, "tam olarak uygulanması gerektiğini" teyit etti. Afrika COP'u olarak nitelendirilen BM İklim Değişikliği 27. Taraflar Konferansı, kararın ardından gerçekleşen ilk COP zirvesi oldu. Zirve iklim değişikliğinin insan hakları boyutuna ilişkin kapsamlı tartışmalara ev sahipliği yaptı. En son Aralık ayında gerçekleşen İş Dünyası ve İnsan Hakları Zirvesi de

yeşil ekonomiye geçişi insan hakları ekseninden derinlemesine inceledi.

İŞ DÜNYASI DÖNÜŞÜMÜN EN BÜYÜK KAYNAĞI

İklim değişikliği ile mücadele ve yeşil ekonomiye geçiş ancak ve ancak herkesi kapsadığında gerçekleşebilir. Araştırmalar; kadınların, çocukların ve başta mülteciler, yerli halklar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere tüm kırılgan grupların iklim değişikliği ve yeşil ekonomiye geçiş için atılan adımlardan daha orantısız şekilde etkilendiklerini ortaya koyuyor. Yanı sıra iklim değişikliğinin mevcut insan hakları ihlallerini daha da derinleştirdiği biliniyor. Bu bağlamda, COP 27'de net sıfır emisyon ve iklim dayanıklılığını (climate resilience) sağlamaya yönelik atılacak adımların kimseyi geride bırakmadan, kapsayıcı ve adil olması ve insana yakışır iş fırsatları yaratması talep edildi. Adil geçişi sağlamak için ise sosyal diyalog, paydaş katılımı ve insan haklarına evrensel saygı üzerine kurulu adil bir süreç kurgulanması gerektiği vurgulandı.

Bu geçişte iş dünyasının rolü ve sorumlulukları büyük. Zira şirketler istihdam sağlıyor, teknoloji geliştiriyor ve ölçeklendiriyor. İş dünyası finansal kaynakları, geniş tedarik zinciri ve inovasyon kapasitesi ile dönüşümün en büyük kaynağı.

DERİNLEŞEN EŞİTSİZLİKLER

Bugün önemi daha fazla anlaşılan BM İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri, iş dünyasına, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve giderilmesine iliş-

kin evrensel olarak uygulanabilir bir yol gösterme amacıyla 2011 yılında yayımlanmıştı. Aradan geçen 11 yılda ülkeler, iş dünyasında insan hakları konusunun sorumlu bir işletmenin temel özelliği olduğunun anlaşılmasını sağlayarak odağın hayırseverlikten hesap verebilirliğe kaymasını sağladı.

İlkelerin 10. yılında, ilerlemeyi değerlendiren ve gelecek 10 yıl için bir yol haritası sunan [rapora göre](#) bölgesel çatışmalar ve bunlara bağlı göçler, ekonomik kriz, yükselen popülizm ve küresel salgınla derinleşen eşitsizlikler insan hakları alanındaki politika ve uygulama boşluklarını daha da artırdı.

Rapor; iş dünyasının önümüzdeki dönemde atması gereken adımları ise şu şekilde tanımlıyor: Dijital teknolojiler dahil olmak üzere insan hakları ihlaline yol açmayan iş modellerinin tedarik zincirini ve satın alma uygulamalarını da kapsayacak şekilde hayata geçirilmesi, uluslararası standartlarla uyumlu insan hakları politikalarının geliştirilmesi ve kamuoyuyla paylaşılması, kurumsal insan hakları performans verilerinin geliştirilmesi ve performansın raporlanması. Ancak bu süreçleri hayata geçirmek şirketler için her zaman kolay değil... UN Global Compact üyesi şirketlerin %90'ından fazlası insan hakları politikalarının yürürlükte olduğunu bildirirken yalnızca %18'i insan hakları etki değerlendirmesi yaptığını bildiriyor.

UN Global Compact'ın ilk iki ilkesi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden alındı ve iş dünyasını insan haklarını desteklemeye, saygı duymaya ve insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamaya çağırıyor. UN Global Compact üyesi şirketler insan hakları alanındaki uygulamalarını halka açık bir şekilde her yıl raporluyor.

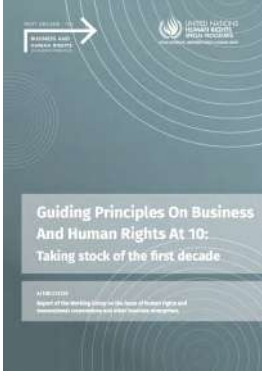

UN Global Compact, şirketlerin yalnızca taahhüt vermelerini beklemiyor, onları bu taahhütlerini somut adımlara dönüştürmeleri için de destekliyor. Hazırladığı raporlar, online dersler ve öz değerlendirme araçlarının yanı sıra hayata geçirdiği hızlandırma programlarıyla iş dünyasına hedef belirleme, yol haritası oluşturma, ilerlemeyi ölçme ve raporlama süreçlerinde yol gösteriyor.

UN GLOBAL COMPACT ÖNCÜ ŞİRKETLERİ BİR ARAYA GETİRDİ

UN Global Compact 2022 yılında hayata geçirdiği "Just Transition Think Lab" ile bu alanda öncü şirketleri bir araya getirdi. Yapılan çalışmalar kapsamında UN Global Compact iş dünyasını desteklemek amacıyla "Introduction to a Just Transition-A Business Brief" başlıklı rehberi yayımladı. Rehber haritalama, temel oluşturma, katılımı sağlama, plan yapma, uygulama, ortaklıklar kurma ve iletişim başlıkları altında yedi adımda iş dünyasına atabileceği adımları detaylı bir şekilde açıklıyor.

"İklim değişikliği ile mücadele ve yeşil ekonomiye geçiş ancak ve ancak herkesi kapsadığında gerçekleşebilir. Araştırmalar; kadınların, çocukların ve başta mülteciler, yerli halklar, yaşlılar ve engelliler olmak üzere tüm kırılgan grupların iklim değişikliği ve yeşil ekonomiye geçiş için atılan adımlardan daha orantısız şekilde etkilendiklerini ortaya koyuyor"

“UN Global Compact’in ilk iki ilkesi İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nden alındı ve iş dünyasını insan haklarını desteklemeye, saygı duymaya ve insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamaya çağırıyor”

Rehberin yanı sıra UN Global Compact’in 2023 Ocak ayında başlayacak olan İş Dünyası ve İnsan Hakları Programı insan hakları ve çalışan hakları alanlarında şirketleri desteklemek için hayata geçirildi. Türkiye dahil 35 ülkede uygulanacak programa katılacak şirketler, uygulama ve politikalarının, evrensel insan haklarının korunmasını nasıl destekleyebileceğini ve insan hakları ihlallerini nasıl önleyebileceğini öğrenecek. Toplamda altı ay sürecek program; insan hakları üzerindeki etkilerini belirleme, uygunluk denetim (due diligence) süreçlerini tesis etme ve uygulanabilir bir eylem planı geliştirme süreçlerinde şirketleri destekleyerek insan hakları alanında ilerlemelerini hızlandıracak.

Program boyunca katılımcılar online eğitimler, deneyim paylaşım oturumları ve çalıştaylarda hedef belirleme, performans ölçümü ve raporlama konula-

rında bilgi ve kapasitelerini artıracaklar. Katılımcılar ayrıca insan hakları uygulamalarını gözden geçirme, etkilerini değerlendirme ve insan hakları üzerindeki olumsuz etkileri azaltma yöntemlerini öğrenecek, hem kendi operasyonlarında hem de değer zincirinde insan hakları uygulamalarını iyileştirmek için bir eylem planı oluşturacak. Program sonunda şirketlerin hazırladıkları İnsan Hakları Eylem Planını üst yönetimlerine sunmaları bekleniyor.

Coğrafyalara yayılan operasyonları ve ulaştıkları topluluklar göz önünde bulundurulduğunda iş dünyası, insan haklarının tesis edilmesi, desteklenmesi ve geliştirilmesinde çok önemli bir aktör. İnsan hakları alanındaki sorumluluklarının farkında olan ve bu alandaki çalışmalarını ivmelendirmek isteyen tüm şirketlerimizi İş Dünyası ve İnsan Hakları Programı’na davet ediyoruz. #

Ekolojik Boya, Doğal Mürekkep Doğadan Renkler

YENİİNSAN

www.yeniinsanyayinevi.com

f yeniinsanyayinevi

i yeniinsanyayinevi

t yeniinsanyayin

Arzu Deniz AKSOY, Sosyal Etki Girişimcisi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

“Mış” Gibi Yaparak Sonuçlanan COP27

Bu yıl Mısır’da gerçekleşen COP27 BM İklim Değişikliği Konferansı, Rusya-Ukrayna savaşı, yüksek enflasyon, enerji krizi ve iklim krizinin neden olduğu hava koşulları gibi etkilerin gölgesinde gerçekleşti. Ne yazık ki COP27 başlamadan önce *Campaign* dergisinde kaleme aldığım yazımda da belirttiğim gibi çok umutlu değildim.

Konferans, geçtiğimiz yıl Glasgow’da düzenlenen COP26’nın taahhütlerinin güçlendirilmesi ve gerçekçi eylem planlarına dönüştürülmesi hedefiyle ve “**Uygulama Konferansı**” (Implementation COP)

mottosuyla başlamıştı. Afrika kıtasında gerçekleşmesi nedeniyle de bölgenin iklim krizi karşısındaki hassasiyetlerini vurgulaması bekleniyordu. Gerek yer seçimi gerekse global resme baktığımızda bu şekilde sonuçlanması pek şaşırtıcı değildi. Başlangıcı gibi sonuçları da ne yazık ki pek iç açıcı olmadı. Sonuç bildirgesinin dahi iki gün geç açıklanması yoğun tartışmalar ekseninde sistemin de zorlandığının bir göstergesiydi.

İKLİM HEDEFLERİNİN DAHA İLERİYE TAŞINMASI

İklim hedeflerini daha ileriye taşıması adına COP27’ye önemli bir misyon yüklenirken hem konferans gündeminde hem de konferans sonuç metninde iklim kriziyle mücadelede ilgili boşlukları dolduran ve çok daha iddialı-kapsayıcı hedeflerin yer alması bekleniyordu. Fakat son bir yılda Rusya’nın Ukrayna’yı işgali, gıda ve enerji fiyatlarındaki artış ve tedarik zincirlerinde yaşanan aksaklıklar gibi iklim gündeminin de seyrini belirleyen gelişmelerin etkisiyle COP27 öncesi ve sırasında, iklim krizi karşısında kırılgan ülkelere finansman sağlanması -azaltım başta olmak üzere diğer önemli meselelere kıyasla- ana gündemde çok daha yoğun bir biçimde yer aldı.

İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen kayıp ve zararların kimler tarafından karşılanacağı zirvenin en önemli konusuydu. İklimden kaynaklanan aşırı hava koşullarından kaynaklanan kayıp ve zararlar için fon oluşturulması en çok konuşulan konu oldu. Bu fon

iklim krizinden etkilenen yoksul ülkelere destek sağlayacak. Az gelişmiş ülkelerin iklim krizi nedeniyle uğradıkları ekonomik kayıpların, iklim krizinin ortaya çıkmasında tarihsel sorumluluğu en yüksek olan Batı ülkeleri tarafından tazmin edilmesi amacıyla Kayıp ve Zarar Mekanizması fonu oluşturulmasının kabul edilmesi zirvenin en önemli çıktılarından biriydi.

PETROL ÜRETEN ÜLKELERİN ÖLÜM SESSİZLİĞİ

Yine zirveden çıkmayan bir konu fosil yakıtların kullanımının sınırlandırılmasıydı. Dünyada en fazla karbon salımına yol açan iki ülke olan Amerika ve Çin, iklim kriziyle mücadele konusunda işbirliği içinde olacaklarını açıkladı. Buna karşılık ne yazık ki emisyonların 2025'e kadar zirveye çıkması ve fosil yakıt kullanımının aşamalı olarak durdurulmasıyla ilgili bir karar alınamadı. Herhangi bir kısıtlama veya yaptırım çıktısı olmadı. Petrol üreten ülkelerin bu karar sonrasındaki ölüm sessizliği de tarihe yazılan bir konu olmalı.

Durumun parlak olmadığını ve iklim değişikliğinin etkilerini sınırlandırmak için zamanımızın her geçen gün daraldığının farkında olmalıyız. Ancak bu farkındalık bizi umutsuzluğa değil, eyleme geçmeye teşvik etmeli. Bir yandan bireysel ve kurumsal düzeyde gerekli davranış değişikliklerini hayata geçirirken öte yandan bu krizden bizi yine bizlerin bulacağı çözümlerin çıkaracağını unutmadan elbirliğiyle çalışmaya devam etmeliyiz.

KARAMSARLIĞI BIRAKMALIYIZ

Bunun için seragazi emisyonlarımızı hep birlikte acilen ciddi bir miktarda azaltmamız gerekiyor. Bu konuda bize destek olabilecek iki araç var: Yenilene-

bilir enerji ve dijital dönüşüm. Uluslararası Enerji Ajansı'nın yayımladığı [World Energy Outlook 2022](#) verilerine göre küresel ısınmayı 1,5°C seviyesinde durdurmak için kömür ve doğalgazı 2040 yılına kadar enerji üretimimizden çıkarıp güneş, rüzgar, hidroelektrik ve nükleer gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişi sağlamalıyız. Aksi takdirde ısınmanın önüne geçmek mümkün olmayacak ve iklim krizi içinden çıkılamayacak bir hal alacak. Enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanabilmesi için gerekli altyapının kurulması ise dijital dönüşümle mümkün. Ek olarak dijital dönüşüm küresel karbon salımlarının bertaraf edilmesi için kullanılan karbon tutma ve depolama teknolojisi, veri ve teknolojinin gücünü kullanan erken uyarı sistemleri ve IoT (Nesnelerin İnterneti) teknolojisini kullanan akıllı çöp kutuları gibi birçok uygulamayla iklim kriziyle mücadele etmeye de olanak sağlıyor.

İklim krizinin geldiği kritik aşama konusunda karamsarlığı bırakmalıyız, ancak bu sayede COP27'deki olumsuz tablonun tersine çevrilmesi mümkün olabilir. #

"Durumun parlak olmadığını ve iklim değişikliğinin etkilerini sınırlandırmak için zamanımızın her geçen gün daraldığının farkında olmalıyız. Ancak bu farkındalık bizi umutsuzluğa değil, eyleme geçmeye teşvik etmeli"

2023 Bütçesinin “İklimi”

Kamu parasının hangi alanlarda harcanacağını gösteren Bütçe Kanunu'nda iklim değişikliğiyle mücadele de yerini aldı. 2023 Yılı Bütçe Kanunu'nda iklim değişikliğinin izlerini sürdüğümüzde gerekçesinden gelirlere, ödeneklerden ekli cetvellere iklimle karşılaşmak mümkün.

 Habib KOCAMAN, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yasama Uzmanı

Maliye politikasının önemli bir aracı olan Bütçe Kanunu ile harcamacı kuruluşlara tahsisat yapılırken aynı zamanda eğitim, sağlık, güvenlik, çevre ve diğer kamu politikası uygulama alanlarına aktarılan kaynaklar belirleniyor. İklim değişikliğiyle mücadele ve etkilere uyuma yönelik faaliyetler için ayrılacak kamu kaynağı da aynı şekilde Bütçe Kanunu içerisinde yer alıyor. Bu yazıda TBMM'de henüz yasalaşmış olan 2023 Yılı Merkezi Yönetim [Bütçe Kanunu'nda](#) iklim değişikliğinin ne şekilde yer aldığı, iklim değişikliği politikasının devlet bütçesine yansımaları ele alınacak.

BÜTÇE PROGRAMLARINDA İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Türkiye'de devlet bütçesi 2021 yılından bu yana performans esaslı **program bütçe** sistemine göre hazırlanıyor. Program bütçe; harcamaların iş, hizmet veya konu diyebileceğimiz program sınıflandırmasına göre tasnif edildiği, kamu hizmet sunumu performansına ilişkin bilgilerin sağlandığı bir [bütçeleme sistemi](#).

2023 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nde 68 program yer aldı. Bu programlardan biri doğrudan iklim değişikliği üzerine: **Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği Programı**. Programa 2023 yılı için 6,243,644,000 TL ödenek teklif edildi. Miktar, ek bütçe dahil 2022'ye göre iki katından fazla bir artış gösteriyor. Lakin 4,808,267,645,000 TL'lik toplam program ödeneklerinde söz konusu programın payı %0,13'e karşılık geliyor.

Programın **amacı**; çevre ve doğal kaynakların korunması, kalitesinin iyileştirilmesi, etkin, entegre ve sürdürülebilir şekilde yönetiminin sağlanması, her alanda çevre ve iklim dostu uygulamaların gerçekleştirilmesi, toplumun her kesiminin çevre bilinci ile duyarlılığının artırılması. Programın anahtar göstergeleri arasında doğrudan iklim değişikliğiyle ilgili ölçütün bulunmaması ise dikkat çekiyor (Merak edenler için Programın anahtar göstergeleri şunlar: 1) Atık su arıtma hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı 2) Katı atık düzenli depolama hizmeti verilen belediye nüfusu oranı 3) Sıfır atık projesi kapsamında kaynağında ayrıştırılarak toplanan atık miktarı).

Programı **yürütmekle sorumlu idareler** ise şunlar: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (koordinasyondan da sorumlu), İklim Değişikliği Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü.

Programın kapsamındaki doğrudan iklim değişikliğine yönelik **faaliyetler, iş ve işlemler** arasında iklim değişikliğiyle mücadele etme, uyum sağlama; ozon tabakasını incelten maddelerin kontrolü; seragazi emisyonlarının takibi; iklim değişikliğinin sektörler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, azaltılması ve uyum kapasitelerinin artırılması; hava kalitesinin korunması; stratejik çevresel değerlendirme, çevresel etki değerlendirme ve çevre etiket sistemi gibi konulardaki **hizmetler yer alıyor**.

Diğer programlardan içeriğinde iklim değişikliğine yönelik faaliyetler bulunduranlar arasında ise,

■ Toprak ve su kaynaklarının etkin ve sürdürülebilir

Programın amacı; çevre ve doğal kaynakların korunması, kalitesinin iyileştirilmesi, etkin, entegre ve sürdürülebilir şekilde yönetiminin sağlanması, her alanda çevre ve iklim dostu uygulamaların gerçekleştirilmesi, toplumun her kesiminin çevre bilinci ile duyarlılığının artırılması.

kullanımının sağlanması, iklim değişikliği, çölleşme ve erozyonla etkin mücadele edilmesi amaçlı **Toprak ve Su Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi**,

■ Çevreye duyarlı ulaşım hizmetlerinin sağlanması amaçlı **Demiryolu, Denizyolu ve Karayolu Ulaşımı**,

■ Enerji kaynaklarını verimli ve çevreye duyarlı değerlendirme amaçlı **Enerji Arz Güvenliği, Verimliliği ve Enerji Piyasası**,

■ Ormanların, doğal hayatın ve tabiat varlıklarının korunması, geliştirilmesi ve topluma çok yönlü faydalar sağlayacak şekilde yönetilmesi amaçlı **Ormanların ve Doğanın Korunması ile Sürdürülebilir Yönetimi**,

■ Doğal hayata saygılı şehirler ile yerleşimlerin oluşturulması; afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşim yerlerinin oluşturulması amaçlı Şehircilik ve Risk Odaklı Bütünleşik Afet Yönetimi programları belirtilebilir.

Programlardaki iklim değişikliğine ilişkin faaliyetler; iklim değişikliğine uyum, enerji sektörüne ilişkin iklim müzakerelerinin yürütülmesi, tarım sektörünün

iklim değişikliğine uyum kapasitesinin artırılması, seragazi emisyonlarının takibi, yıllık seragazi envanterine enerji sektörü açısından katkı sağlanması, ozon tabakasını incelten maddelerin kontrolü olarak örneklendirilebilir. Bahsedilen programların anahtar göstergelerine verilecek örnekler arasında karbon-dioksit emisyon yoğunluğu, enerji yoğunluğu, erozyonla kaybolan toprak miktarı, toplam orman varlığı belirtilebilir.

ANALİTİK BÜTÇEDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Program bütçe yapısına geçilmekle birlikte ekonomik ve mali analizlerin geçmiş istatistiki verilerle karşılaştırma yapılmasına imkan sağlanması amacıyla **analitik bütçe** yapısına ait türlerin kullanılmasına devam edildiğinden harcamaların temel işlevlerine göre gruplandırıldığı **fonksiyonel sınıflandırmada** iklim değişikliğine ilişkin duruma da göz atmak faydalı olacak. Fonksiyonel sınıflandırmada **"05 çevre koruma hizmetleri"** bünyesinde şu hizmetleri bulunduruyor: Atık Yönetimi, Atık Su Yönetimi, Kirliliğin Azaltılması, Doğal Ortamın ve Biyoçeşitliliğin Korunması, Çevre Korumaya İlişkin Araştırma ve Geliştirme, Sınıflandırmaya Girmeyen Çevre Koruma Hizmetleri.

Bunlardan **Kirliliğin Azaltılması Hizmetleri** iklim değişikliğine ilişkin faaliyetleri içeriyor: Atmosfer, hava ve iklim koruma, toprak ve yeryüzü sularının korunması faaliyetleri kapsamında hava kalitesini etkileyen kirletici salımları ve sera etkisi yaratan gaz emisyonlarını kontrol altında tutma ya da önlemeye [yönelik tedbirler](#).

2023 bütçesinde Çevre Koruma Hizmetleri sınıfında ödenek öngörülen **harcamacı kuruluşlar** şunlar: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, İklim Değişikliği Başkanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye

Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu. Bütçe ödeneklerinin fonksiyonel dağılımında toplam 4,808,267,645,000 TL ödeneğin %0,2'sine karşılık gelen 8,521,609,000 TL miktarın Çevre Koruma Hizmetleri'ne ayrıldığı görülüyor.

BÜTÇE GEREKÇESİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

13 bölümden oluşan [bütçe gerekçesinde](#) ikinci bölüm, bütçe hazırlanırken 11. Kalkınma Planı'yla birlikte esas alınan üst politika belgesi olan Orta Vadeli Program'a (OVP) ayrılmış. OVP'nin temel amaçları arasında, iklim değişikliğinin çevresel, sosyal ve ekonomik alandaki çok yönlü etkileri dikkate alınarak ve

kalkınma öncelikleri çerçevesinde ekonominin her alanında ve tüm sektörlerde yeşil dönüşüme önem verileceği belirtiliyor. "Makroekonomik Hedefler ve Politikalar" alt başlığında büyümeye ilişkin politika ve tedbirlerden biri olarak iklim değişikliği ve doğal afetlerle mücadelenin yanı sıra yeşil ve dijital dönüşümün dikkate alınacağı vurgusu göze çarpıyor. Diğer bir

politika ve tedbir ise afetlere hazır, çevre ve iklim dostu, enerji verimliliği yüksek, kültürel değerlerini koruyan, yatay mimariyi esas alan kentsel dönüşüm çalışmalarının hızlandırılması.

Yeşil dönüşüme ayrı bir alt başlık açılarak; iklim değişikliği nedeniyle düşük karbon ekonomisine geçişin küresel ölçekte önem kazandığı, AB'nin sıfır emisyonlu, kaynak verimli ve rekabetçi bir ekonomiye ulaşmak amacıyla yeşil dönüşüm politikalarında ilerleme kaydettiği, 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadelede benimsenen yeni yapısal dönüşüm perspektifinin sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önem arz ettiği, yeşil dönüşüme yönelik adımların atılmaya devam edileceği ifade ediliyor.

Bu doğrultuda politika ve tedbirler olarak şunlar açıklanıyor:

“2023 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi’nde 68 program yer aldı. Bu programlardan biri doğrudan iklim değişikliği üzerine: Sürdürülebilir Çevre ve İklim Değişikliği Programı. Programa 2023 yılı için 6,243,644,000 TL ödenek teklif edildi. Miktar, ek bütçe dahil 2022’ye göre iki katından fazla bir artışı gösteriyor. Lakin 4,808,267,645,000 TL’lik toplam program ödeneklerinde söz konusu programın payı %0,13’e karşılık geliyor”

1) Net sıfır emisyon hedefine giden yolda orta vadeli düşük karbonlu büyüme stratejisinin ortaya konulması, yeşil dönüşüm için sektörlerin ihtiyaç duyacağı ilave yatırımın belirlenerek destek mekanizmaları planlanacağı,
2) Sektörlerin düşük karbonlu üretime geçişi için yol haritaları hazırlanacağı ve uygulamaların teşvik edileceği,
3) 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda Ulusal Katkı Beyanı ve Uzun Dönemli İklim Değişikliği Stratejisi ve Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı çalışmalarının tamamlanacağı,
4) Yeşil dönüşüm altyapısının oluşturulması için başta tarım, sanayi, ulaştırma ve enerji sektörlerinde olmak üzere yeşil teknoloji Ar-Ge projelerinin destekleneceği, yeşil hidrojen ve enerji depolama gibi emisyon azaltılmasına katkı sağlayan teknolojilerin yatırım ekosisteminin geliştirileceği,
5) Yeşil dönüşüme işgücü piyasasının adil geçişi için önlemler alınacağı,
6) İklim finansmanına erişim imkanlarının genişletileceği, verimlilik artıran, dönüştürücü nitelikli, katma değeri yüksek, seragazi emisyon artışını sınırlayan ve yeşil becerileri artıran yatırımlara öncelik verileceği,
7) Firmaların yeşil dönüşüme uyumlarını kolaylaştıracak destek mekanizmaları geliştirileceği ve ürün ve hizmetlerin değer zincirindeki çevresel ve sosyal risklerin ölçülmesi, analizi ve yönetimi konusundaki kapasite geliştirileceği,

8) AB’nin Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması’ndan hızlı etkilenecek sektörler için en düşük maliyetle emisyon azaltımına yönelik politikaların hayata geçirileceği,
9) Ulusal Emisyon Ticaret Sistemi geliştirileceği, mevcut vergilerin karbon vergisine dönüştürülmesi konusunda Türk Vergi Sisteminin gözden geçirileceği ve karbon fiyatlandırma araçlarının ekonomik ve sosyal etkilerin analiz edileceği,
10) İklim değişikliğinin oluşturacağı olumsuz etkilerden, ülkemiz tarımını ve çiftçilerimizi korumak için tarım sigortasının kapsamının genişletileceği,
11) Çevresel olarak sürdürülebilir iktisadi faaliyetin niteliklerini belirleyen ve yeşil boyamaya karşı koruma sağlayacak Ulusal Yeşil Taksonomi mevzuatı hazırlanacağı,
12) Verimliliği artıran ve atık yönetimine katkıda bulunan döngüsel ekonomiye geçiş için bütüncül bir Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı hazırlanacağı,
13) Yeşil Organize Sanayi Bölgesi ile Yeşil Endüstri Bölgesi sertifikasyon sistemi tamamlanarak; çevreye duyarlı, sürdürülebilir sanayi ve döngüsel ekonomi alanları oluşturulmasına hız verileceği,
14) Doğadaki kaynak kullanımının azaltılması ve geri dönüştürülmüş hammaddelerin ekonomiye kazandırılması amacıyla atıkların döngüsel ekonomiye tekrar üretim sürecine dahil edileceği, geri kazanılmış ikincil ürüne ait standartlar belirleneceği, teşvik ve yönlendirme sistemi geliştirileceği,

15) Sıfır atık uygulamalarının hane halkını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacağı,

16) Korunan alan büyüklüğünün artırılarak doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının sağlanacağı,

17) Karbon emisyonunun azaltılmasına yönelik orman varlığının artırılmasına, yeni yutak alanların oluşturulmasına devam edileceği,

18) Ormanların korunması ve yangınlarla mücadele amacıyla taşıt filosunun artırılacağı,

19) Demiryolu ulaştırması ve kent içi ulaşım başta olmak üzere düşük karbonlu ve sürdürülebilir ulaşım sistemine geçişi kolaylaştıracak projeler geliştirileceği,

20) Taşımacılıkta geleneksel yakıt kullanımını azaltacak çok modlu taşımacılık terminalleri ve çevreye duyarlı yol projeleri uygulanacağı,

Bütçede, İklim Değişikliği ile ilgili politika ve tedbirler arasında; ormanların korunması ve yangınlarla mücadele amacıyla taşıt filosunun artırılacağı da yer aldı.

21) Türkiye deniz ticaret filosunun gençleştirilmesi ve geliştirilmesi ile yeşil liman uygulamasına yönelik teşvikler sağlanacağı, denizlerimizde düşük emisyon bölgesi çalışmalarına yönelik önlemler alınacağı.

“Finansal istikrar” alt başlığında, **Avrupa Yeşil Mutabakatı**’na uyum

kapsamında yeşil bankacılık uygulamalarının geliştirilmesi; sürdürülebilirlik raporlama ilkelerinin güncellenmesi, sürdürülebilirlik danışmanlığı veren şirketlerin düzenlenmesi ve iklim risklerinin tanımlanarak gözetim uygulamalarına entegre edilmesi; doğal afetlerden kaynaklanabilecek mağduriyetlere karşı vatandaşlarımızı korumak ve kamu yükünü hafifletmek için bütüncül bir afet sigortası ürünü şeklinde Zorunlu Afet Sigortası’na başlanmasına yer verildi.

“Gider Politikası ve Uygulamaları” başlıklı altıncı bö-

lümde, "Tarım Politikaları" kısmında, iklim değişikliğinin, toprak-su kaynakları ve doğal afetler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi çalışmaları ile **tarım sektörü karbon yönetimi stratejisi** ve sektörel kapasite artırımı için yapılacak olan yatırımlara yönelik çalışmalara öncelik verileceği ve AR-GE çalışmaları yapılacağı [ifade ediliyor](#).

DiĞER HUSUSLAR

2023 bütçesinde dikkat çeken bir husus da, **vergi gelirlerinin** yaklaşık %8'inin, fosil yakıtlar olan petrol ve doğalgaz ürünleri ile büyük çoğunluğu fosil yakıtla çalışan motorlu taşıt araçları üzerinden alınan özel tüketim vergisinden kaynaklanması. Ayrıca, motorlu araçlardan alınan motorlu taşıtlar vergisi de toplam vergi gelirlerinin %1'inin az üzerinde. Vergi gelirlerinin yaklaşık %10'unun doğrudan fosil ekonomisinden geldiğini söyleyebiliriz. Yine bütçe gelirleri arasında petrolden devlet hissesi olarak 12,370,713,000 TL gelir tahmini [göze çarpıyor](#).

Vergi harcamaları olarak nitelendirilen **istisna, muafiyet, düşük oran** gibi vergi uygulamalarının hukuki dayanaklarının yer aldığı "Vergi Harcamalarının Kanuni Dayanaklarına İlişkin Liste"de, petrolün aranması, çıkarılması ve taşınmasına yönelik Katma Değer Vergisi Kanunu ve Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na yönelik atıf ve açıklamaların yer aldığı görülüyor. Yine bu listede, Harçlar Kanunu kapsamında binalarda ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlamaya yönelik olarak yapılan işlemler; EPIAŞ'ın (Enerji Piyasaları İşletme A.Ş.) enerji piyasaları ve emisyon ticareti işlemleri ile yenilenebilir enerji kaynakları veya yerli kömüre dayalı elektrik üretim tesisi kurulması amacıyla yapılmış Devir Sözleşmeleri ve Elektrik Satış Anlaşmaları kapsamındaki hak ve yükümlülüklerle ilişkin istisna [bilgileri yer alıyor](#).

TBMM BÜTÇE GÖRÜŞMELERİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Parlamentolar kanun yapma ve yürütmeyi denetleme işlevleriyle birlikte kamu bütçesi aracılığıyla mali kaynakların dağıtımını düzenler ve gözetir. Parlametonun bütçe hakkı olarak

ifade edilen bu yolla, bütçe ve kesin hesap kanunları üzerinden milletvekilleri yürütmenin icraatını tartışma, uygulanan politikaları sorgulama imkanı da bulur.

TBMM'de Kasım ayı boyunca Plan ve [Bütçe Komisyonu](#)'nda, Aralık ayında iki hafta süreyle [Genel Kurul](#)'da gerçekleştirilen bütçe görüşmelerine iklim değişikliğine ilişkin parlamenter farkındalık tutanaklarda rahatlıkla görülebiliyor. Yalnızca Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının bütçesinde değil, diğer bakanlıklar ile kurum ve kuruluşların bütçelerinin görüşmelerinde de görev alanları itibarıyla iklim değişikliği ilişkisi ve etkileşiminin kurulduğu gözleniyor.

SONUÇ

Hukuki nitelik olarak kanun olmakla birlikte aynı zamanda üst politika belgesi işlevi gören Bütçe Kanunu'nda iklim değişikliğinin yer alması, yürütmenin iklim değişikliğiyle mücadele ve etkilere uyuma yönelik görev ve sorumluluklar üstlenmesiyle doğru orantılı. 2023 yılı bütçesi unsurlarında ve Meclis'teki görüşülme sürecinde iklim değişikliğine ilişkin tespit ve değerlendirmeler ile mali verilere rastlanıyor. Bununla birlikte Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda ve bütçe belgelerinde, bütçe ödeneklerinin ve tedbirlerinin çevresel etkileri ile iklim değişikliği hedefleri ve stratejilerine uygunluğuna yönelik ayrı ve özel bir bilgilendirme ve değerlendirme bulunmuyor.

Bu çerçevede, bütçe bileşenlerinin çevresel etkilerini çeşitli performans göstergelerine göre değerlendiren ve çevresel hedeflere ulaşılmasında karar alma sürecini çevreyle entegre eden bir yaklaşım olan yeşil bütçelemenin uygulanabilir kılınması önem kazanıyor. OECD'nin yaygınlaştırmaya çalıştığı yeşil bütçeleme ile bütçe göstergelerinin çevresel ve iklimsel hedefler üzerindeki etkisi [ortaya konabiliyor](#).

Münhasıran iklim değişikliğine ilişkin bütçe boyutlarının ortaya konulabilmesi, açıklama ve analizlerin yapılarak etkinliğinin değerlendirilebilmesi Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na hizmet edecektir. #

İstanbul Su Kültürü

Hazırlayan: Mesut Genç

Yayınevi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları

İstanbul Su Kültürü, suyu tüm yönleriyle incelerken şehrin içme suyunu esas alıyor. Suyun İstanbul'daki tarihsel yolculuğundan başlayarak iklim ve çevre sorunlarına odaklanan kitapta, su kaynakları üzerinden yürüyen su politikaları da bütün yönleriyle okuyucuya sunuluyor. Suyun biyolojik yapısına ışık tutarken diğer taraftan mitolojide, edebiyatta, sinemada ve popüler kültürde suyun değişen ve zenginleşen anlamlarına da mercek tutan eser çok önemli bir tarihsel misyonu da yerine getiriyor. İstanbul Su Kültürü kapsamlı bir araştırma ile tarihe not düşerken suya sahip çıkmamız gerektiğini de hatırlatıyor...

Regenesis: Feeding the World Without Devouring the Planet (Yeniden Doğuş: Gezegeni Yıkmadan Dünyayı Beslemek)

Yazar: George Monbiot

Yayınevi: Penguin Books

Tarım, dünya üzerinde en fazla çevresel katliama sebep olan aktivitelerden biri olmasına rağmen iklim değişikliği ve çevresel hasarlardan bahsedilirken yeterince konuşulan bir alan değil. Genellikle kentsel yayılmayı eleştirsek de endüstriyel çiftlikler şehirlerden çok daha fazla yayılıyor. Giderek daha fazla alanı çitlerle çevreliyoruz, vahşi yaşama son veriyoruz ve kendimizi beslemek için çevremizi zehirliyoruz. Üstelik verdiğimiz hasarlara rağmen hâlâ milyonlarca insan aç kalıyor. Ünlü çevre gazetecisi ve yazarı George Monbiot, "Yeniden Doğuş: Gezegeni Yıkmadan Dünyayı Beslemek" kitabı ile gıda sistemini mercek altına alıyor ve elimizdeki kaynaklarla nasıl daha fazla insanı besleyebileceğimizi anlatıyor. Bunu yaparken de gezegenimizle ve çevremizdeki canlı sistemleri ile ilişkimize farklı bir açıdan bakmayı, "yok oluş" çağının nasıl "yeniden doğuş" çağına dönüştürebileceğini gösteriyor.

Kafesler Boşalsın- Hayvan Haklarıyla Yüzleşmek

Yazar: Tom Regan

Yayınevi: İletişim Yayıncılık

"Aç müşteriler kafeslere doldurulmuş kedi ve köpekleri inceliyorlar, aralarında hayvanlar hakkında yorumlar yapıyor; sonra da kararlarını veriyorlar. Nihayet bir adam, metal bir maşayla uzun tüylü bir kediyi kafesinden hızla çekip alıyor ve apar topar mutfağa sokuyor. (...) O uzun tüylü beyaz kedi bunca yıl nasıl da aklıma takılıp kalmış! Onun o acınası durumunun benim için insan sömürsünün pençesine düşmüş tüm hayvanların durumunu sembolize etmesinden olsa gerek. Hiçbir suçu olmayan tüm o masumların sembolü. İnsan hoyratlığıyla karşı karşıya kalan tüm çaresizlerin sembolü..."

Hayvanlar konusundaki duyarlılığının nasıl geliştiğini hayvan hakları hareketinin önde gelen entelektüellerinden Tom Regan böyle anlatıyor. Kafesler Boşalsın'da, insan türünün hayvanlar üzerindeki tahakkümünün örnekleri gözler önüne seriliyor. "İnsanların hayvanlara korkunç şeyler yapmaktan vazgeçmeleri!" gibi basit bir talebi dillendiren hayvan hakları savunucularının, teorilerini ve eylemlerini hangi düşünce ve değerlere dayandırdıkları, mücadelelerini hangi felsefi saiklerden yola çıkarak ördükleri açıklanıyor.

